

T.C.
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

**EŞİTLİK TAHAYYÜLÜNÜN MÜŞTEREK KURGUSU:
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KADININ STATÜSÜ KOMİSYONUNUN
ÇALIŞMA ÖNCELİKLERİ VE ÇIKAN POLİTİKA METİNLERİ
ÜZERİNE BİR ANALİZ**

UZMANLIK TEZİ

Onur DİNÇER

NİSAN 2014

ANKARA

T.C.
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

**EŞİTLİK TAHAYYÜLÜNÜN MÜŞTEREK KURGUSU:
BM KADININ STATÜŐÜ KOMİSYONUNUN ÇALIŞMA
ÖNCELİKLERİ VE ÇIKAN POLİTİKA METİNLERİ ÜZERİNE BİR
ANALİZ**

UZMANLIK TEZİ

Onur DİNÇER

NİSAN 2014

ANKARA

ONAY

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne

Bu çalışma, Yeterlilik Sınav Kurulu tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Aile ve Sosyal Politikalar Uzmanlığı Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan :

Üye :

Üye:

Üye:

Üye:

ONAY

..../..../2014

Kadının Statüsü Genel

Müdürü

TEŞEKKÜR

Öncelikle; gerek Kadının Statüsü Komisyonu oturumlarında gerek farklı platformlarda dünya kadınları için tüm içtenliğiyle yıllarca emek vermiş ve tüm ülke delegasyonlarının ve sivil toplum kuruluşlarının saygısını ve güvenini kazanmış değerli hocam ve tez danışmanım Dr. Selma Acuner'e,

Bana bu tezi yazma imkânı sunan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünde görev yapan değerli yöneticilerime ve mesai arkadaşlarıma,

Doğduğum günden bu yana beni her koşulda desteklemiş olan sevgili annem Gülümser Dinçer'e, rahmetli babam Ulaş Dinçer'e ve ağabeyim Utku Salih Dinçer'e

Hayatımın her gününün özel geçmesini sağlayan, varlığıyla en karanlık geceyi bile bir kış sabahı ansızın ortaya çıkan güneş gibi umutla aydınlatan eşim Gözde Ocak Dinçer'e ve benden desteğini esirgemeyen tüm değerli dostlarıma teşekkür etmeyi borç bilirim.

Son olarak, ülkemde ve dünyada hayatını kadının insan haklarını tesis etmeye ve güçlendirmeye adanmış tüm kadın hakları savunucularını saygıyla anarım. Şiddetsiz, barış dolu daha mutlu günlere...

ÖZET

20. Yüzyılın başından beri küresel kadın hareketinin uluslararası diplomatik ve politik süreçlere ilgisi yoğun olmuştur. Kadınlar, haklarının temin edilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için bu mecraları önemli görmüşlerdir. Milletler Cemiyetinin kurulmasıyla başlayan ve Birleşmiş Milletlerle devam eden kadın hareketinin uluslararası karar alma mekanizmalarına müdahil olma sürecinde kazanılan deneyimler; sorunlar ve dirençler karşısında pratik ve yaratıcı çözüm yolları geliştirilmesini sağlamıştır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlendirilmesi amaçlarına yönelik faaliyet gösteren küresel bir hükümetler-arası kuruluş olan Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu, kadın hareketinin tarihsel deneyimlerinin ve hükümetlerin kadın konusuna yaklaşımlarının somut göstergelerini sunan dikkate değer bir platformdur.

Bu çalışmada kadın hareketinin uluslararası süreçlere katılım çabaları, karşılaştığı zorluklar ve başarılar, Birleşmiş Milletlerde tarihsel olarak toplumsal cinsiyetin ele alınışı ve nihayetinde Kadının Statüsü Komisyonunun politika üretme biçimleri değerlendirilmeye çalışılmış; Komisyonun hükümetlere ve ilgili paydaşlara somut tavsiyelerini içeren “uzlaşmış sonuçlar” kadına yönelik şiddet bağlamında değerlendirilmiştir. Yapılan çalışma, Kadının Statüsü Komisyonunu küresel olarak kadın haklarının güçlendirilmesi için önemli bir mekanizma olarak tanımakta; bu süreçteki olası riskleri, eksiklikleri, sorunları ortaya koymakta ve gerek Komisyonun işleyişine gerekse ülkemizin Komisyondaki etkinliğine ilişkin çeşitli öneriler sunmaktadır.

ABSTRACT

Global women's movement had a keen interest in international diplomatic and political processes. Women have regarded these channels significant in ensuring their rights and achieving gender equality. The experiences gained during the process of women's involvement in the international decision making mechanisms, which were triggered by the foundation of the League of Nations and have been continued with the United Nations, provided enhanced practical and creative ways out.

As an intergovernmental and principal global policy-making body dedicated exclusively to gender equality and advancement of women, the Commission on the Status of Women is a remarkable mechanism which presents concrete indicators of historical experiences of women's movement as well as government approaches to the women's issues.

This study seeks to evaluate; the attempts of women's movement for securing a place in the international processes, alongside the resulting challenges and its achievements in this context, the historical background of gender issue within the United Nations and finally the policy making habits of the Commission on the Status of Women. It also evaluates "agreed conclusions" which include concrete recommendations for the governments and other relevant stakeholders in the context of violence against women. The study recognizes the Commission on the Status of Women as an important mechanism for promoting and ensuring women's rights. It emphasizes the risks, shortcomings and problems while presenting a range of recommendations with regard to functionality of the Commission as well as the Turkey's influence within the Commission.

İÇİNDEKİLER

ONAY	İ
TEŞEKKÜR	İİ
ÖZET	İİİ
ABSTRACT	İV
İÇİNDEKİLER.....	V
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	Vİİİ
TABLolar.....	X
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
ULUSLARARASI KADIN HAREKETİNİN TARİHİ VE BU SÜREÇTE BM'NİN ROLÜ VE İŞLEVİ	4
1.1. MİLLETLER CEMİYETİ DÖNEMİ.....	4
1.1.1 1919 Paris Barış Konferansı Talepleri.....	5
1.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER POLİTİKALARINA GENEL BAKIŞ	6
1.2.1. Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikalarının Tarihi:	8
1.2.1.1 Bir Dönüm Noktası Olarak CEDAW Sözleşmesi:.....	16
1.2.1.2 Dünya Kadın Konferansları:	17
1.2.1.2.1 BM 1. Dünya Kadın Konferansı (Meksika 1975).....	18
1.2.1.2.2 BM 2. Dünya Kadın Konferansı (Kopenhag 1980).....	19
1.2.1.2.3 BM 3. Dünya Kadın Konferansı (Nairobi 1985).....	20
1.2.1.2.4 BM Dünya İnsan Hakları Konferansı (Viyana 1993).....	21
1.2.1.2.5 BM 4. Dünya Kadın Konferansı (Pekin 1995)	21
1.2.1.2.5.1 Pekin Eylem Platformu	22
1.2.2 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Deneyimi:	25
1.2.3. KSK'nın Görev ve Yetkileri:	26

1.2.3.1 Komisyonun Çalışma Programı	30
1.3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN ÖNEMİ.....	31
1.3.1 BM'nin Eşitlik Tahayyülü	33
1.3.1.1 Kalkınma	34
1.3.1.2 Sağlık.....	36
1.3.1.3 İnsan Hakları	38
1.3.1.4 Barış ve Güvenlik.....	40
İKİNCİ BÖLÜM	43
KADININ STATÜSÜ KOMİSYONU VE UZLAŞILMIŞ SONUÇLARIN KADINA YÖNELİK ŞİDDET BAĞLAMINDA ANALİZİ.....	43
2.1 KADININ STATÜSÜ KOMİSYONUNUN TEMEL ÇALIŞMALARI	43
2.2 KADINA YÖNELİK ŞİDDET BAĞLAMINDA PEKİN EYLEM PLATFORMU VE UZLAŞILMIŞ SONUÇLAR	52
2.2.1. Kadına Yönelik Şiddet.....	52
2.2.1.1 Uluslararası Belgelerde Kadına Yönelik Şiddet	58
2.2.1.1.1 Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformunda Kadına Yönelik Şiddet	61
2.2.1.1.2 Diğer Kritik Alanlarda Kadına Yönelik Şiddet	63
2.2.1.1.3 Kritik Alan Olarak Kadına Yönelik Şiddet	67
2.3 UZLAŞILMIŞ SONUÇLAR ve MÜZAKERELERİ.....	71
2.3.1. Uzlaşılmış Sonuçlarda Kadına Yönelik Şiddet.....	79
2.3.1.1 40. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	79
2.3.1.2 41. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	80
2.3.1.3 42. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	80
2.3.1.4 43. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	81
2.3.1.5 44. KSK Oturumu	82
2.3.1.6 45. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	82
2.3.1.7 46. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	83
2.3.1.8 47. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	84
2.3.1.9 48. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	85
2.3.1.10 49. KSK Oturumu	85

2.3.1.11 50. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	86
2.3.1.12 51. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	87
2.3.1.13 52. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	88
2.3.1.13 53. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	89
2.3.1.14 54. KSK Oturumu	89
2.3.1.14 55. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	90
2.3.1.15 56. KSK Oturumu	91
2.3.1.16 57. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	91
2.3.1.17 58. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar	93
2.3.1.18 Genel Değerlendirme	94
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	98
SONUÇ VE ÖNERİLER	98
3.1 ÖNERİLER	103
3.1.1. Kadının Statüsü Komisyonunun İşleyişine Yönelik Öneriler	103
3.1.2. Ülkemizin Kadının Statüsü Komisyonundaki Etkinliğine Yönelik Öneriler	104
KAYNAKÇA	107

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar	Açıklaması
AIDS	Akkiz İmmün Yetmezlik Sendromu
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BM	Birleşmiş Milletler
CEDAW	Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
CSD	Birleşmiş Milletler Sosyal Kalkınma Komisyonu
DAW	Birleşmiş Milletler Kadınların İlerlemesi Birimi
DEDAW	Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Deklarasyonu
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
ECOSOC	Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi
GREVIO	Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Grubu
HIV	İnsan İmmün Yetmezlik Virüsü
ICPD	Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı
ICCPR	Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
INSTRAW	Birleşmiş Milletler Kadınların İlerlemesi İçin Uluslararası Araştırma ve Eğitim Enstitüsü
KSK	Kadının Statüsü Komisyonu
MDG	Binyıl Kalkınma Hedefleri
KSGM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
OHCHR	Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği

OSAGI	Toplumsal Cinsiyet İşleri ve Kadınların İlerlemesi Özel Danışman Ofisi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
UNAIDS	Birleşmiş Milletler AIDS ile Mücadele Birimi
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNIFEM	Birleşmiş Milletler Kadınlar Kalkınma Fonu
UNSTATS	Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü
UN WOMEN	Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadınların Güçlendirilmesi Birimi
WTFU	Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu

TABLÖLAR

Tablo 1 2014 İtibariyle Kadının Statüsü Komisyonu Üyeleri (45 Üye)	11
Tablo 2 BM Zaman Çizelgesi	12
Tablo 3 Bin Yıl Kalkınma Hedefleri (MDGs)	36
Tablo 4 Kabul Edilmiş Uzlaşılmış Sonuçlar Tablosu	72
Tablo 5 58. oturumun ilk derlemesinden alınmış örnek paragraf.	75

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği tüm dünyada demokrasinin önündeki en büyük engellerden biri olma özelliğini korumaktadır (Lorber 2010, Moghadam 2009, Fuchs Epstein 2007). Dünya genelinde kadınların siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik hayata katılımlarını sınırlayan toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı mücadeleleri uzun yıllardır sürmektedir. Ulusal ve uluslararası kadın hareketleri, yüzlerce yıllık deneyimlerinden hareketle kadınların haklarının temin edilmesine ve seslerinin duyulur olmasına vesile olmaktadır. (Hawkesworth, 2012; Meyer ve Prügl, 1999; Rupp 1997).

20. Yüzyılda küresel yönetimin normatif pratiklerini şekillendiren çok uluslu kuruluşların artışı, kadın hareketinin ulus-ötesi biçimlerini desteklemiştir. (Patil, 2011; Gaer, 2009). Birleşmiş Milletler bu anlamda ulus-ötesi kadın hareketlerine hem gerçek hem de teorik anlamda alan sağlamada büyük bir rol oynamıştır (Bunch, 2007; Ferree, 2006; Snyder, 2006).

1975 yılında Mexico City’de gerçekleştirilen kadın konusundaki ilk dünya konferansı ile 1995 yılında Pekin’de gerçekleştirilen 4. Dünya Kadın Konferansı arasında geçen yirmi yılda kadın hareketi dünyada oldukça etkin olmuştur (Jauk, 2013). Sonraki yıllarda kadın hareketi çeşitlenerek önemli bir küresel hareket olma yolunda ilerlemiştir. Uluslararası kadın hareketi özellikle son yıllarda BM’nin politikaları üzerinde etkin bir rol oynamaya başlamıştır.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınların güçlendirilmesi amaçlarına yönelik faaliyet gösteren küresel bir hükümetler-arası kuruluş olan BM Kadının Statüsü Komisyonu¹ (KSK) oturumlarına, hükümetlerin aylar öncesinden

¹ Tezin yazarı 2013 ve 2014 senelerinde gerçekleşen Komisyonun 57. ve 58. oturumlarına bizzat katılmış; 58. Oturumda Türkiye adına müzakereleri yürütmüştür. Tez boyunca oturumlara ilişkin kaynak gösterilmeyen tespit ve analizler doğrudan gözlemlere dayanmaktadır.

hazırlanarak gelmesinde bu hareketin doğrudan veya dolaylı bir baskı oluşturduğunu söylemek mümkündür.

KSK, BM bünyesinde küresel cinsiyet eşitliği politikalarının müzakere edildiği ana organdır. Komisyon üyeleri her sene New York'da yaklaşık üç ay öncesinden açıklanan² program dahilinde saptanan bir “öncelikli tema”yı görüşmek üzere toplanırlar. Bu toplumsal cinsiyet eşitliği/eşitsizliği ile ilgili konu başlığı ya da tematik alan Komisyon bünyesindeki büro tarafından belirlenir. Toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının KSK'da inşa edilme sürecini ve sürecin politika çıktılarını nasıl şekillendirdiğini kavramak, kadın haklarının dünya genelinde nasıl algılandığını ve kadın hareketlerinin çabalarının uluslararası platformda nasıl karşılık bulduğunu belirlemek açısından büyük önem arz etmektedir.

Bu tez; Türkiye'nin de aktif olarak her sene katılım sağladığı KSK'da kadın-erkek eşitliği politikalarının müzakere edilmesine ve KSK oturumlarının sonunda ortaya çıkan politika metinleri olan “uzlaşmış sonuçlara” odaklanmaktadır. 1995 yılında kabul edilen Pekin Eylem Platformundaki bütün kritik alanları ele almak mümkün olamayacağından, analiz dünyanın her yerinde temel bir insan hakkı ihlali olan “kadına yönelik şiddet” olgusuyla sınırlandırılmıştır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hem nedenlerinden hem de sonuçlarından biri olan kadına yönelik şiddet; bütün çabalara rağmen tüm dünyada kadınların insan haklarından ve temel özgürlüklerden faydalanmasının önündeki temel engellerden biri olarak halen varlığını sürdürmektedir. Hangi toplumsal sınıftan, kültürden, coğrafyadan, ırktan olursa olsun, milyonlarca evde kadınlar, yakınları tarafından psikolojik baskıdan öldürmeye kadar varan çeşitlilik ve ağırlıkta şiddet eylemine maruz kalmaktadırlar (Khan, 2003).

² KSK oturum programı 2009/15 Sayılı Ecosoc kararına göre belirlenmektedir. (<http://www.un.org/en/ecosoc/docs/2009/resolution%202009-15.pdf>).

Bugüne kadar KSK tarafından kabul edilmiş olan uzlaşmış sonuçların çoğunda kadına yönelik şiddet farklı bağlamlarda ele alınmış; konu 1998 yılında gerçekleştirilen 48. oturumda, 2007 yılında gerçekleştirilen 51. oturumda ve 2013 yılında gerçekleştirilen 57. oturumda öncelikli tema olarak belirlenmiştir.

Tez, politika metinlerini ele alırken “uzlaşmış sonuçlarla” sınırlandırılmış, Komisyonun sıklıkla kabul ettiği silahlı çatışmada kadınlar, HIV/AIDS’li kadınlar, afet yönetimi ve kadınlar vb. kararlar³ analize dahil edilmemiştir.

KSK oturumlarında kabul edilen politika metinlerinin uygun bir çerçevede resmedilmesi için, kadın hareketinin uluslararası yapılarda verdiği mücadelenin tarihçesinin ve kadın hareketinin bu yapılarla etkileşim düzeylerinin ortaya konması gerekmektedir.

³ *İng. Resolutions*

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI KADIN HAREKETİNİN TARİHİ VE BU SÜREÇTE BM'NİN ROLÜ VE İŞLEVİ

1.1. MİLLETLER CEMİYETİ DÖNEMİ

Kadının insan hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularının uluslararası toplumda kendine nasıl yer bulduğunu ve bu konuların ele alınış biçimlerinin 20. Yüzyılın başlarında nasıl şekillendiğini anlamak için Milletler Cemiyeti deneyimine değinmek faydalı olacaktır. Zira, kadın hakları savunucularının uluslararası kuruluşlarda karar alma süreçlerine katılım ve müdahale biçimlerinin nüvelerini 1920'li yıllarda görmek mümkündür.

1920'lerde ve 1930'larda oldukça yeni olan uluslararası kadın örgütleri, ilk hükümetler-arası barış örgütü olan Milletler Cemiyeti ile dikkat çekici bir işbirliği içerisinde olmuştur. Bu işbirliği aynı zamanda kadın örgütlerinin 2. Dünya Savaşı sonrasında BM'nin kuruluş sürecine etkin katılmaları için önemli deneyimler sağlamıştır.

Bu dönemde küresel gündemi oluşturma sürecinde tersine çevrilemez başarılarla da imza atılmıştır. Milletler Cemiyetinin kuruluşu, devletler-arası işbirliğinin benzeri görülmemiş bir biçimde örgütlü ve kurumsal bir şekilde başlangıcına işaret etmektedir. Milletler Cemiyeti, hükümetler arası müşterek dış politikada, barış ve güvenlik gibi uluslar-üstü amaçlara yönelik atılmış ilk adımdır. Bu anlamda cemiyet her ülkenin bir başkasına karşı kendi çıkarını savunduğu "toplantılardan" farklı bir yapı arz etmektedir. Kadınların bu işbirliğinin doğasının farkına varmaları fazla vakit almamış olmakla birlikte kadın hareketinin sürece ilgisi yoğun olmuştur. İlk hükümetler-arası işbirliğinde, müzakereler aracılığıyla kadınların da arzuladığı şekilde savaşı ve şiddeti sonlandırmak, ihtilafları çözüme kavuşturmak

amaçlanmıştır. Bu amaçlar özellikle I. Dünya Savaşının yıkımı ve dehşetinden sonra önem kazanmıştır (Pietilä, 2002).

1.1.1 1919 Paris Barış Konferansı Talepleri

1. Dünya Savaşından sonra hükümet temsilcileri, Milletler Cemiyetini ve Uluslararası Çalışma Örgütü'nü (ILO) kurmak amacıyla Paris Barış Konferansında bir araya gelmişlerdir. Uluslararası kadın örgütlerinin temsilcileri de Milletler Cemiyeti Sözleşmesine yönelik tekliflerini sunmak ve alınacak kararlarda kadınların hariç tutulmasını engellemek amacıyla konferansa katılım sağlamışlardır. Konferans, kadınların somut taleplerinin uluslararası arenada dile getirilmesi ve bu taleplerin bir kısmının karşılık bulması sebebiyle bir dönüm noktasıdır.

Kadınlar, Konferansın bazı komisyonlarına katılım hakkı sağlamayı amaçlayan Müttefikler Arası Oy Hakkı Konferansı⁴ adıyla bir birlik kurmuşlar ve birlik delegasyonu aracılığıyla kadınların Milletler Cemiyetinde karar alma mekanizmalarına katılımının temini için baskı yapmışlardır. Kadınlar dahil olmak istedikleri konularda yeni kurulmuş birliğin programına yönelik somut önerilerde bulunmuşlardır. Üye ülkelerde kadınların evrensel oy hakkının tesisi, bir yabancıyla evlenmiş kadınların kendi vatandaşlıklarını koruması, kadın ve çocuk ticareti ve devlet-destekli fuhuşun ortadan kaldırılması, uluslararası eğitim ve sağlık bürosunun kurulması ve barış için cephanelerin azaltılması önerileri konferansta kadınların sundukları başlıca katkılardır (Pietilä, 2002).

Söz konusu tekliflere dayanarak Milletler Cemiyeti Sözleşmesinde, üye ülkelerde erkek, kadın ve çocuklar için insancıl çalışma koşullarının tesis edilmesi ve kadın ve çocuk ticaretinin önüne geçilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca Milletler Cemiyetinde sekreteryaya dahil olmak üzere bütün pozisyonların kadın ve erkek katılımına eşit olarak açık olması gerektiğine hükmedilmiştir. Bunların dışında

⁴ Inter-allied Suffrage Conference

çalışma hayatıyla ilgili olarak kadınlar; sekiz saatlik iş günü, çocuk işçiliğinin sonlandırılması, sosyal güvenlik desteği, kadın ve erkekler için eşit işe eşit ücret ve ev işleri için minimum maaş taleplerinde bulunmuşlardır. Bu talepler “nazikçe” alınmış fakat fazla radikal oldukları gerekçesiyle hızlıca rafa kaldırılmıştır (Pietilä, 2002).

Bununla birlikte, kadınların çabalarıyla çalışma hayatında adil ve insancıl koşulların sağlanması hükmü ILO tüzüğüne dahil edilmiştir. Diğer hedeflere yönelik çabalar sürdürülmüş ve bazı hedeflere günümüzde halen ulaşamamıştır.

Milletler Cemiyetinin kadın hareketi konusundaki tutumu, kadınların neredeyse bütün üye ülkelerde değerli bir lobi ve destek grubu olduğu fikrine dayanmıştır. Öte yandan kadınlar, Cemiyeti hedeflerini (barış, insan hakları, bütün ülkelerde eşitlik) gerçekleştirmek için yeni ve güçlü bir arena olarak görmüşlerdir. Böylece kadınların azimli ve akılcı diplomasisi sayesinde Milletler Cemiyeti kadın konusunda neredeyse bütün üye ülkelerden daha ileri bir konuma gelmiştir (Pietilä, 2002).

Barışı koruyacak ve devamlı kılacak yeterliliğe sahip olmayan Milletler Cemiyeti 2. Dünya Savaşına engel olamamış; 1946 yılında dağılmıştır. Fakat sağladığı deneyimler ve alınan dersler Birleşmiş Milletlerin kurulmasında ve faaliyet göstermesinde yol gösterici olmuştur.

1.2. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER POLİTİKALARINA GENEL BAKIŞ

18. Yüzyılda ortaya çıkan ve “insan hakları doktrini” olarak kabul gören akım; insanların sırf insan olmaları nedeniyle doğuştan sahip oldukları dokunulmaz, vazgeçilmez ve devredilmez haklara sahip oldukları görüşüne dayanmaktadır. Bu akımın resmîyet kazanması 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Evrensel Bildirgesi ile mümkün olmuştur (Kapani, 1991).

2. Dünya Savaşı sonrasında Birleşmiş Milletler Anlaşmasının (1945) imzalanmasıyla insan hakları uluslararası bir boyut kazanmıştır. 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1950 yılında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin imzalanmasıyla da insan hakları kavramı somut bir nitelik kazanmıştır.

Fakat, evrensel insan hakları ve bu hakları korumaya dönük mekanizmalar, asıl olarak erkek odaklı bir dünyada, erkekler tarafından üretilmiştir; kadınların maruz kaldıkları haksızlıklara ya da kadınların dezavantajlı konumlarına cevap verecek bir duyarlılığa sahip değildiler (Cook, 1994).

İlk dönem insan hakları belgelerinde, genel olarak mutlak eşitlik anlayışı hakimdir. Dil, din, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, din ve benzeri bakımlardan kişiler arasında yasalar önünde ayırım yapılmaması, “herkese eşit muamele” esasına dayanan mutlak eşitlik anlayışı, cinsiyet körü bir yaklaşımı da beraberinde getirmektedir. İnsan haklarına ilişkin temel uluslararası belgelerde; cinsiyete veya dezavantajlı gruplara göre bir ayırım gözetilmemiştir (Bozkurt, 2011).

Geleneksel olarak erkekler tarafından oluşturulan, uygulanan ve yorumlanan bu belgeler kadın bakış açısını yansıtmaktan uzaktır. Kadının insan hakları kavramı, anlamını tam da bu noktada bulmaktadır. Erkek egemen toplumsal yapılanma içinde kadın ve erkek arasındaki fiili eşitsizlik, temel insan hakları belgelerinde kadınların dezavantajlı konumlarının göz ardı edilmesi, kadınların insan haklarından eşit şekilde yararlanamamaları, insan haklarından farklı olarak kadınların eşit haklarına ayrıca vurgu yapılması gerekliliğini doğurmuştur (Bozkurt, 2011).

Belirtmek gerekir ki kadının insan hakları, farklı bir haklar kategorisi ya da bir gruba ait özel alanla kısıtlı kalan bir sorun değil; toplumsal kalkınma sürecinin temel taşlarından biridir ve insan hakları bütünü içinde yer almaktadır (Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği, 2008).

Kadınların yerelden küresele uzanan ve sürekli ve ısrarlı mücadelelerinin ürünü olan kadının insan hakları rejiminin, uluslararası düzeyde ele alınmaya başlaması KSK'nın kurulmasıyla olmuştur.

1.2.1. Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Politikalarının

Tarihi:

BM, 2. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası barışı ve güvenliği sağlamak, sosyal ilerlemeyi ve insan haklarını güçlendirmek amacıyla elli bir ülke tarafından kurulmuş uluslararası bir kuruluştur. Hükümetler arası bir kuruluş olarak üyeleri devletlerdir.

BM hukuki ve siyasi bakımdan Milletler Cemiyetinin devamı niteliğindedir. Milletler Cemiyeti yerine yeni bir örgütün kurulması fikri, çalışmaları başarısızlıkla sonuçlanan ve savaşı önleyemeyen eski bir örgütün canlandırılmasının karamsarlığa neden olacağı inancına dayanmaktadır. Yeni bir örgütün yeni bir heyecana yola açacağı düşünülmüştür. Ayrıca, yeni örgütün başarılı olabilmesi için çalışmalara faal bir biçimde katılmaları gereken ABD ve Sovyetler Birliği farklı nedenler yüzünden işe yeniden başlamak istemişlerdir. Milletler Cemiyeti gibi BM de savaştan galip çıkan devletlerin kurdukları bir sistemdir (Gönlübol, 1993).

BM devletler üstü değil devletler-arası bir kuruluştur. Nitekim, kuruluş organlarından hiçbirisinin yasama yetkisi yoktur; üye devletleri, kendi rızaları dışında yasal olarak bağlama niteliği bulunmamaktadır. Kuruluş sözleşmesinin 2. Maddesinin hükümleri, kuruluşun yasama çalışmalarında bulunmasını olanaksız kılmaktadır. Bu hükümler, BM'nin, devletin özü itibarıyla ulusal yetkisine giren sorunlara karışmasını yasaklamaktadır (Gönlübol, 1993).

BM, küresel düzeyde kadının insan haklarının tesisi için çalışmalar yürüten kuruluşların da başında gelmektedir. BM'nin toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeten bir yapıya kavuşması yetmiş yıllık bir mücadelenin ürünüdür.

Kırk iki sivil toplum kuruluşu (STK) ile işbirliği yapan Asya, Kuzey ve Güney Amerika'dan kadın delegeler sayesinde "kadın ve erkekler için eşit haklar" 26 Haziran 1945'te imzalanan ve 24 Ekim 1945'te yürürlüğe giren BM kuruluş sözleşmesinde yer bulabilmiştir⁵.

Kadın delegeler ve STK temsilcileri BM bünyesinde özellikle kadın sorunlarına odaklanmış ayrı bir birimin kurulması için ısrarcı olmuşlardır (Bunch 2007). Bundan kısa bir süre sonra İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin de etkisiyle 21 Haziran 1946'da KSK kurulmuştur. Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyinin (ECOSOC) hükümetler arası birimi olan bu işlevsel komisyon özellikle kadınların ilerlemesi ve güçlenmesi konusuna odaklanmıştır. Ülke sefaretlerinde görev yapan atanmış delegeler, siyasi temsilciler, uzmanlar ve bakanlar tarafından temsil edilen üye ülkeler her sene New York'ta bulunan BM Genel Merkezinde toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyecek somut politikalar üretmek amacıyla bir araya gelirler. Komisyonun seçilmiş kırk beş üyesi⁶ olmasına rağmen, 193 üye ülke müzakerelere katılma ve oy kullanma hakkına sahiptir⁷. İki hafta süren müzakereler sırasında BM temsilcileri paralel etkinlikler de gerçekleştirmektedir. Bu etkinliklere uzmanlar ve çeşitli kuruluşlar da katılım sağlamak ve etkinlikler sayesinde sivil toplum kuruluşları ülke temsilcilerine yönelik lobi faaliyetleri yürütebilmektedirler. Yıllık oturumun sonucunda bütün

⁵ United Nations A/61/583-2006

⁶ BM'ye üye ülkeler Komisyonda her hangi bir zaman aralığında görev yapabilirler. Komisyon, Konsey tarafından seçilmiş 45 üye ülkenin her birinden tek temsilcinin katılımıyla eşit coğrafi dağılım göz önünde bulundurularak oluşturulur: Afrika'dan 13 üye, Asya'dan 11 üye, Latin Amerika ve Karayiplerden 9 üye, Batı Avrupa ve diğer devletlerden 8 üye, Doğu Avrupa'dan 4 üye. Üyeler 4 yıllık bir zaman dilimi için seçilirler. Bkz. İlgili tablo (<http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/>)

⁷ BM'de gözlemci üye statüsünde bulunan Holy See (Vatikan) ve Filistin'in toplantılara katılma hakları olmakla birlikte oy kullanma hakları bulunmamaktadır.

ülkelerin uzlaşmasıyla “uzlaşmış sonuçlar belgesi⁸” ortaya çıkmaktadır. Bu belge bütün üye ülkeler için, bağlayıcı politika rehberi olarak kabul edilmekle birlikte, henüz denetimine ve uygulamasına ilişkin bir mekanizma bulunmamaktadır.

BM'nin, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik çabaları beş farklı aşamada inceleyebilmek mümkündür (United Nations ve Boutros-Ghali 1996, United Nations A/61/583-2006): (1) 1945 – 1962 yasal dayanaklar, (2) 1963 – 1975 kalkınmada kadın, (3) 1976-85 Kadın On Yılı, (4) 1986-96 eşitlik, kalkınma ve barış, (5) 1996-2006 çatışma sonrası kadın. Her bir aşama, politika tavsiyelerini ve üye ülkelerin yükümlülüklerini biçimlendirmede bir dönüm noktasıdır (Bkz. BM Zaman Çizelgesi).

İlk aşamada BM; üye ülkelerin yeni araçlar oluşturmak aracılığıyla kadının statüsü ve hakları konusunda bilgi oluşturması için daha çok veri toplamaları konusunda teşvik edici olmuş ve bu yöntemle kadın hakları açısından yasal anlamda eşitlik tesis etmenin zeminini oluşturma çabası içine girmiştir. Aynı zamanda BM kadınların ilerlemesine yardımcı olacak programlar ve politikalar oluşturmuştur. Hükümetlerin gerçek anlamda programlar ve yasalar oluşturması BM Genel Kurulu'nun Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Deklarasyonunu (DEDAW) kabul etmesiyle 1963 – 1975 arasındaki ikinci aşamada mümkün olmuştur. Uluslararası toplum, gelişmekte olan ülkelerde yasaların kadınların sosyal ve ekonomik sorunlarını aşmada yetersiz olduğunun farkına varmış ve BM bünyesindeki kalkınma programlarında değişikliğe gitme ihtiyacı doğmuştur. Kadınların ilerlemesi, 1975 Uluslararası Kadın Yılı Bildirgesi ve aynı yıl Mexico City'de gerçekleştirilen ilk kadın konferansı ile ivme kazanmıştır.

⁸ İng. *Agreed Conclusions*

Tablo 1 2014 İtibariyle Kadının Statüsü Komisyonu Üyeleri (45 Üye)

<p>58. (2014) oturum (Dönem o yılki oturumun sonunda kapanmaktadır. Üyelerin yanındaki yıllar üyeliğin sonunu ifade etmektedir.)</p> <ol style="list-style-type: none">1. Arjantin 20142. Bangladeş 20143. Belarus 20174. Belçika 20155. Brezilya 20176. Burkina Faso 20177. Merkezi Afrika Cumhuriyeti 20148. Çin 20169. Komor Adaları 201410. Küba 201611. Kongo 201512. Dominik Cumhuriyeti 201613. Ekvador 201714. El Salvador 201415. Estonya 201516. Finlandiya 201617. Gambia 201418. Gürcistan 201519. Almanya 201720. Endonezya 201621. İran 201522. İsrail 201723. Jamaika 201524. Japonya 201725. Lesoto 201726. Liberya 201527. Libya 201428. Malavi 201629. Malezya 201430. Moğolistan 201431. Hollanda 201532. Nijer 201633. Pakistan 201734. Paraguay 201735. Filipinler 201436. Kore Cumhuriyeti 201437. Rusya 201638. İspanya 201539. Svaziland 201440. İsviçre 201741. Tayland 201542. Uganda 201743. ABD 201644. Uruguay 201445. Zimbabve 2015	<p>Bölgelere göre dağılım:</p> <p>AFRİKA ÜLKELERİ (13 Üye):</p> <ol style="list-style-type: none">1. Burkina Faso 20172. Merkezi Afrika Cumhuriyeti 20143. Komor Adaları 20144. Kongo 20155. Gambia 20146. Lesoto 20177. Liberya 20158. Libya 20149. Malavi 201610. Nijer 201611. Svaziland 201412. Uganda 201713. Zimbabve 2015 <p>ASYA ÜLKELERİ (11 Üye):</p> <ol style="list-style-type: none">1. Bangladeş 20142. Çin 20163. Endonezya 20164. İran 20155. Japonya 20176. Malezya 20147. Moğolistan 20148. Pakistan 20179. Filipinler 201410. Kore Cumhuriyeti 201411. Tayland 2015 <p>DOĞU AVRUPA ÜLKELERİ (4 Üye):</p> <ol style="list-style-type: none">1. Belarus 20172. Estonya 20153. Gürcistan 20154. Rusya 2016 <p>LATİN AMERİKA & KARAYİP ÜLKELERİ (9 Üye):</p> <ol style="list-style-type: none">1. Arjantin 20142. Brezilya 20163. Küba 20164. Dominik Cumhuriyeti 20165. Ekvador 20176. El Salvador 20147. Jamaika 20158. Paraguay 20179. Uruguay 2014 <p>BATI AVRUPA VE DİĞER ÜLKELER (8 Üye)</p> <ol style="list-style-type: none">1. Belçika 20152. Finlandiya 20163. Almanya 20174. İsrail 20175. Hollanda 20156. İsviçre 20177. İspanya 20158. ABD 2016
--	---

1976 – 1985 arası BM Kadın On Yılına denk düşen üçüncü aşamada kadınların kalkınma sürecinin ana katılımcıları olduğu görüşü pekiştirilmiştir. Bu farkındalık BM tarafından eşitlik göstergelerinin tanımlanması ve üye ülkelerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dair istatistikleri etkin bir biçimde toplanmaya başlamasıyla mümkün olmuştur. Bu anlamda, geçerli kanıtların mümkün olması küresel anlamda kadın konusunda bir bilinç yaratmış ve iki küresel kadın konferansının gerçekleşmesini sağlamıştır. Bu çok önemli aşamanın doğrudan bir çıktısı da Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin (CEDAW) kabul edilmesi olmuştur.

Tablo 2 BM Zaman Çizelgesi

1945	BM Tüzüğü
1945-1962	<i>Yasal Dayanakların Kuruluşu</i>
1946	KSK'nın kuruluşu
1948	İnsan Hakları Evrensel Bildirisi
1963-75	<i>Kalkınmada Kadın</i>
1967	Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Deklarasyonunu (DEDAW)
1975	Uluslararası Kadın Yılı
1975	İlk Kadın Konferansı, Mexico City
1976-85	<i>BM Kadın On Yılı</i>
1979	Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)
1980	2. Dünya Konferansı, Kopenhag
1985	3. Dünya Konferansı, Nairobi
1986-96	<i>Eşitlik Kalkınma ve Barış</i>
1987	KSK Yıllık Toplantılarının Başlangıcı
1993	Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı
1994	İlk Kadına Yönelik Şiddet Özel Raportörü
1995	4. Dünya Konferansı, Pekin
1996-2006	<i>Çatışma Sonrası Kadın</i>
2000	Kadın, eşitlik, kalkınma ve barış konusunda 23. Özel Genel Kurul Toplantısı
2000	Kadın, Barış ve Güvenlik Konusunda 1325 Nolu Güvenlik Konseyi Kararı
2010	BM Kadın Birimini Kuruluşu (UN Women)

Sözleşmeler, imzalayan ülkeler için yasal olarak bağlayıcı olduklarından deklarasyonlardan daha güçlü bir konumda bulunmaktadır. BM Genel Kurulu bir sözleşmeyi kabul ettiğinde uluslararası norm ve standartlar da belirlenmiş olur. Sözleşme ancak kabul edildikten sonra hükümetlerce onaylanabilir. Sözleşmenin belirlediği standartlar ülkeler tarafından ihlal edildiğinde BM, ilgili hükümeti kınama hakkına sahiptir (Volger 2010).

1986 yılında KSK'nın etki alanının güçlendirilmesi dördüncü aşamanın başlangıcına işaret etmektedir. Komisyon 1970-1986 yılları arasında iki yılda bir toplanırken, 1987 itibariyle toplantılar her sene gerçekleşmeye başlamıştır. “Kadın hakları insan haklarıdır” sloganının doğuşunu sağlayan Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programı (25 Haziran 1993) bu aşamanın önemli bir bileşenidir. 1994 yılında BM bünyesinde ilk kez kadına yönelik şiddet özel raportörü görevlendirilmiştir. Ayrıca BM Genel Sekreteri tarafından görevlendirilen bir özel raportör, spesifik insan hakları sorunlarını inceleme, takip etme ve raporlama ile sorumlu tutulmuştur.

Pekin'de 4 – 15 Eylül 1995 tarihleri arasında gerçekleşen 4. Kadın Konferansı, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu ile birlikte çok kritik atılımlar sağlamıştır. Deklarasyonla, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla uluslararası taahhütler tanımlanmış, bütün kalkınma alanlarında toplumsal cinsiyetin ana plan ve programlara yerleştirilmesi⁹ teşvik edilmiş ve kadın konusunda 12 kritik alan belirlenmiştir¹⁰. Resmi konferansa STK temsilcileri katılım sağlamış; Dünya Konferansına paralel devam eden Huairou STK Forumu yeni teknolojilerin yardımıyla otuz bin sivil toplum delegesinin sürece dahil olmasına imkan vermiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için BM'nin araçlar oluşturmaya yönelik çabası, uluslararası kadın örgütlenmesi için çok kritik görülmüştür. Dünya Kadın Konferansı, küresel çağda kadın örgütlenmesini

⁹ “Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana plan ve programlara yerleştirilmesi” kavramının İngilizcesi “gender mainstreaming”dir. Kavram zaman zaman “toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılması” olarak da Türkçeye çevrilebilmektedir.

¹⁰ <http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/>

sağlamlaştırmış, uluslararası dayanışmaların kadınlar tarafından oluşturulmasına imkan tanımıştır (Desai, 2002). Bazı üye ülkelere ve onların ağır bürokratik hiyerarşilerine rağmen uluslararası kadın hareketleri katılım mekanizmaları geliştirmeyi ve kullanmayı başarmışlardır. Fakat bu yeni dönem Kuzey ve Güney’de kadınlar arası eşitsizliklerin yeniden üretilmesinden kaynaklı zorluklara da sahne olmuştur (Desai 2009, Naples 2002).

Çatışma ve soğuk savaş sonrası ülkelerde yaşayan kadınların seslerini duyurmaya başlamasıyla 1996-2006 yılları arasındaki on yılda “barış” konusu odağa alınmıştır. Bu dönemde aynı zamanda BM bünyesinde ve üye ülkelerin ulusal mekanizmalarında kadınların güçlendirilmesi pekiştirilmiştir. (United Nations and Boutros-Ghali 1996). Eylem Platformunun uygulanmasının etkin takibi için, KSK çalışma yöntemlerini geliştirmiştir. 1997 yılında her bir toplantının çıktısının müzakere edilmiş sonuçlar olması gerektiği kararlaştırılmıştır. “Uzlaşmış sonuçlar”, o yılın teması çerçevesinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin nasıl güçlendirilip tesis edileceğine vurgu yapan, üye ülkelere ve diğer paydaşlara yönelik bir takım tavsiyelerden meydana gelmektedir. 1996’dan beri Komisyon oturumlarından önce akademi ve sivil toplum temsilcilerinin katılımıyla yıllık temanın görüşüldüğü uzman grup toplantıları düzenlenmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği 2000 yılında ilan edilen BM Milenyum Deklarasyonunda 2015 yılına kadar ulaşılması hedeflenen sekiz amaçtan biri olarak yer almıştır. Güvenlik Konseyi 2000 yılında, tarihte ilk defa kadın ve çatışma konusunda çığır açan bir karara¹¹ imza atmıştır. Konsey aynı zamanda 2008 yılında ilk defa “çatışmada cinsel şiddeti” uluslararası barış ve güvenlik meselesi olarak tanımıştır¹². Sonunda BM bünyesinde toplumsal cinsiyet konusu yeni bir dönemin başladığını işaret eden belirgin bir yeniden yapılanmaya girmiştir.

¹¹ S/RES/132

¹² S/RES/1820

BM 2010 yılında dört farklı ofisi bir büyük birim altında birleştirmeye karar vermiştir. BM Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kadınların Güçlendirilmesi Birimi (UN Women) bu anlamda BM sisteminde kadınların güçlendirilmesine ve toplumsal cinsiyet eşitliğine özel olarak odaklanmış farklı parçaların birleşiminden oluşmaktadır: Kadınların İlerlemesi Birimi (DAW), Kadınların İlerlemesi İçin Uluslararası Araştırma ve Eğitim Enstitüsü (INSTRAW), Toplumsal Cinsiyet İşleri ve Kadınların İlerlemesi Özel Danışman Ofisi (OSAGI) ve BM Kadınlar Kalkınma Fonu (UNIFEM). Bu birleşme sayesinde konuyla ilgili BM bünyesinde normatif ve icrai taraflar bir araya gelmiştir. İşbölümü anlamında OSAGI ve DAW'a normatif ve bürokratik sorumluluk atfedilirken; INSTRAW ve UNIFEM icracı kanadı oluşturmuştur. Bu birimler alanda somut proje ve eğitimler üzerine çalışırken aynı zamanda üye ülkelerin ulusal kalkınma hedeflerini gerçekleştirmesine de destek olmuştur.

14 Eylül 2010 tarihinde Şili eski Başkanı Michelle Bachelet Genel Sekreter Yardımcısı olarak, UN Women'ın başına getirilmiştir. 1 Ocak 2011 tarihinde UN Women tamamiyle operasyonel hale gelmiş ve böylece BM'nin toplumsal cinsiyet eşitliği politikasındaki en önemli tarihsel değişiklik yaşanmıştır. Bu birim dünya genelinde toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarında yeni bir döneme işaret etmektedir. Michelle Bachelet görevi 2013 yılına kadar sürdürmüştür¹³.

UN Women'ın kurulmasının hemen arkasından uluslararası düzeyde kadın örgütlerinin sürece dahil olması için UN Women – Küresel Sivil Toplum Danışma Kurulu kurulmuştur. Tüm dünyadaki STK temsilcilerinden davet edilen ilk yirmi kişi arasında Türkiye'den de bir STK temsilcisi bulunmaktadır. Aynı şekilde UN Women bölgesel sivil toplum danışma kurulları kurmuş, Avrupa Bölgesi grubuna da Türkiye'den bir STK temsilcisi seçilmiştir.

¹³ Tezin yazıldığı dönemde Michelle Bachelet tekrar Şili Devlet Başkanı seçilmiş, yerine Phumzile Mlambo-Ngcuka gelmiştir.

1.2.1.1 Bir Dönüm Noktası Olarak CEDAW Sözleşmesi:

Kadının insan haklarının geliştirilmesine yönelik tüm uluslararası çalışmalar ile kadın hareketinin mücadelelerinin en önemli sonuçlarından biri Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesidir (CEDAW). Kadın haklarının temel yasası olarak kabul edilen CEDAW; BM Genel Kurulu tarafından 1979 yılında kabul edilmiş, 1981 yılında yirmi ülkenin onayını takiben yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme, kadına karşı ayrımcılığı tanımlayan ilk uluslararası belge olması ve ayrımcılık yapılmamasına ilişkin yasal normu kadın bakış açısıyla geliştirmesi bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca, Sözleşmeyle uluslararası hukuk alanındaki insan hakları belgelerinin, kadınların özgül sorunlarına kapsamlı şekilde yanıt vermediği, bu alanda özel düzenlemelere ve önlemlere gereksinim bulunduğu daha net görülmüş; böylece “kadınların insan hakları” kavramı, uluslararası hukuk belgelerinde giderek daha fazla yer almaya başlamıştır (Berktaş, 2004; Cook, 1994).

Sözleşmenin 1. Maddesinde "kadınlara karşı ayrımcılık"; kadınların medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın- erkek eşitliğine dayalı olarak temel hak ve özgürlüklerin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama olarak tanımlanmıştır.

Sözleşmenin Hukuki Alanda Tedbirler Alma Yükümlülüğü başlığını taşıyan 2. Maddesi ise taraf devletlere; anayasalarına veya diğer mevzuatlarına kadın-erkek eşitliği ilkesini dahil etme, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı yasaklayan ve gerektiği takdirde yaptırımlar getiren gerekli mevzuatı çıkarma ve diğer tedbirleri alma sorumluluğunu vermektedir.

CEDAW'ın taraf devletlerce uygulanmasının etkin ve etkili hale getirilmesi için hazırlanan “İhtiyari Protokol”, 2000 yılında yürürlüğe girmiştir. CEDAW'ı tamamlayıcı nitelikte olan İhtiyari Sözleşme'de yer alan hükümlerin uygulanırlığının

denetimi konusunda iki farklı mekanizma düzenlemiştir. Bunlardan birincisi CEDAW ile tanınmış olan haklarının ihlal edildiği iddiasını taşıyan kişilere veya böyle kişilerden oluşan gruplara, CEDAW Komitesine doğrudan başvurma hakkı; ikincisi ise CEDAW’da belirlenen hakların “ciddi” veya “sistemik” ihlalinde Komite tarafından o devlete yönelik bir inceleme başlatılabilme hakkıdır (Bozkurt, 2011).

Kadınlara karşı ayrımcılığın tarih boyunca gösterdiği yaygınlık ve çeşitliliğin doğal bir sonucu olarak içeriği itibariyle çok yönlü ve geniş kapsamlı bir metin olan CEDAW, hem yasalardaki hem de gerçek yaşamdaki ayrımcılığın ortadan kaldırılması, kamu yaşamında olduğu gibi özel yaşam ve özellikle aile ilişkilerinin ayrımcı kalıp yargılar ve davranışlardan arındırılmasını da öngörmektedir. Ayrıca, kadına yönelik şiddetle mücadelede -şiddeti yaratan ve besleyen eşitsizlik temeline odaklandığından- dolaylı olarak rol sahibi olduğu yadsınamaz bir gerçektir (Bozkurt, 2011).

1.2.1.2 Dünya Kadın Konferansları:

BM'nin uluslararası konferansları kadın haklarının güçlendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu konferanslara katılımların geniş düzeyde olması ve sürece STK'ların da dahil olması sayesinde önemli yerel sorunlar uluslararası platforma taşınmıştır. Kadın haklarının tanımlanması, yerel ve uluslararası standartların belirlenmesinde konferansların önemli etkileri olmuştur.

BM Konferansları çıktı olarak siyasi dokümanlar üretmeye odaklanmıştır. Bu anlamda konferans sonuç belgelerinin sözleşmelerden farklı olarak yasal bağlayıcılığı bulunmamasıyla birlikte, sorunlara çözümler sunmakta, niyet ve amaçlar içermektedir.

BM'nin düzenlediği uluslararası konferanslarla politika yapıcıların dikkati kadın sorunlarına çekilmiş ve geleneksel cinsiyet ilişkilerinde radikal reformlar için

kullanılacak araçlar geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu konferanslar ile BM uluslararası toplumu kadın hakları konusu etrafında, kadınların ilerlemesinin sağlanması için etkili bir eylem planı oluşturma ana amacı çevresinde toplamıştır. Konferanslar cinsiyet eşitliğini ilke olarak yerleştirmede ve evrensel düzeyde tanınmasında başarılı olmuştur (Kriakos, 2003).

Bu konferansların kadın konusuna yaklaşımları dönüştürücü bir niteliği bulunmaktadır. Önceden destek ve yardıma muhtaç bireyler olarak görülürken, kadınlar konferanslar sayesinde kalkınmanın temel ve eşit özneleri olarak algılanmaya başlanmıştır. (Ackerly and D'Costa, 2006). Konferanslar CEDAW'a uluslararası ve yerel düzeylerde tanınırlık ve güç kazandırmış, kadın erkek eşitliği için uluslararası normlar oluşturmayı kolaylaştırmıştır. Konferansların gerçekleştiği yılları takip eden dönemde CEDAW'ın daha çok devlet tarafından onaylandığı görülmektedir (Wotipka and Ramirez, 2004).

Ayrıca; KSK oturumlarının en önemli çıktısı olan “uzlaşılmış sonuçların” ülkeler tarafından müzakere edilmesinde Pekin Konferansı başta olmak üzere bu konferanslar önemli ve geçerli referanslar sunmakta; kadın haklarını zayıflatabilecek veya bu haklara zarar verebilecek önerilerin önünü kesmektedir. Bu çerçevede KSK'nın işleyiş ilkelerinin daha iyi kavranması için bu konferanslara ve çıktılarına da değinmek faydalı olacaktır.

1.2.1.2.1 BM 1. Dünya Kadın Konferansı (Meksika 1975)

Meksika'nın başkenti Mexico City'de 1975 yılında toplanan ve sadece kadın sorunlarını görüşmek üzere dünya devletleri düzeyinde yapılan ilk uluslararası toplantı olan 1. Dünya Kadın Konferansı'nda kadınlar, ulusal, ekonomik ve kültürel sınırları aşarak ortak sorunlarını BM platformunda tartışmışlardır. Devletler, kadın sorunlarına nasıl yaklaştıklarını, ilk kez, bu konferansın bildirgesiyle tanımlamışlar, dünya nüfusunun yarısını oluşturan kadınların sorunlarının, bir bütün olarak toplumun sorunu olduğunu ilk kez burada kabul etmişlerdir. Bildirgede kadınların mevcut ekonomik, siyasal ve toplumsal konumunun mutlaka güçlendirilmesi

gerektiği, bunun için de bir yandan yapısal değişiklikler yapılırken, bir yandan da temel anlayışları değiştirmek gerektiği vurgulanmıştır.

1. Dünya Kadın Konferansı'nda hazırlanıp kabul edilen Dünya Eylem Planının hedefi "Eşit Haklar, Kalkınma ve Barış"tır. BM, bu planın hayata geçirilmesi amacıyla 1976-1985 yılları arasını "Eşit Haklar, Kalkınma ve Barış için Kadın On Yılı" ilan etmiştir. Eylem Planında saptanan dokuz ana faaliyet alanı: Uluslararası işbirliği ve barış, siyasal katılım, eğitim, istihdam, sağlık ve beslenme, aile, nüfus, konut ve diğer toplumsal sorunlardır. Eylem Planı aracılığıyla BM'ye üye bütün devletlere, ilk kez kadın sorunlarına yönelik çözümler üretecek ulusal ve uluslararası mekanizmalar oluşturma çağrısı yapılmıştır. Kadınların toplum içindeki konumlarını, eşitlik/eşitsizliğin ölçüsünü somut olarak saptamak için istatistikler yapılması ve veri bankaları oluşturulması da önemli kararlar arasındadır (Belek, 2006).

1.2.1.2.2 BM 2. Dünya Kadın Konferansı (Kopenhag 1980)

"Kadın On Yılı"nın ortasında, 1980 yılında durum değerlendirmesi yapmak üzere Kopenhag'da toplanan 2. Dünya Kadın Konferansı'nda, kadının statüsünün iyileştirilmesi konusunda ilerlemenin oldukça yavaş gerçekleştiği kaydedilmiştir. CEDAW'ın imzalanmasıyla uluslararası toplumda önemli bir ilerleme sağlanmışsa da kadınların haklarından çoğu zaman faydalanamadıkları görülmüştür. Kopenhag Konferansı eşitliği, sadece yasal eşitlik değil; haklarda, sorumluluklarda eşitlik ve kalkınmadan yararlanma ve kalkınmaya aktif birer aktör olarak katılma fırsatlarında eşitlik olarak yorumlamıştır. Karşılaşılan engelleri aşmak ve "On Yıl"ın ikinci yarısı için öngörülen adımları hızlandırmak ve derinleştirmek amacıyla bir Eylem Programı hazırlanmıştır. Bu programda göze çarpan yeniliklerden biri, öncelikli sorun alanları arasında "aile içi şiddet" konusuna yer verilmesidir. Ayrıca mülteci kadınlar, genç kadınlar ve özürlü kadınlar gibi grupların, acil çözüm gerektiren özel durumları ve ihtiyaçları olduğu yaklaşımını benimseyen konferans; bu başlıkları da sorun alanları içine dahil etmiş, yasal haklar ve bu hakları kullanma arasındaki farklılıkları özellikle belirtmiştir. Kadınların mülk sahibi olabilmelerinin, mirasta çocukların bakımında ve

uyruklukta hak sahibi olmalarının sağlanması için daha etkili metotların sağlanması gerektiği öngörülmüş, aynı zamanda kadınlara karşı cinsiyete dayalı önyargıların kaldırılması tavsiye edilmiştir (Kriakos, 2003).

1.2.1.2.3 BM 3. Dünya Kadın Konferansı (Nairobi 1985)

BM tarafından ilan edilen “Kadın On Yılı” 1985 yılında sona erdiğinde hükümetler ve tüm dünyadan birçok kadın örgütü; kazanımları gözden geçirmek, engelleri belirlemek ve bütün bunları göz önünde bulundurarak 1975’te belirlenen ama gerçekleştirilemeyen hedeflere 2000 yılına kadar ulaşılmasını sağlamaya yönelik eylem planı hazırlamak üzere Kenya’nın başkenti Nairobi’de toplanmışlardır. 1975-1985 yılları arasında dünyada gelir dağılımındaki eşitsizlikler büyümüş, gelişmekte olan ülkelerde gittikçe artan ve yer yer derinleşen ekonomik krizler yaşanmış, soğuk savaş döneminin iki bloğu arasında hızlanan silahlanma yarışı ülke gelirlerinin kadınlar lehine kullanılmasını engelleyici bir rol oynamıştır. Kadınların durumu pek çok açıdan kötüleşmiş, “Kadın On Yılı”nın başındaki iyimser hava kaybolmuştur. Artık yoksullaşma başlıca kadın sorunlarından biri olarak tanımlanmaktadır.

Dünya çapında kadınların durumunu iyileştirmek için sarf edilen çabalar, çok az kadının hayatında olumlu değişiklikler yaratabilmiş, daha önce ortaya konan hedeflere ulaşamamıştır. Bu durumun fark edilmesi, yeni bir yaklaşım ihtiyacını doğurmuştur. Böylece yüz elli yedi devlet tarafından, kadın sorunlarının ortaya konmasına yeni bir yaklaşım getiren “Nairobi Stratejileri” kabul edilmiştir. İlk defa kadınların toplumun tüm alanlarına katılması sadece “hak” değil aynı zamanda toplumsal bir gereklilik olarak değerlendirilmiştir. Üç anahtar kavramın altı çizilmiştir: Eşitlik için yasal adımlar, eşit sosyal katılım, siyasi katılım ve karar almada eşitlik (Kriakos, 2003). Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde kadınların yaşadığı çeşitli sorunlar tanımlanmış ve kadınların 21. Yüzyıla bunları aşarak yönelmesi için izlenecek stratejiler belirlenmiştir (Belek, 2006).

1.2.1.2.4 BM Dünya İnsan Hakları Konferansı (Viyana 1993)

Haziran 1993'te Viyana'da toplanan Dünya İnsan Hakları Konferansı, uluslararası kadın hareketi için bir dönüm noktası olmuştur. 1948 yılında BM tarafından onaylanan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde, kamusal alanda yaşanan hak ihlalleri üzerinde durulmakta, kadınların kadın olmaları nedeniyle karşı karşıya kaldıkları, özel alanda, yani hane içinde ya da işyerinde yaşadıkları hak ihlallerine değinilmemekteydi. Oysa kadınlar, erkeklerden farklı olarak, özellikle hane içinde, örneğin, okula gönderilmemek, zorla evlendirilmek, çalışmasına izin verilmemek, aile fertleri tarafından bazen namus adına şiddete maruz bırakılmak ya da öldürülmek gibi birçok insan hakları ihlaline maruz kalmaktadırlar. Konferansta özellikle bu hususlar üzerinde durulmuştur (Yeni Çözümler Vakfı, 2001).

Dünya İnsan Hakları Konferansında “kadınların ve kız çocuklarının insan haklarının evrensel insan haklarının ayrılmaz, bölünmez ve vazgeçilmez bir parçası” olduğu kabul edilmiştir. 1994 yılında BM İnsan Hakları Komisyonuna, kadına yönelik şiddet konusunda özel bir raportör atanması ve kadın haklarının BM insan hakları mekanizmaları içine dahil edilmesi kararlaştırılmıştır (Yeni Çözümler Vakfı, 2001).

1.2.1.2.5 BM 4. Dünya Kadın Konferansı (Pekin 1995)

Bir “taahhütler konferansı” olarak da adlandırılan 4. Dünya Kadın Konferansı 4-15 Eylül 1995 tarihleri arasında Pekin'de gerçekleştirilmiştir. Şimdiye kadar yapılan kadın konferanslarının en büyüğü olan bu konferansa yüz seksen dokuz ülkeyi temsilen on yedi bin delege katılmıştır. Uluslararası kadın hareketi, bir yandan konferansın hazırlanması sürecine aktif olarak katılırken, bir yandan da konferans sonunda oluşturulacak Eylem Platformunu etkilemek ve kadınların 21. Yüzyıl dünyasına nasıl baktığını vurgulamak için, hükümetler-arası oturumlara paralel bir “Kadın Forumu” düzenlemiştir. Bu foruma, tüm dünyadan kadın kuruluşları ve STK'larla birlikte otuz binin üzerinde kişi katılmıştır (Yeni Çözümler Vakfı, 2001).

Konferansta, kadın ile erkek arasındaki ilişkilerin ve toplum yapısının yeniden analiz edilmesi gerektiği, toplumun yeniden yapılandırılmasıyla kadın erkek eşitliğinin sağlanabileceği görüşü kabul edilmiştir. Dünyada kadının ilerlemesi ve gelişiminde önemli bir dönüm noktası olan “Pekin Bildirgesi ve Eylem Platformu” bu konferansta kabul edilmiştir. Bu kabul ile devletler toplumsal cinsiyet eşitliği kavramını tüm kurumlara, politikalara, karar alma ve uygulama mekanizmalarına uygulayarak toplumu yeniden yapılandırma yükümlülüğü altına girmektedirler (Yeni Çözümler Vakfı, 2001).

Pekin Bildirgesi hükümetleri, kadının güçlenmesi ve ilerlemesi, kadın-erkek eşitliğinin geliştirilmesi ve toplumsal cinsiyet perspektifinin ana politika ve programlara yerleştirilmesi konularında yükümlü kılmakta ve Eylem Platformunun hayata geçirilmesini öngörmektedir. Eylem Platformunda, kadının özel ve kamusal alana tam ve eşit katılımı önündeki engellerin, kadınların ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi karar alma pozisyonlarında ve mekanizmalarında yer almaları yoluyla ortadan kaldırılabileceği ifade edilmektedir. Eylem Platformunun uygulanması ve izlenmesinde temel görev hükümetlere verilmiş olup, Platform uyarınca bu görev BM birimleri, bölgesel ve uluslararası kuruluşlar, gönüllü kuruluşlar ile sivil toplumun işbirliği ile yerine getirilecektir (Moroğlu, 2002).

Pekin Eylem Platformunun bir diğer tarihi önemi ise toplumsal cinsiyet analizini yöntem olarak kabul etmesidir. 1985 yılından itibaren ağırlıklı olarak duyulmaya başlanan “toplumsal cinsiyet” kavramı ve toplumsal cinsiyet analiz yöntemlerinin resmi anlamda kabul görmesi 4. Dünya Kadın Konferansı ile mümkün olmuştur (Acuner, 1999).

1.2.1.2.5.1 Pekin Eylem Platformu

Kadınları güçlendirmeyi ve ayrımcılığı yok etmeyi amaçlayan Pekin Eylem Platformu kadın hakları konusunda oldukça önemli bir belgedir. 1995 yılından itibaren birçok hükümet Eylem Platformunu uygulamaya tamamen veya kısmen katılmıştır. Ulusal ve uluslararası STK’lar da bu süreci izlemektedirler. Platform,

CEDAW ile karşılaştırıldığında yasal anlamda bağlayıcı bir belge değildir. Bununla beraber Eylem Platformunun 12 kritik alanı ve tavsiyeleri Sözleşmenin hükümleriyle bağlantılı olup, Sözleşmenin yasal yükümlülüklerini yerine getirmek için atılması gereken adımları ayrıntılı olarak açıklamaktadır (Beate, 2004).

Pekin Bildirgesi ve Eylem Platformu, kadın haklarının insan hakları olduğunun altını çizerek; hükümetlere, kadına karşı şiddeti önleme ve yeryüzünden silme çağrısında bulunmuş; silahlı çatışma ortamlarında kadınlara uygulanan yoğun şiddetin bir insanlık suçu olduğunu vurgulamış; hükümetleri kadının güçlenmesini ve toplumsal konumunun yükselmesini sağlamak, kadın-erkek eşitliğinin geliştirmek ve toplumsal cinsiyet perspektifini temel politika ve programlara yerleştirmekle yükümlü kılmıştır (Moroğlu, 2002).

Nairobi Stratejileri'nde 2000 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere koyulmuş hedeflerin çoğuna henüz ulaşamadığını saptayan Pekin Konferansı, bir durum değerlendirmesi yaparak Eylem Platformu'nda öncelik ve aciliyet taşıyan ve aşağıda sıralanan 12 alan belirlemiştir. Hükümetler, STK'lar ve özel sektör, kaynak ve faaliyetlerini bu alanlarda odaklayıp, somut olarak harekete geçmeye çağırılmıştır (Belek, 2006):

- Kadınların hayatını zorlaştıran, devamlı ve artan yoksulluk yükü,
- Eğitim ve öğretimdeki eşitsizlikler ve yetersizlikler, bunlara erişimdeki eşitsizlikler,
- Sağlık ve bağlantılı hizmetlerdeki eşitsizlikler ve yetersizlikler, bunlara erişimdeki eşitsizlik,
- Kadına yönelik şiddet,

- Silahlı veya diğer türden çatışmaların, yabancı işgali altında yaşayanlar dahil olmak üzere kadınlar üzerindeki etkileri,
- Ekonomik yapılarda ve politikalarda, üretime yönelik her tür faaliyette ve kaynaklara ulaşmada eşitsizlik,
- Yetki ve karar almanın bütün düzeylerde paylaşılmasında kadınla erkek arasındaki eşitsizlik,
- Kadının ilerlemesini sağlayacak mekanizmaların yetersizliği,
- Kadının insan haklarına saygı eksikliği, bu hakların yaygınlaştırılması ve korunmasında yetersizlik,
- Kadının klişeleştirilmesi ve özellikle medya olmak üzere kadının bütün iletişim sistemlerine katılımında ve erişiminde eşitsizlik,
- Doğal kaynakların yönetiminde ve çevrenin korunmasında toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler,
- Kız çocuklarına karşı ayrımcılık ve kız çocuklarının haklarının ihlali.

Pekin Bildirgesini imzalayan tüm hükümetler, yukarıda sıralanan kritik alanların hepsinde kadın-erkek eşitliğini sağlamaya, kız çocuklarının ve kadınların insan haklarını korumaya ve yaygınlaştırmaya, kız çocuklarına ve kadına yönelik her türlü şiddeti önlemeye ve ortadan kaldırmaya kararlı olduklarını belirterek, bütün politika ve programlarında toplumsal cinsiyet perspektifine yer vermeyi taahhüt etmişlerdir. Bu konferans, daha önceki konferanslarda benimsenen ve hedefi kadınların kalkınmadan eşit pay almasıyla sınırlı olan “Kalkınmada Kadın” stratejisinden, toplumdaki tüm iktidar ilişkilerini değiştirme hedefini içeren

“Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma” stratejisine resmi geçişi simgelemiştir (Yeni Çözümler Vakfı, 2001).

1.2.2 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi Deneyimi:

1946 – 1948 yılları arasında, KSK ve kadın hakları savunucuları, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin oluşturulması sürecinde de belirleyici rol oynamışlardır. Beynamenin başlangıcında BM Sözleşmesinde büyük mücadeleler sonucu yer bulmuş “erkekler ve kadınlara eşit haklar” ifadesinin yer almasını ve bu ifadenin zayıflatılmamasını talep etmişlerdir. Dominik Cumhuriyetinden bir temsilci¹⁴ başlangıçta yer alan “herkes” ifadesini sorgulamış; “herkes” teriminin bazı ülkelerde bütün bireyleri kapsamayabileceğini ve kadınların böylelikle dışarıda tutulabileceğini ifade etmiştir. Üye ülkeler BM Sözleşmesinde yer alan ifadenin Beyannameye olduğu gibi alınıp alınmaması konusunda oylama yapmışlar ve sonuçta iki üyeye karşı (Çin ve ABD) otuz iki üyenin (üç ülke de çekimser kalmıştır) oyuyla alınmasına karar vermişlerdir. (Pietilä, 2002).

Kadınlar cinsiyetçi ifadeleri önlemek amacıyla beyanname taslağının her paragrafını incelemişler ve İngilizcede cinsiyetçi bir şekilde hem erkek hem de insan anlamına gelebilen “*man*” sözcüğünün silinmesi için geniş çaplı bir tartışma başlatmışlardır. Kadınların kararlı çabalarının sonucunda 1. Madde “*Bütün insanlar onur ve haklar bakımından eşit doğarlar*”¹⁵, ifadesiyle kabul edilmiştir.

¹⁴ Minerva Bernardino (1907-1998). 1945’te San Francisco’da gerçekleştirilen BM kuruluş konferansında Dominik Cumhuriyetini temsil etmiştir. Ülkesinin ilk BM temsilcisidir. KSK’da Başkan olarak ve ECOSOC’ta İlk Başkan Yardımcısı olarak görev yapmıştır. Hem kuruluş konferansına hem de 1995’te San Francisco’da BM’nin 50. yıldönümü kutlamalarına katılmış tek kadındır.

¹⁵ İlk maddenin taslağında yer alan “all men” yani “tüm erkekler” ifadesi konferansa katılan kadınların çabalarıyla “all human beings” yani “tüm insanlar” olarak değiştirilmiştir. Yine aynı şekilde Beyanname taslağında yer alan bütün “every man” ve “no man” ifadeleri “every one” ve “no one” olarak düzeltilmiştir. Aslında “human” yani insan sözcüğü de Latince dünya (toprak) ve erkek sözcüklerinin birleşiminden (humus-man) meydana gelmektedir. Yine de kullanım olarak bu sözcüğün her iki cinsiyeti de kapsadığı su götürmez bir gerçektir. Eril zamirler (*he, him, his*) sorunu ise halen çözülememiştir ve metinde yerini korumaktadır. Türkçe ya da Fince gibi cinsiyetli zamir kullanmayan dillerde bu sorun bulunmamaktadır. Aslında “Evrensel” Beyanname farklı dillere çevirilerde farklı biçimler almaktadır. Örnek olarak Fransızca’da “insan haklarını” ifade etmek için “droits de l’homme” yani doğrudan çevirisiyle “erkek hakları” ifadesi kullanılmaktadır.

10 Aralık 1948 tarihinde Paris’te beyannamenin kabul edilişi KSK için bir dönüm noktası olmuştur. O günden beri Komisyon, eşit hak ve özgürlükleri teşvik etmek için Beyannameyi bir dayanak olarak kullanmaktadır. BM bünyesinde Evrensel Beyanname, insan haklarını yasal olarak bağlayıcı uluslararası sözleşmelerde düzenleyen temel bir dayanaktır (Pietilä, 2002).

1.2.3. KSK’nın Görev ve Yetkileri:

1946 – 1962 yılları arasında KSK, üye ülkelerde kadınların yasal konumlarına ve sonrasında kadının statüsünü geliştirecek mevzuat ve uluslararası sözleşmelerin hazırlığına odaklanmıştır. Komisyon, BM Sosyal İşler Biriminin altında yer alan İnsan Hakları Bölümü bünyesinde çok az kaynak ve personelle faaliyet göstermiştir. Komisyon ilk yirmi beş yılında BM bünyesinde izole ve zayıf kalmış, ECOSOC Komisyonun girişimlerine şüpheyle yaklaşmıştır. Birime olan desteğin eksikliği komisyon üyelerinin şevk ve motivasyonu ile kısmen telafi edilmiştir (Pietilä, 2002).

İlk oturumunda Komisyon görev ve yetkilerini belirlemeye başlamıştır. Komisyonun iki temel işlevi “acil ilgiye muhtaç problem alanları başta olmak üzere politika, ekonomi, yurttaşlık ve eğitim alanlarında kadın haklarının teşviki için Ekonomik ve Sosyal Konseye (ECOSOC) tavsiyeler ve raporlar sunmak” ve “Komisyonun görev ve yetkilerine ilişkin önerilerde bulunmak” olarak belirlenmiştir¹⁶.

BM sisteminin bir bileşeni olarak KSK, tanımı gereği hükümetler-arası bir kurum olmasına rağmen, kuruluşundan beri uluslararası kadın örgütleriyle doğrudan etkileşim halindedir. Bu örgütler aracılığıyla Komisyon üye ülkelerdeki kadınlarla temasa geçmeyi amaçlamıştır. STK’lar ise Komisyona olan ilgilerini, daha başlangıçta açıkça ortaya koymuşlardır. ECOSOC tarafından verilen danışma

¹⁶ E/RES/2/11, 21 Haziran 1946

statüsü aracılığıyla, STK'ların temsilcileri Komisyon oturumlarına gözlemci olarak katılım ve Komisyon rapor ve dokümanlarına ulaşım hakkı kazanmışlardır. Ayrıca Komisyonun onayına istinaden oturuma hitap edebilmişlerdir.

1947 yılında gerçekleştiren ilk oturumda Komisyon, on iki uluslararası kadın örgütünü dinlemiştir. Bu örgütlerin çoğu Milletler Cemiyeti ile ilişkisi olan ve BM kuruluş konferansına aktif katılım sağlamış kuruluşlardır. Ayrıca Komisyon kadın örgütü olmamalarına rağmen Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu (WTFU), Amerika Emek Federasyonu ve Uluslararası Kooperatif İttifakıyla işbirliği yapma konusunda istekli olduğunu ifade etmiştir (Pietilä, 2002).

Komisyonun başlangıcından beri, uluslararası kadın örgütleri oturumlara katılma ve çalışmalarını izleme konusunda oldukça istekli olmuşlardır. Birçok örgüt oturumlara uzun süre katılım sağlamış, bu konuda uzmanlık kazanmış ve Komisyondan kişilerle temaslar halinde olan daimi temsilciler atanmıştır.

Farklı STK'lar için Komisyon gündemine yönelik öneriler sunmak zor bir görev olmuş, fakat bunun nasıl yapılacağı süratle açığa kavuşmuştur. Komisyonun resmi üyeleri sadece hükümetler olabildiğinden gündeme yönelik öneri getirme hakkı sadece hükümetlere mahsustur. Bağlantı ve müzakere becerilerini kullanan STK temsilcileri önerilerini kabul ettirmek ve Komisyona sundurmak için hükümet delegasyonlarını ikna edebilmektedirler. Yıllar içerisinde birçok konu bu şekilde STK inisiyatifi olarak başlamış ve BM kararı ve tavsiyesi olarak sonuçlanmıştır. STK temsilcileri ve hükümetler arası işbirliği başlangıçtan beri verimli olmuş, resmi delegeler sıklıkla STK'lar tarafından sunulan iyi hazırlanmış teklifler için memnuniyet belirtmişlerdir (Pietilä, 2002).

1987 yılında ECOSOC tarafından KSK'nın yetkileri eşitlik, kalkınma ve barışı destekleyen; uluslararası alanda kadınların ilerlemesi için uzlaşmış tedbirlerin izlenmesini sağlayan; ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeydeki gelişmelerin gözden geçirilip değerlendirilmesine imkan veren aktiviteleri içerecek

şekilde genişletilmiştir¹⁷. Bu genişleme yukarıda da bahsedilen 1975 Uluslararası Kadın Yılı, 1976-1985 “Kadın On Yılı” ve 1985 Nairobi Konferansı deneyimleri sayesinde gerçekleştirilmiştir.

4. Kadın Konferansının akabinde Genel Kurul, Komisyonu konferansa yönelik bir takip sürecini programına dahil etmekle sorumlu kılmıştır. Bu sorumluluk, Pekin Eylem Platformunda ifade edilen kritik alanların düzenli olarak takip edilmesini ve BM faaliyetlerine toplumsal cinsiyet bakış açısının yerleştirilmesini de içermektedir.

1996 yılında 1996/6 Sayılı Karar ile ECOSOC, Komisyonun görev tanımını güncellemiştir. Bu değişikliğe göre 1996 yılından itibaren Komisyon¹⁸;

a) Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planının uygulanmasına yönelik olarak kaydedilen aşamaların ve karşılaşılan sorunların takibinde bütün aşamalarda Konseye yardımcı olacak ve tavsiyelerde bulunacaktır.

b) BM faaliyetlerine toplumsal cinsiyet bakış açısının yerleştirilmesi için destek sağlayacak ve diğer alanlardaki katalizör rolünü geliştirecektir.

c) BM sistemi genelinde, Konseye koordinasyon işlevinde yardımcı olmak amacıyla koordinasyonun geliştirilmesi gereken alanlarda sorunları tespit edecektir.

d) Kadının durumu ve toplumsal cinsiyet eşitliğiyle alakalı olarak ortaya çıkan sorunları, eğilimleri ve yeni yaklaşımları tespit edecek ve tavsiyeler geliştirecektir.

¹⁷ E/RES/1987/24

¹⁸ ECOSOS 1996/6

e) *Toplumsal farkındalığı koruyacak, geliştirecek ve Eylem Planının uygulanmasını destekleyecektir.*

Ayrıca, 2006/9 ve 2009/15 Sayılı ECOSOC kararlarıyla tesis edilen mevcut çalışma yöntemleri dahilinde Komisyon her oturumda¹⁹;

a) *Toplumsal cinsiyet eşitliğiyle alakalı genel tartışma gerçekleştirmekte, anahtar taahhütlerin uygulanması bağlamında ulaşılan hedefleri, uçurumları ve zorlukları tanımlamaktadır.*

b) *Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı ve 23. Genel Kurul Özel Oturumunun sonuçlarına bağlı olarak bir “öncelikli konu”ya odaklanmaktadır.*

c) *Deneyimlerin, çıkarılmış derslerin ve iyi uygulamaların paylaşılması amacıyla öncelikle tema üzerine yüksek düzey yuvarlak masa toplantısı düzenlemektedir.*

d) *Önceki oturumlarda kabul edilen uzlaşmış sonuçların uygulanmasındaki ilerlemeyi “gözden geçirme teması” olarak ele almaktadır.*

e) *Uygulamayı güçlendirecek adımlar ve inisiyatifler ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana plan ve politikalara yerleştirilmesi için kapasite inşa etme tedbirleri üzerine düzenlenen interaktif panellere ev sahipliği yapmaktadır.*

f) *Toplumsal cinsiyet eşitliğini etkileyen yeni konulara değinmektedir.*

g) *Kapalı oturumda “bildirimler²⁰” üzerine kaleme alınan çalışma grubu raporunu ele almaktadır.*

¹⁹ ECOSOC 2006/9, 2009/15

h) Kararlar ve uzlaşmış sonuçlar aracılığıyla, toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi ve kadınların güçlendirilmesi için atılacak adımlar üzerine mutabakata varmaktadır.

i) Diğer hükümetler-arası birim ve süreçlerin çalışmalarına toplumsal cinsiyet bakış açısıyla katkı sunmaktadır.

j) Oturuma denk geldiği takdirde 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü kutlamaktadır.

1.2.3.1 Komisyonun Çalışma Programı

1987 yılından bu yana Komisyon yükümlülüklerini “çok yıllık çalışma programları”²¹ aracılığıyla ifa etmiştir (1987/24, 1990/15, 1996/6, 2001/4, 2006/9, 2009/15 ve 2013/18 sayılı konsey kararları). Karara müteakip ortalama üç ila beş yıl arası dönem için tartışılacak tematik alanlar Komisyon tarafından belirlenmektedir. Her sene ele alınan konu sayısı ve odak konusu zaman içinde evrilmiştir. Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformunun kabul edilmesinin ardından; Komisyon çok yıllık çalışma programında Eylem Platformunda yer alan kritik alanlara odaklı ve tematik bir yaklaşım uygulamıştır. Bu yaklaşım, özellikle büyük BM konferanslarının ardından işlevsel komisyonlar tarafından çok yıllık tematik programların kullanımının önemini vurgulayan 1998/46 sayılı kararla ECOSOC tarafından da uygun bulunmuştur.

1997-1999 arası dönemde, Komisyon oturumlarda Pekin Eylem Platformunda yer alan bir dizi kritik alanı ele almıştır²². 2002 – 2006 arası dönemde Genel Kurulun 23. Özel Oturumunun sonuçlarına dayanarak Komisyonun çalışma

²⁰ Bireylerin veya kuruluşların kadın hakları ihlalleriyle ilgili olarak Komisyona yaptıkları başvuruları ifade eden “bildirimler” (communications) konusu bir alt başlıkta açıklanmaktadır.

²¹ *İng. multi-year programme of work*

²² ECOSOC 1996/6

programı her oturum için iki tematik ögeyi içerecek şekilde düzenlenmiştir. 2007'den bu yana ise Komisyon oturumlarda bir öncelikli tema ve bir gözden geçirme teması ele almaktadır²³. Beş yıl arayla Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planının ve 23. Genel Kurul Oturumunun sonuçlarının uygulanmasının gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi Komisyon tarafından gerçekleştirilmektedir²⁴.

Çalışmalarının bir parçası olarak, Komisyon ayrıca her sene kadının statüsüyle alakalı olarak “bildirimleri” de ele almaktadır²⁵. Bu süreç çeşitli ECOSOC kararları aracılığıyla detaylandırılmıştır. Her oturumdan önce beş üyeden oluşan çalışma grubu, ülkelerde gerçekleşen kadın hakları ihlalleri içeren gizli bildirimleri ve bunlara verilen hükümet yanıtlarını ele almak için bir araya gelmektedir. Çalışma grubu raporunu Komisyona sunmakta ve bildirimler kapalı toplantıda ele alınmaktadır. Bildirimler zaman içerisinde özellikle son beş yılda artış göstermiştir. İlgili kararlarla uyumlu bir şekilde, UN Women’a ait web sitesi süreçle ilgili olarak daha çok bilgi sağlayacak şekilde yenilenmiştir. Bu bilgiler kimlerin ne şekilde “bildirim” iletebileceğini, süreci ve zaman çizelgesini açıklayan bir tabloyu içermektedir. UN Women ayrıca bu bilgileri sosyal medyada da yaymakta ve STK’ları son başvuru tarihiyle ilgili olarak e-posta yoluyla bilgilendirmektedir²⁶.

1.3. BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN ÖNEMİ

BM, toplumsal cinsiyet eşitliğini küresel gündeme yerleştirmesi ve kalkınma süreçlerinde kadınların kritik rolünü tanıması sebebiyle küresel anlamda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında çok önemli bir yere sahiptir. BM aynı

²³ 2006/9 Konsey Kararı

²⁴ Gözden geçirme ve değerlendirme 2005 ve 2010 yıllarında gerçekleştirilmiş olup 2015 yılında tekrar edilecektir. Ayrıca bkz. 2001/4, 2009/15 ve 2013/18 sayılı Konsey kararları.

²⁵ Her birey, stk, grup veya ağ, ülkelerde gerçekleşen ve kadınların statüsünü etkileyen insan hakları ihlalleriyle ilgili olarak Komisyona başvuruda bulunabilmektedir. Bu durum kararlarda ve resmi belgelerde “bildirimler” (*ing. communications*) terimiyle ifade edilmektedir.

²⁶ E/CN.6/2014/14

zamanda birimleri aracılığıyla (UNICEF, UN Women vb.) kadın merkezli projelere maddi kaynak sağlamakta; kararlar, konferanslar ve eğitimlerle kadınlara hükümetlere de ilham olacak araçlar ve rehberler sunmaktadır. Örnek olarak; somut araçları ve şikayet prosedürleriyle CEDAW, hem bireysel hem grup olarak kadınlara ulusal düzeydeki politikalarda eşitsizliği vurgulama imkanı sunmaktadır. STK'lar periyodik hükümet raporlarına ek olarak gölge raporlarla komisyona bilgi aktarabilmektedirler.

BM bünyesinde bulunan dahil olma araçları sayesinde kadınların sesi daha çok duyulmuş ve ülkeler toplumsal cinsiyet eşitliği taahhütleri için sorumlu tutulmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları ve küresel BM kampanyaları aracılığıyla üye ülkelerde kültürel anlayış şekillendirilmekte ve farkındalık artırılmaktadır. Son dönemlerde yapılan bir araştırmaya göre kadına yönelik şiddetle alakalı küresel normlar dünyanın en dezavantajlı bölgeleri de dahil olmak üzere vatandaşların hayatına dokunabilmektedir. ABD Uluslararası Kalkınma Ajansının derlediği veriye göre 2000'li yılların başında yirmi altı ülkenin yirmi üçünde kadınlar yakın ilişki içerisinde oldukları kişilerin uyguladıkları şiddeti reddetmeye daha meyilli hale gelmişlerdir. Küresel kampanyaların varlığı, eğitim seviyesinin yükselmesi ve medyaya erişimin kolaylaşması bu pozitif değişikliğin temel gerekçeleri olarak sunulmaktadır (Pierotti, 2013).

BM bünyesinde cinsiyete göre kümelenmiş verilerin toplanması; toplumsal cinsiyet eşitsizliğini haritalanmasında ve değişim ölçütlerini geliştirmede önemli bir yere sahiptir (Jain, 2008). KSK, toplantılar sırasındaki yan etkinlikler ve yıllık raporlar aracılığıyla üye ülkeler, diplomatlar ve STK'lara eğitim olanakları sağlamaktadır. KSK sürecinde yasal bağlayıcılığı olan metinlerden ziyade tavsiyeler ortaya çıkmasına rağmen, Komisyonun BM'ye üye ülkelerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesinde önemli işlevleri bulunmaktadır. Delegeler toplumsal cinsiyet eşitliği meselelerinde olanaklarını harekete geçirmeye zorlanmakta, ülkeler beyanlar hazırlamakta ve bu beyanları sunmak için toplantıya delegeler göndermektedirler.

KSK'nın kazanımları arasında aktivist literatürde en çok vurgulanan hususlardan biri, Komisyonun kadınlar ve STK'lar için ağ (network) olanakları ve "uzlaşmış sonuçlar"ın dilini dolaylı da olsa etkileyebilecek bir alan yaratmasıdır. Bu sonuçlar aktivistler tarafından üye ülkelerde hükümetlere baskı yapmak amacıyla kullanılmaktadır. Diğer toplantı ve komisyonlara göre sivil toplumun en çok katılım sağladığı toplantı KSK'dır (DESA, NGO 2013). Kadınlar resmi toplantıların formatını etkilemişler, kendi paralel etkinliklerini gerçekleştirmişler, yeni ağ oluşturma²⁷ yöntemleri geliştirmişler, ayrıca resmi oturuma dahil olmuşlardır (Jain 2008). Yine de sunulan imkanlara rağmen, Komisyonun kadın örgütlerine çizdiği sınırların geçirgenliğe izin vermediği ve bu örgütlerin Komisyon tarafından oluşturulan önemli belgelere sunabildikleri katkıların çok sınırlı olduğu değerlendirilmektedir.

1.3.1 BM'nin Eşitlik Tahayyülü

Toplumsal cinsiyet bakış açısı kadın odaklı birimler tarafından ileriye taşınmış ve bu birimler BM'deki diğer alanları da etkilemiştir. Kadın hakları savunucuları sosyal, kültürel, ekonomik ve politik etkenler arasındaki bağlantıları açıklığa kavuşturarak ve çevre, sürdürülebilir geçim, yoksulluk, insan hakları ve nüfus sorunlarına yönelik güvenilir çözümlere işaret ederek küresel tartışmaların koşullarını ve çıktılarını değiştirmişlerdir. 1990'larda BM tarafından "toplumsal cinsiyetin temel plan ve politikalara dahil edilmesi"²⁸ kadınların ve erkeklerin sorunlarının ve deneyimlerinin politika ve programların tasarımı, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirmesinde bütüncül olarak dikkate alınması ve bu şekilde cinsiyetler arası eşitsizliğin sürdürülmemesi" olarak tanımlanmıştır²⁹. Birçok BM birimi kendi bünyesinde toplumsal cinsiyet odak noktası belirlemiştir. Toplumsal cinsiyet konusunun BM'ye dahil olması aşağıda ifade edilen dört temel alan için belirleyici olmuştur (Bunch, 2007):

²⁷ *İng. networking*

²⁸ *İng. gender mainstreaming*

²⁹ ECOSOC A/52/3, 1997

1.3.1.1 Kalkınma

Özellikle “Kadın On Yılı”nda, kadınlar “çalışma”nın kavramsallaştırılmasına yeni bakış açıları geliştirmişler, ekonomik ve sosyal katkıların değerlendirilmesindeki hiyerarşileri sorgulamışlar ve kalkınmanın kadınlar için bir hak olduğu konusunda ısrarcı olmuşlardır. Ayrıca, kadınların fırsatlara erişim imkanlarının bir ulusun kalkınmasında önemli bir gösterge olduğunu iddia etmişlerdir. Kadınların kalkınmaya dahil olmaları BM’nin 2. Kalkınma On Yılı (1970-1980) planlarında tanınmış ve konu sadece KSK’da değil, Sosyal Kalkınma Komisyonu (CSD) ve BM bölgesel komisyonlarında da gündemde olmuştur. (Bunch, 2007).

Planlamacılar, kalkınmanın başarıya ulaşmasında kadınların katkısının önemini anlamaya başlamışlar ve kalkınmanın tasarımı ve ülke düzeyinde uygulanmasında kadınların sürece dahil olmasına ihtiyaç duymuşlardır. Girişimcilik, mikro finans ve aile bağlamında kadınların eğitim olanaklarına erişimi konusu odağa alınmış; kadın yoksulluğu sürdükçe, kalkınma modellerinde toplumsal cinsiyetin nasıl kavramsallaştırıldığı tartışılmaya başlanmıştır. Bu şekilde “Kalkınma ve Toplumsal Cinsiyet” yaklaşımı “Kalkınmada Kadın” yaklaşımının yerini almış ve kalkınma modellerinde değişim gerektiği iddia edilmiştir (Moser, 1993).

1990’larda, kadınlar BM Dünya Konferanslarına eleştiriler getirmek için organize olmuşlardır. Bunun ilk etkisi 1992 Rio Dünya Zirvesinde ortaya çıkmıştır. Rio öncesinde kadınlar kendi dünya konferanslarını gerçekleştirmişler, kadın gündemi 21’i hazırlamışlar ve daha sonra konferansın “çevresel çöküş”³⁰ analizine kendi bakış açılarının dahil edilmesi için lobi çalışmaları yürütmüşlerdir.

³⁰ Kadınlar, zirvede çevresel sorunları sürdürülebilir kalkınma ve diğer ekonomik, politik, sosyal ve kültürel faktörlerle ilişkilendirmişlerdir.

1995 Kopenhag Sosyal Zirvesinde, kadın yoksulluğuyla adaletsiz ticaret politikaları ve yapısal düzenlemelerin ilişkisinden hareketle kalkınma anlayışına yönelik eleştiriler yine dile getirilmiştir. BM Genel Sekreteri zirveyi “kadınların karşılaştığı sorunların küresel gündemin merkezinde yer almasının uluslararası toplumca tasdik edildiği toplantı” olarak tanımlamıştır. Kadınların güçlenen nüfuzu BM Kalkınma Fonu (UNDP) 1995 Kalkınma Raporunu da etkilemiştir. Kadınların statüsünü ölçmek amacıyla geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Kalkınma Endeksi”ni de içeren rapor, toplumsal cinsiyet ve insani kalkınmaya odaklanmıştır (Moser, 1993).

Yine de sunulan olumlu katkıya rağmen Milenyum Zirvesinde kadınlar kendilerini marjinalize edilmiş bulmuşlardır. Toplumsal cinsiyet eşitliği, zirvede “Bin Yıl Kalkınma Hedefleri”nden (MDGs) biri olarak kabul edilmiş fakat tek somut amaç “ilköğretime eşit erişim” olarak belirlenmiştir. Kadına odaklanan bir diğer hedef ise toplumsal cinsiyet eşitliğine doğrudan vurgu yapmayan “anne ölümlerini azaltmak”tır. 2000 – 2005 arası dönemde birçok taslak belge kadın haklarını merkeze almada başarılı olamamış, sadece konuya atıfta bulunmakla yetinmiştir. Bir kez daha kadınlar toplumsal cinsiyeti gündeme dahil etmek için harekete geçmişler ve zirve sonrasında çeşitli kazanımlar sağlanmasına rağmen hükümetlerin ve BM’nin kalkınma ve toplumsal cinsiyet eşitliği hedeflerini benimsemede beklentileri karşılamadığını vurgulamışlardır (bejingandbeyond.org, 2005).

Tablo 3 Bin Yıl Kalkınma Hedefleri³¹ (MDGs)

1. Hedef: Aşırı yoksulluğu ve açlığı ortadan kaldırmak
2. Hedef: Herkes için evrensel ilköğretim sağlamak
3. Hedef: Cinsiyet eşitliğini teşvik etmek ve kadının güçlendirilmesini sağlamak
4. Hedef: Çocuk ölümlerini azaltmak
5. Hedef: Anne sağlığını iyileştirmek
6. Hedef: HIV/AIDS, sıtma ve diğer hastalıklarla mücadele
7. Hedef: Çevresel sürdürülebilirliği sağlama
8. Hedef: Kalkınma için küresel bir ortaklık kurmak

1.3.1.2 Sağlık

Toplumsal cinsiyet BM’de birçok alanda sağlıkla ilgili kaygıların bir parçası olarak inşa edilmiştir. DSÖ’nün kadına yönelik şiddet çalışmaları, UNFPA’in ve DSÖ’nün anne ölümlerine odaklanması, UNICEF’in ve FAO’nun kız çocuklarına sağlanan gıda ve sağlık hizmetlerinde cinsiyet ayrımcılığıyla mücadele etmesi bunlara örnek gösterilebilir. BM’de giderek artan bir öneme sahip olan ve toplumsal cinsiyet boyutlu bir diğer alan ise HIV/AIDS’tir. Özellikle Afrika’da HIV’e karşı en korumasız olan kesim kadınlardır. UNAIDS bu konuda sivil toplum ve BM işbirliğinde kurulan Kadın ve AIDS Küresel Koalisyonu gibi inisiyatiflerle çalışmaktadır³².

BM’de sağlık bağlamında en ihtilafli konulardan biri “üreme sağlığı ve hakları” olup konu 1968 yılında Tahran’da gerçekleştirilen BM İnsan Hakları Konferansında, 1974 yılında Bükreş’te gerçekleştirilen Dünya Nüfus

³¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.undp.org.tr/Gozlem3.aspx?WebSayfaNo=248>

³² <http://www.unaids.org/en/resources/>

Konferansında ve 1975 Dünya Kadın Konferansında tartışılmıştır. KSK 1968 yılında kadının statüsü ve aile planlaması arasındaki karşılıklı ilişkiyi araştırmak üzere bir özel raportör³³ atanmıştır.

Nüfusla ilintili konularda kadın haklarının merkezîyeti, kadın sağlığı hareketlerinin aile planlaması suistimalleri ve zoraki uygulamalara getirdiği güçlü eleştiriler sayesinde yaklaşık yirmi yıl süren tartışmalar sonucu anlaşılmıştır. Yaklaşım değişikliği 1994'te Kahire'de gerçekleşen "Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı" (ICPD) Eylem Planında somutlaştırılmıştır. BM bünyesinde kadın haklarına en güçlü vurgu yapan birimlerden olan UNFPA Kahire gündemine önderlik etmiştir. UNFPA'nın üreme sağlığı ve hakları alanındaki öncü rolü bazı ülkelerde tedirginlik yaratmış; ABD birime yaptığı finansal desteği kesmiştir (Bunch, 2007).

Üreme hakları tartışması BM'de sağlık ve insan hakları bağlamında ve kadın konusundaki dünya konferanslarında ortaya çıkmıştır. Mesela kavramsal olarak Viyana, Kahire ve Pekin Konferanslarında somutlaştırılmış ve kişinin kendi cinselliği üzerinde kontrol hakkı bağlamında ele alınmıştır. Fakat son dönemde bazı hükümetler üreme hakları kavramını tanımamakta ve bu hakları BM'de sınırlamaya çalışmaktadırlar (İlkkaracan, 2000).

Üreme haklarının en ihtilafli noktalarından birini cinsel yönelim temelinde şiddet ve ayrımcılıktan uzak yaşama hakkı iddiası oluşturmaktadır. İnsan Hakları Komisyonunda bu kavram tartışılmış ve bazı özel raportörler tarafından dile getirilmiş olsa da somut atılmış bir adım bulunmamaktadır (Bunch, 2007).

³³ Özel Raportör Helvi Sipilä kadının statüsü konusunun Bükreş (1974) gündeminde yer alması için de çalışmalar yürütmüştür.

1.3.1.3 İnsan Hakları

KSK'nın özerklik kazanması ve BM'nin Cenevre merkezli insan hakları sisteminden ayrılmasıyla kadın konusu temel olarak sosyal ve ekonomik işlerin bir parçası olarak görülmeye başlanmıştır. 1990'lardan önce kadın haklarına vurgu sadece nadiren insan hakları alanında yapılmıştır. Bazı savunucular yıllar boyunca kadın haklarının insan hakları olduğu algısını yerleştirmeye çalışsa da, bu algıdaki değişiklik 1993 Viyana Konferansı ile mümkün olmuştur. Soğuk savaşın bitmesi ve Bosna'da tecavüz olaylarının basında yer bulmaya başlamasıyla, kadınlar kadın haklarının insan hakları olarak kabul edilmesi talebini daha güçlü bir şekilde dile getirmişlerdir. Konferansın bölgesel hazırlık süreçlerinde Viyana Deklarasyonu ve Eylem Planında, kadın haklarının evrensel insan hakları olduğunun onaylanması ve kadına yönelik şiddetin tüm biçimlerinin insan hakkı ihlali olduğunun tanınması için harekete geçilmiştir (Bunch, 1994).

Viyana'daki taleplerden biri de kadına yönelik şiddetin sebep ve sonuçlarıyla ilgili olarak Cenevre'deki insan hakları komisyonuna rapor sunacak olan bir özel raportörün atanmasıdır. 1994 yılında atanan raportörün yıllık raporları kadına yönelik şiddetle alakalı insan hakları standartlarını detaylandırmış ve hükümetlerin bu standartların somut politikalara dönüştürmedeki sorumluluklarının altını çizmiştir.

Viyana'da duyulan bir diğer çağrı ise insan hakları sistemi içindeki bütün faaliyetlere toplumsal cinsiyetin dahil edilmesidir. Konferans, dünyada insan haklarına dikkat çekmek için bir İnsan Hakları Yüksek Komiseri atanması ve Komiserliğin toplumsal cinsiyetin konulara dahil olmasını garanti altına alması kararıyla sonuçlanmıştır. Son yirmi yılda sayıları artan insan hakları birimleri sorumluluklarının toplumsal cinsiyet boyutuna da önem vermektedirler. Örnek olarak; Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmesini (ICCPR) izleyen BM İnsan Hakları Komitesi hak temelinde kadın-erkek eşitliğine yönelik

bir karara³⁴ hükmetmiştir. Diğer birimler de işkence, ırk ayrımcılığı, çocuk hakları ve ekonomik ve sosyal haklar bağlamında toplumsal cinsiyet bakış açısının sorumluluklarını nasıl etkilediğine yönelik ithaflar yapmışlardır. Bazı BM özel raportörlerinin çalışmalarında yerinden edilmiş insanlar, göçmenler, barınma, yargısız ve keyfi infazlar gibi alanlarda kadınların ve toplumsal cinsiyetin dahil edilmesi konusuna dikkat çekilmiştir³⁵.

Birçok BM biriminde atıfta bulunulan ve toplumsal cinsiyetle alakalı bir diğer konu ise cinsel ve ekonomik suistimali içeren insan ticaretidir. 1949 yılında konuyla ilgili olarak Sosyal Komite tarafından bir sözleşme³⁶ kabul edilmiştir. CEDAW ve Pekin Platformunda da konuya değinilmiştir. Konunun farklı boyutları OHCHR, ILO, UNESCO, UNICEF ve BM Suç Komisyonu bünyesinde ele alınmıştır. 2000 yılında “Sınırtaşan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi”ni tamamlayan Palermo Protokolüne operatif bir tanım dahil edilmiştir. 2004 yılında ise İnsan Hakları Komisyonu, kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere insan ticareti konusunda özel bir raportör atamıştır.³⁷

Kadının insan hakları konusunda; uluslararası toplumun insan haklarına saygıyı temin sorumluluğu ve ulusal bağımsızlık arasında karşıtlıklara sık rastlanmaktadır. BM bünyesinde insan haklarının evrenselliği ilkesi ve kültürel çeşitliliğe saygı arasında da bir gerilim süregelmektedir. Birçok BM belgesinde kültürel ve dini çeşitliliğe saygı duyulması gerektiği fakat kadın hakları dahil olmak üzere bunların insan haklarının ihlalini meşrulaştırmak için kullanılmayacağı ifade edilmektedir. Bu konudaki tartışmalar halen devam etmektedir (Coomaraswamy, 2002).

³⁴ ICCPR General Comment 28

³⁵ www.ohchr.org

³⁶ The Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others

³⁷ www.unhcr.org

1.3.1.4 Barış ve Güvenlik

Daha önce de ifade edildiği gibi BM'nin kurulduğu dönemde kadın örgütlerinin üstünde durduğu temel konulardan biri barış olmuştur. Konu BM Kadın On Yılında da gündemde kalmıştır. BM Genel Kurulu 1974 yılında “BM Olağanüstü Durumlarda ve Silahlı Çatışma Halinde Kadınların ve Çocukların Korunmaları Deklarasyonu”nu kabul etmiştir. Yine de 1990'lara kadar barışı koruma ve güvenlikteki erkek egemen yaklaşım ve uluslararası hukukta önemli değişiklikler gerçekleşmemiştir. 1990'ların başlarında kadın grupları birçok biçimiyle kadına yönelik şiddeti görünür kılmıştır. Tecavüzün sistematik bir savaş aygıtı olarak kullanılmasının tanınmasında Bosna'daki tecavüzler ve Kore'deki “teselli kadınları”³⁸ etkili olmuştur. Her iki durum da Viyana Konferansında kadınlar tarafından ön plana çıkarılmış ve silahlı çatışmada kadına yönelik şiddet konusuna küresel olarak dikkat çekilmiştir. Bundan kısa bir süre sonra Eski Yugoslavya Uluslararası Mahkemesi tecavüz ve cinsel şiddet eylemlerini savaş suçu kapsamında, Ruanda Mahkemesi ise tecavüzü soykırım kapsamında ele almıştır (Bunch, 2007).

Roma Tüzüğü müzakerelerinde Uluslararası Ceza Mahkemesinin kurulması öngörüldüğünde, kadınlar cinsel ve cinsiyete dayalı suçların da kapsama alınması için bir kurultay organize etmişlerdir. Roma Tüzüğü tecavüz, insan ticareti, fuhuşa, hamileliğe veya kürtaja zorlama dahil olmak üzere cinsel şiddet suçlarını geniş bir yelpazede tanımlamakta; ağır savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar kapsamında ele almaktadır. Ayrıca Tüzük, bu suçların ayrımcılık içermeyen, mağduru yeniden travmatize etmeyecek bir biçimde cezalandırılmasını garanti altına alacak yenilikçi yapıları ve süreçleri de içermektedir (Copelon, 2003).

³⁸ Japoncada fahişe anlamına da gelen teselli kadınları (comfort women) 2. Dünya Savaşında esir alınan ve fuhuşa zorlanan Asyalı kadınları ifade eder. Bu kadınların sayısı bazı kaynaklara göre 20.000 bazı kaynaklara göre ise 400.000 civarındadır.

Toplumsal cinsiyetin, barış ve güvenlik süreçlerine dahil edilmesi sürecindeki en önemli gelişmelerden biri 1325 sayılı Güvenlik Konseyi Kararının³⁹ 31 Ekim 2000 tarihinde oybirliğiyle kabul edilmesidir. Bu karar ile savaşın kadınlar üzerindeki etkisi ve çatışma çözümü ve sürdürülebilir barışa kadınların katkısı Güvenlik Konseyi tarafından ilk kez tanınmıştır. Karar ile savaşta kadına yönelik şiddete dikkat çekilmekte ve barış inşa süreçlerine daha çok kadının katılması için çağrıda bulunmaktadır. Genel Sekreter, 2002 yılında kadınlar, barış ve güvenlik konusunda özel bir rapor düzenlemiştir.

Toplumsal cinsiyet farkındalığı insani yardım alanına da sirayet etmiştir. Örnek olarak Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) 1992 yılında mülteci kadınları ayrı bir grup olarak tanımış ve 1995'te mültecilere yönelik cinsel şiddete karşı harekete geçmiştir (Bunch, 2007). Çeşitli BM birimleri ve sivil toplum kuruluşları hükümetlerle işbirliğiyle afet ve çatışma durumlarında toplumsal cinsiyete duyarlı yardım faaliyetleri yürütmeye devam etmektedir.

BM bünyesinde kadın hakları alanında yetmiş yıllık mücadelenin bir sonucu olarak ciddi mesafeler kat edilmiş, toplumsal cinsiyet konusu küresel ölçekte farklı seviyelerde toplumsal hayatın her alanına bir şekilde dahil olmuştur. Bu süreçte kadın hakları savunucuları zaman zaman eski kazanımları hükümetlere ve BM'ye yeniden hatırlatmaya ihtiyaç duymuşlar ve Milenyum Zirvesi ve Bin Yıl Kalkınma Hedefleri örneklerinde olduğu gibi mücadelelerini sil baştan vermişlerdir.

Sonuç olarak BM kuruluşu itibariyle halen erkek egemen bir alan olan uluslararası politikanın hassas dengeleri üzerine inşa edilmiş bir yapıdır. Alınan bütün kararların temel aktörleri, devletlerinin o günkü siyasi çizgilerini takip eden diplomatlardır. Ülkeler arası ortak tutumlar veya siyasi gerginlikler KSK başta olmak üzere BM bünyesinde kadın konusundaki bütün müzakerelere de yansımakta; toplumsal cinsiyet eşitliğini güçlendirmek için dayanak olacak metinler ülkeler arası çekişmeler ve kültürel meşrulaştırmalar sebebiyle

³⁹ 1325 (2000) Sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararı: Kadınlar, Barış ve Güvenlik.

zayıflayabilmektedir. Ayrıca; BM bünyesinde yönetici pozisyonlarda cinsiyet oranının eşit olmasına yönelik iç direktifin 1995 Pekin Konferansında kabul edilmiş olmasına rağmen bu alanda kat edilen yol oldukça sınırlıdır. Kadınlar hala yüksek düzey profesyonel görevlerde %38'in altında bir oranda yer almaktadır⁴⁰. Bu oran düzey yükseldikçe düşüş göstermektedir.

BM, kuşkusuz kadının insan haklarının ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirildiği ve tartışıldığı bir alan sağlamıştır. Fakat gerek kuruluş bünyesinde gerek dünya genelinde kadınların ve kız çocuklarının günlük hayatlarında bu amaçların nasıl gerçekleştirileceği konusu zorlu bir görev olarak varlığını sürdürmektedir. Bu anlamda 2015 sonrası sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin, gündemde hangi düzeyde konumlanacağı da bu görevin nasıl seyredeceği konusunda önemli ipuçları sunacaktır.

⁴⁰ <http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/factsheet-UN-system-vs-UN-secretariat-dec-2010-data.pdf>

İKİNCİ BÖLÜM

KADININ STATÜSÜ KOMİSYONU ve UZLAŞILMIŞ SONUÇLARIN KADINA YÖNELİK ŞİDDET BAĞLAMINDA ANALİZİ

2.1 KADININ STATÜSÜ KOMİSYONUNUN TEMEL ÇALIŞMALARI

BM'nin kadınların güçlendirilmesine yönelik taahhütleri 1945 yılında San Francisco'da BM Sözleşmesinin imzalanmasıyla başlamıştır. Sözleşmeyi imzalayan yüz altmış imzacı taraftan sadece dördü kadındır⁴¹. Fakat kadın delegeler, temel insan haklarını, insan kişiliğinin onur ve değerlerini, erkeklerle kadınların ve büyük uluslarla küçük ulusların hak eşitliğine olan inancı teyit eden BM'nin kuruluş belgesine kadın haklarını geçirmeyi başarmışlardır.

1946 yılında Londra'da BM Genel Kurulunun açılış toplantıları sırasında ABD delegesi Elenaor Roosvelt, dünyanın kadınlarına hitaben yazılmış açık mektubu okumuştur: *“Kadınların ulusal ve uluslararası ilişkilerde daha etkin rol almaları konusunda cesaretlendirilmeleri için dünya hükümetlerine ve fırsatlarının farkında olan kadınlara; savaş ve direnişte yaptıkları gibi barış ve yeniden inşa süreçlerine katkı sağlamaları için çağrı yapıyoruz”*.

Bir kaç gün sonra, İnsan Hakları Komisyonunun altında kadının statüsüyle alakalı bir alt komisyon kurulmuştur. Birçok kadın delege ve STK temsilcisi sadece kadın konularına odaklanmış bir birimin gerekliliğine vurgu yapmıştır. Alt komisyonun ilk başkanı Bodil Begtrup (Danimarka) Mayıs 1946'da tam komisyon statüsü talebinde bulunmuştur.

⁴¹ Minerva Bernardino (Dominik Cumhuriyeti), Virginia Gildersleeve (ABD), Bertha Lutz (Brezilya) and Wu Yi-Fang (Çin)

21 Haziran 1946'da, alt komisyon, kadınların eşitliği ve kadın haklarının teşviğiyle sorumlu Kadının Statüsü Komisyonu olmuştur. KSK ilk toplantısını on beş ülkeden kadın delegelerle 1947'de New York'ta gerçekleştirmiştir.

Daha önce de ifade edildiği gibi kuruluşundan bu yana Komisyon STK'larla yakın ilişki içerisinde olmuştur. İlk oturumda birçok kadın örgütü Komisyona hitap etmiş ve sonrasında ECOSOC danışma statüsüyle gözlemci olarak oturumlara davet edilmiştir. 1950'lerde Komisyona katılan STK sayısı ortalaması 50 civarındır. Komisyonun sivil topluma açık oluşu, günümüze kadar devam etmiş ve uzlaşmış sonuçlara ve BM kararlarına STK katkısını sınırlı düzeylerde de olsa mümkün kılmıştır.

Komisyonun başlangıcından beri Komisyon üyeleri, uluslararası insan hakları organları, İnsan Hakları Komisyonu, Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonu ve UNESCO ve UNICEF gibi uzmanlaşmış birimlerle yakın ilişkiler kurmuşlardır. KSK başkanı İnsan Hakları Komisyonunun oturumlarına davet edilmiş ve İnsan Hakları Komisyonunun taslak belgeleri KSK üyelerine de dağıtılmıştır (E/281/Rev.1, 25 February 1947).

İlk oturumda Komisyonun kılavuz ilkeleri "*milliyeti, ırkı, dili veya dini ayırt etmeksizin bütün kadınların statüsünü yükseltmek, insan teşebbüslerinin bütün alanlarında erkeklerle eşitliği sağlamak ve yasa, ilke ve kurallarda veya örfü hukukun yorumlanmasında kadınlara yönelik ayrımcılığın yok edilmesini sağlamak*" olarak ifade edilmiştir (E/281/Rev.1, 25 February 1947).

Ayrıca ilk oturumda Komisyon üyeleri yaklaşmakta olan İnsan Hakları Evrensel Beyannameyi müzakerelerinde seslerinin duyulması gerektiğini ifade etmişler ve ilk bölümde de ifade edildiği üzere, metnin toplumsal cinsiyete duyarlı bir dil kullanması için gerekli girişimlerde bulunmuşlardır.

1946-1962 arası dönemde, Komisyon ayrımcı yasal düzenlemeleri değiştirmeyi ve konu hakkında küresel farkındalık yaratmayı amaçlayarak standartlar ve uluslararası sözleşmeler ortaya koyarak kadın haklarını ve eşitliği teşvik etmeye odaklanmıştır. Fakat kadınların yasal haklarının kanunlaştırılması sürecinin, ayrımcılığın sadece yasalarda değil uygulamada da bulunabildiği gerçeğinden hareketle veri ve analizlerle desteklenmesi gerektiği anlaşılmıştır. Komisyon böylece dünya genelinde kadının statüsünü geniş kapsamlı bir araştırmayla ortaya koymayı hedeflemiştir. Kadınların yasal statüsü, kadınların eğitime erişimleri, iş fırsatları ve medeni hakları konusunda çeşitli çalışmalar başlatılmış ve soru şablonları hazırlanmıştır. Üye ülkeler Komisyonu istatistiklerle desteklerken STK'lar ve diğer BM birimleri çoğunlukla nitel olmak üzere Komisyona ek bilgi sağlamıştır. Bu çabalar kadınların politik ve yasal statüleriyle ilgili ülke bazında detaylı bir resim ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkan veriler zamanla, insan hakları araçlarını geliştirmek için temel olarak alınmıştır (United Nations, 1996).

Komisyon, çalışmalarının ilk döneminde kadınların siyasi haklarına yüksek düzeyde öncelik vermiştir. 1945 yılı itibariyle elli bir BM'ye üye ülkenin sadece yirmi beşinde kadınların eşit oy hakkı bulunmaktadır. Genel Sekreter Komisyona sunduğu 1950 tarihli raporunda 22 ülkede kadınların hala seçme ve seçilme hakkı bulunmadığına, bazı ülkelerde ise bu hakkın kadınlar tarafından kullanılmadığına dikkat çekmiştir⁴². Kapsamlı bir müzakere sürecinden sonra Kadınların Siyasi Hakları Sözleşmesi Komisyon tarafından oluşturulmuş, 1952 yılında Genel Kurulda kabul edilmiştir⁴³. Sözleşme kadınların siyasi haklarını tanıyan ve korumayı hedefleyen ilk uluslararası hukuki belgedir.

1950'lerde Komisyon evlilikte ayrımcılık konusuna odaklanmıştır. BM raporları aile konutu, evlilik ve boşanma hakkındaki ulusal kanunlar arasındaki farklılıkların kadınlara yönelik ayrımcılığa neden olduğunu ortaya koymuştur.

⁴² E/CN.6/131, 15 Mart 1950

⁴³ 640 Sayılı Genel Kurul Kararı

Komisyron, 1957 yılında kabul edilen “Evli Kadınların Vatandaşlığı Sözleşmesi”ni kaleme alarak bu soruna da el atmıştır. 1962 yılında kabul edilen Evlilik Rızası, Asgari Evlilik Yaşı ve Evliliğin Kaydı Sözleşmesi ile 1965 yılında alınan aynı isimli tavsiye kararı bu konuda atılmış diğer adımlardır. Bu tedbirler kadın haklarıyla ilgili BM tarafından kabul edilmiş ilk uluslararası mutabakatları oluşturmaktadır.

Aynı dönemde Komisyron, UNESCO ile birlikte kadın okur-yazarlığının ve kadınların eğitime erişimlerinin artırılması için programlar geliştirmiştir. Komisyron aynı zamanda kadınların ekonomik haklarına yönelik girişimlerini ILO işbirliğiyle gerçekleştirmiştir. Bu işbirliği 1951 yılında eşit işe eşit ücret ilkesinin kabul edildiği “Kadın ve Erkekler İçin Eşit Değerde Eşit Ücret Sözleşmesi” ile sonuçlanmıştır. 1950’lerin başlarında Komisyron kadınlar ve kız çocuklarına yönelik geleneksel zararlı uygulamalar konusuna da odaklanmıştır. Komisyronun çabaları sayesinde ECOSOC tarafından 1952 yılında ve Genel Kurul tarafından 1954 yılında kadının insan haklarını ve fiziksel bütünlüğü ihlal eden uygulamaların durdurulması için üye ülkeleri önlem almaya zorlayan kararlar alınmıştır. Fakat geleneksel uygulamalar hassas bir konu olarak kalmış, kadın sünnetinin kadına yönelik şiddetin bir biçimi olduğunun tanınması 1980’lerin ortasına kadar mümkün olmamıştır.

1960 ve 1970’lerde BM’de önemli değişiklikler olmuş, yeni bağımsız ulusların katılımıyla üyelikler genişlemiş, ayrıca gelişmekte olan ülkelerin sorunlarına odaklanılmaya başlanmıştır. 1960’larda ve 1970’in başlarında dünyanın birçok bölgesinde kadınlara yönelik ayrımcılıkla ilgili farkındalık artmış ve ayrımcılıkla mücadele eden kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Filizlenen uluslararası kadın hareketi BM’de kadın ve kalkınmaya olan yaklaşımı da şekillendirmiştir. Komisyronun çabaları kalkınmada kadının hem faydalanıcı hem de değişim aktörü olarak rolüne odaklanmıştır.

1960’larda kadınların yoksulluktan orantısız olarak etkilendiğine yönelik kanıtlar birikmeye başladıkça, Komisyron topluluklarda ve kırsal kalkınmada

kadınların ihtiyaçları, tarım, aile planlaması, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin etkileri konularını merkeze almıştır. Komisyon, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kadınların ilerlemesine yönelik teknik desteğini genişletmesi için BM’yi teşvik etmiştir⁴⁴. Komisyon küresel ve sosyal faktörlerin kadınların kalkınmaya katılımına etkisine dikkat çekmiştir. “Kadının statüsü ve aile planlaması” ve “kitle medyasında kadın ve kız çocuklarını kapsama ve betimleme biçimlerindeki kalıp yargıları yok etmenin yolları” konularında özel raportör görevlendirilmiştir.

Kadın haklarına standart getirme çabasıyla, Genel Kurul 1963 yılında Komisyondan, “Kadınlara Yönelik Ayrımcılığın Yok Edilmesi Deklarasyonunun” (DEDAW) taslağının hazırlanmasını istemiştir. Genel Kurul, “eşit haklara erişimde kaydedilmiş gelişmeler olsa da çeşitli alanlarda dikkate değer şekilde kadınlara yönelik ayrımcılığın devam ettiğini”⁴⁵ vurgulamıştır. Taslak hazırlama süreci başından beri BM sisteminin içinde ve dışında faaliyet gösteren kadın hakları aktivistleri tarafından desteklenmiştir. Komisyon bünyesinden seçilen komite çalışmalarına 1965 yılında başlamış, sonuç olarak, 7 Kasım 1967 yılında DEDAW Genel Kurul’da kabul edilmiştir.

Eşitliğin yasal dayanaklarını garanti altına almakta önemli bir adım olan deklarasyonun etkisi sınırlı kalmıştır. Deklarasyonun uygulanmasına yönelik raporlama süreçleri gönüllülüğe bırakılmış ve hükümetlerin yanıt düzeyi düşük kalmıştır. Kadın haklarını tanımlayan ve yasal olarak bağlayıcı olan bir Sözleşme ihtiyacı Deklarasyonun uygulanmasına yönelik girişimlerin sınırlı kalmış olmasından doğmuş ve nihayetinde 1979 yılında CEDAW Sözleşmesi kabul edilmiştir. Kadınlara yönelik ayrımcılığı tanımlayan ilk uluslararası belge olan CEDAW Sözleşmesinin oluşturulması da “Kadın On Yılı” Boyunca Komisyon için önemli bir görev olmuştur.

⁴⁴ Bkz. E/RES/884 E, 16 July 1962, and A/RES/17777, 7 December 1962

⁴⁵ A/RES/1921 (XVIII).

Komisyon ilk bölümde ayrıntılı bir şekilde ifade edilen kadın konferanslarının düzenlenmesinde etkin olmuş, 1975 yılında Meksika’da gerçekleştirilen konferansa hükümet ve STK temsilcilerinden geniş katılım sağlanmıştır. Konferans ile Uluslararası Kadın Yılı hedeflerinin uygulanması için bir Dünya Eylem Planı yürürlüğe konulmuş, 1976-1985 arası dönem “Kadın On Yılı: Eşitlik, Kalkınma ve Barış” olarak deklare edilmiştir. “On Yıl” uluslararası kadın hareketine meşruiyet kazanmasına yardımcı olmuş ve küresel gündemde kadın konusunu yukarılara taşımıştır. On Yıl sırasında, kalkınmanın kadınların ilerlemesini sağladığı inancı yerini kadınlar olmadan kalkınmanın mümkün olmadığı fikrine bırakmıştır.

1987 yılında Komisyon iki yılda bir yerine yılda bir toplanmaya başlamış ve BM sisteminde kadınların güçlenmesiyle ilgili konularda koordinasyon sorumluluğunu üstlenmiştir. Genel Kurul, Komisyonu “Nairobi Stratejileri”ni takip etmekle görevlendirmiştir. Bunun sonucu olarak Komisyon çalışmaları ekonomik kalkınma, insan hakları, politik ve kültürel haklar gibi ana konuları dikine kesmeye başlamış, izole yaklaşım tarzı terk edilmiştir.

1980’lerin sonu ve 1990’ların başında, STK’ların da etkisiyle kamusal bir insan hakları konusu olarak değil, özel bir sorun alanı olarak görülen kadına yönelik şiddet KSK, CEDAW Komitesi ve İnsan Hakları Komisyonu tarafından gündeme getirilmiştir. Komisyon “Kadına Yönelik Şiddetin Yok Edilmesi Deklarasyonu”nun taslak çalışmalarını üstlenmiştir. Deklarasyon 20 Aralık 1993’te Genel Kurul’da kabul edilmiştir.

Mart 1994’te kadına yönelik şiddet ve şiddetin sebep ve sonuçları konusunda özel raportör atanmıştır. Raportör kadına yönelik şiddetin bütün boyutlarını araştırmak ve raporlamakla görevlendirilmiştir. KSK, CEDAW Komitesi ve diğer BM birimleriyle irtibat halinde çalışan raportör, İnsan Hakları Komisyonuna rapor veren bağımsız bir uzmandır. Raportörün çalışmaları KSK ve İnsan Hakları Komisyonu arasındaki bağlantının sağlanmasına yardımcı olmuştur.

1990’larda kalkınmaya bütünleşik küresel bir yaklaşım getirmek amacıyla BM öncülüğünde bir dizi küresel konferans ve zirve gerçekleştirilmiştir. 1992 Çevre ve Kalkınma Konferansı (Rio); 1993 Dünya İnsan Hakları Konferansı (Viyana), 1994 Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (Kahire), 1995 Sosyal Kalkınma Zirvesi, 1996 Habitat II Konferansı ve 1996 Dünya Gıda Zirvesi toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi konularının ele alındığı toplantılar olmuştur. Kadın gruplarının baskısıyla bu konferans ve zirveler dünya genelinde farkındalık artırmış; toplumsal cinsiyet eşitliği konularını çevre, nüfus, üreme sağlığı, insan hakları, gıda güvenliği, sosyal kalkınma ve insan yerleşimiyle ilgili uluslararası müzakerelerin ve politika oluşturmaının merkezine taşımıştır.

Komisyunun en büyük başarılarından birini 4. Dünya Kadın Konferansı oluşturmaktadır. Konferansın hazırlık süreci Komisyon tarafından yürütülmüş, Eylem Platformunun taslağı üzerindeki müzakereleri Komisyon koordine etmiştir. Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu yüz seksen dokuz ülke tarafından çekincesiz kabul edilmiştir. 4. Dünya Kadın Konferansının hazırlık birimi olarak Komisyon, Genel Kurul tarafından BM sistemi içinde Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformunun uygulanmasının takibiyle ve Ekonomik ve Sosyal Konseye tavsiyede bulunmakla sorumlu kılınmıştır. Komisyonun 1997-2001 ve 2002-2006 arası çok yıllık programı, 12 kritik alanın gözden geçirilmesi ve Eylem Platformunun uygulanmasına yönelik somut tavsiyelerde bulunmayı içermektedir. 1997 yılında Komisyon tematik odak alanları üzerine müzakere edilmiş sonuçların kabul edilmesini kararlaştırmıştır. Bu yöntem odak konuların anlamlı ve interaktif bir biçimde tartışılması için fırsat yaratmıştır. 1996 yılından bu yana, uzmanlar 12 kritik alanın uygulanması konusunda panellere davet edilmektedir. Bu diyalogların sonuçları eylem odaklı uzlaşmış sonuçlara yansıtılmakta ve karar olarak kabul edilmesi için Ekonomik ve Sosyal Konseye sunulmaktadır. Komisyonun 40. oturumundan 48. oturumuna kadar yirmi dört panel gerçekleştirilmiştir. Komisyon oturumunda önce Uzmanlar Grup Toplantıları düzenlenmekte ve bu şekilde Komisyon dünyanın her yerinden akademi ve sivil toplumdaki uzmanlara danışarak görüş toplamaktadır. Komisyon 46. oturumunda çeşitli konularda ulusal uygulamaları paylaşmak için yüksek düzey yuvarlak masa toplantıları düzenlemeye

karar vermiştir⁴⁶. 2003 yılından beri bakanlar ve devlet sekreterleri gibi üst düzey katılımı bu toplantılar gerçekleştirilmektedir. Yuvarlak masa toplantıları deneyimlerin ve iyi uygulamaların paylaşılmasına imkan sağlamış ve kurumsal kapasite geliştirme, istatistikler, ulusal mekanizmalar ve ulusal kalkınma stratejilerine toplumsal cinsiyet bakış açısını dahil etme konularına odaklanmıştır.

Genel Kurul, Komisyonun tavsiyesiyle Pekin Eylem Platformunun uygulanmasının beş yılını değerlendirmek ve gözden geçirmek amacıyla 2000 yılında 23. Özel Oturumu düzenlemiştir. KSK, Hazırlık Komisyonu olarak özel oturumda kabul edilmek üzere taslak bir siyasi deklarasyonu ve sonuç dokümanını müzakere etmiştir. BM bölgesel komisyonları, gelecek eylem ve girişimlerde bölgesel bakış açısını garanti altına almak amacıyla bölgesel hazırlık toplantıları gerçekleştirmişlerdir. “Kadınlar 2000: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve 21. Yüzyıl İçin Barış” başlıklı özel oturum 5-9 Haziran 2000 tarihleri arasında New York'ta gerçekleşmiş ve üye ülkeler Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformunun uygulanmasına yönelik gelecek eylemler ve girişimler konusunda mutabakata varmışlardır. İki bin üç yüz hükümet temsilcisi ve bin otuz altı STK'yı temsilen iki binden fazla STK temsilcisi olmak üzere oturuma yaklaşık beş bin kişi katılım sağlamıştır. Oturum sırasında BM'de ve New York'un çeşitli bölgelerinde altmıştan fazla panel ve “workshop” düzenlenmiştir. Oturum şimdiye kadar New York'taki BM Genel Merkezinde gerçekleştirilmiş en geniş katılımlı Genel Kurul özel oturumudur.

Komisyonun çalışmaları Eylem Platformunun ve 23. Genel Kurul Özel Oturumunun çıktılarının uygulanmasına odaklanmaktadır. 2005 yılında Komisyonun 49. oturumunda Pekin Platformunun 10 yıllık değerlendirmesi yapılmıştır. Oturuma bin sekiz yüzden fazla hükümet temsilcisi, iki bin yedi yüz yirmi STK temsilcisi ve BM birimlerinden yüzlerce temsilci katılım sağlamıştır.

⁴⁶ E/CN.6/2005/2

49. oturumda kabul edilen Deklarasyon, 23. Genel Kurul oturumunun sonuçlarını ve Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformunu yeniden teyit etmiş ve Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformunun tam ve etkin uygulanmasının Milenyum Deklarasyonunun içerdikleri de dahil olmak üzere uluslararası alanda uzlaşmış kalkınma hedeflerine erişim için şart olduğunu vurgulamıştır. Deklarasyonla ayrıca Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu ve CEDAW'ın toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamada ve kadınları güçlendirmede birbirlerini pekiştirdiği ifade edilmiştir.

49. oturumda kabul edilen Deklarasyon, BM sistemini, uluslararası ve bölgesel kuruluşları, STK'lar da dahil olmak üzere sivil toplumun bütün sektörleri hatta tüm kadınları ve erkekleri Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planına ve 23. Özel Oturumun çıktılarını konusunda sorumluluk üstlenmeye davet etmiştir.

Komasyon halen ulusal düzeylerde, hükümetlerin var olan politikaların uygulanmasına yönelik yükümlülüklerini garanti altına almaya çalışmaktadır. Komasyonun 48. oturumunda deneyimlerin ve iyi uygulamaların paylaşıldığı interaktif etkinliklerin geliştirilmesi kararlaştırılmıştır. 50. Oturumda yeni bir "çok yıllık programın" oluşturulması uygulamaya odaklanmak için önemli bir fırsat sağlamıştır.

1995'ten bu yana Komasyon, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana plan ve programlara yerleştirilmesi konusunda da destekleyici bir rol üstlenmiştir. Komasyon toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana plan ve programlara yerleştirilmesine imkan sunan uluslararası kalkınma konferanslarını da gözden geçirmiş ve takip etmiştir. Komasyon ayrıca çalışmalarının sonuçlarını Sürdürülebilir Kalkınma Komasyonu ve İnsan Hakları Komasyonu gibi diğer komasyonlar için de işlevli hale getirmiştir. 2002 yılında Johannesburg'da gerçekleştirilen Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi'nde, Komasyon çevre yönetimi ve doğal afetleri hafifletme konularındaki uzlaşmış sonuçlarını iletmıştır. Komasyon yine 2003 yılında Cenevre'de gerçekleştirilen Bilgi Toplumu Dünya Zirvesi'ne kadınların, medya,

bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimi ve katılımı konulu uzlaşmış sonuçları paylaşmıştır⁴⁷.

Komisyon düzenli olarak silahlı çatışmalarda kadın konusuna eğilmiş ve 1325 sayılı Kadınlar, Barış ve Güvenlik Konulu Güvenlik Konseyi Kararının kabul edilmesi sürecine de katkı sunmuştur. 2004 yılının uzlaşmış sonuçlarında Komisyon, çatışma önlemeye, yönetmeye ve çatışma sonrası barışın inşasına kadınların eşit katılımına değinmiştir.

Yaklaşık 70 yıl ve 58 oturum boyunca Kadının Statüsü Komisyonu istikrarlı bir şekilde kadınların ilerlemesini teşvik etmiştir. Komisyon kadın haklarının geniş bir biçimde tanınmasında, dünya genelinde kadınların yaşantılarının belgelenmesinde, toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki küresel politikaların şekillendirilmesinde ve bütün BM çalışmalarının toplumsal cinsiyet perspektifiyle gerçekleştirilmesinin sağlanmasında araçsal bir konumda bulunmuştur. Komisyon hükümetleri, BM birimlerini, STK'ları ve diğer uluslararası ve bölgesel kuruluşları kadın haklarının teşvik edilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için bir araya getirerek önemli bir sorumluluğu sürdürmektedir.

2.2 KADINA YÖNELİK ŞİDDET BAĞLAMINDA PEKİN EYLEM PLATFORMU VE UZLAŞILMIŞ SONUÇLAR

2.2.1. Kadına Yönelik Şiddet

“Kadına yönelik şiddet” olgusu, özel yaşam ve aile mahremiyeti içerisinde ele alınmış, bu nedenle uluslararası düzeyde insan hakları gündemine geç girmiştir. Uluslararası düzeyde 1980’li yıllarla birlikte görünürlük kazanmaya başlayan olgu

⁴⁷ E/CN.6/2005/2

1990'lardan itibaren, toplumsal bir sorun ve bir insan hakkı ihlali olarak görülmeye başlanmıştır.

Hangi toplumsal sınıftan, kültürden, coğrafyadan, ırktan olursa olsun, milyonlarca evde kadınlar, yakınları tarafından psikolojik baskıdan öldürmeye kadar varan çeşitlilik ve ağırlıkta şiddet eylemine maruz kalmaktadır. Konuya ilişkin uluslararası istatistikler de ailenin kadınlar için çok da güvenilir olmadığını göstermektedir (Khan, 2003).

BM tarafından yapılan bir araştırmaya göre hayatının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete uğrayan kadınların oranı %12'den (Çin gibi) başlayıp değişen bölgelere göre % 59'lara kadar (Zambiya) yükselebilmektedir (UN Statistics Division, 2010).

BM İstatistik Bölümü (UNSTATS) verilerine göre 1995-2006 döneminde hayatında en az bir kez fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranları ve ülke karşılaştırmalarından örnekler yaklaşık olarak şu şekilde sıralanmaktadır: Kanada %8, İsviçre %11, İtalya %14, Japonya %15, Danimarka %20, Almanya %29, Avustralya %27 (UN Statistics Division, 2010)⁴⁸.

ABD'de ise cinayete maruz kalan her üç kadından biri, yakın yaşam arkadaşı tarafından öldürülmektedir (Bureau of Statistics, 2007). Hindistan'da ise sadece 2007 yılında çeyiz geleneği nedeniyle her gün yirmi iki kadın öldürülmüştür (National Crime Records Bureau, 2008). Avrupa Birliği tarafından yürütülen bir diğer araştırma ise her beş kişiden birinin, arkadaş çevresinde ya da ailesinde ev içi şiddete tanık olduğunu belirttiğini ortaya koymuştur (Domestic Violence Against Woman Report, 2010).

⁴⁸ Şiddeti önlemeye ve şiddete maruz kalanı koruma-desteklemeye dönük tıbbi-yargısal-kolluk hizmetleri ve sosyal hizmetlere ilişkin masraflar da büyük bir maliyet oluşturmaktadır. Örneğin, İngiltere ve Galler'deki ev içi şiddetin toplam maliyetinin yılda yaklaşık 23 milyar pound olduğu belirtilmektedir (Logar, 2006).

CEDAW Komitesi'nce 1992 yılında kabul edilen 19 No'lu Tavsiye Kararı, kadına karşı şiddeti ayrımcılıkla ilişkilendirerek devletleri, şiddeti önleme konusunda sorumlu kılmış bu anlamda konuyu çok daha teknik, kurumsallaşmış bir boyuta taşımıştır. 1993 yılında BM Genel Kurulunda kabul edilen “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge” de, devletin sorumluluğunu kadına yönelik şiddeti önleme, şiddet riski taşıyan/ şiddete maruz kalmış kadını koruma, suçluları cezalandırma ve mağdurların zararını tazmin boyutlarıyla belirleyerek, bu tarihten sonra kabul edilecek uluslararası belgeler için sağlam bir temel oluşturmuştur.

Kadına yönelik şiddetin evrensel düzeyde kabul görmüş bir tanımı bulunmamaktadır. Kimi insan hakları aktivistleri yoksulluk, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişimde eşitsizlik gibi yapısal şiddet türlerini de kapsayacak geniş tabanlı bir şiddet tanımını tercih ederken; diğer bir grup, betimsel gücünü yitirmemesi amacıyla daha sınırlı bir tanımın kullanılmasını savunmuşlardır (UNICEF, 2000).

BM Genel Kurulunda, Aralık 1993'te kabul edilen “Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi”, kadına yönelik şiddet konusunda ilk uluslararası belge olup, aynı konuda ilerleyen dönemde gerçekleştirilecek çalışmalara öncü olması bakımından çığır açıcı olarak kabul edilmektedir (UNICEF, 2000). Bildirgede yer alan kadına yönelik şiddet tanımı uluslararası alanda kabul görmüş bir tanımdır. Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi, Dünya Sağlık Örgütü gibi uluslararası kuruluşların kadına yönelik şiddet tanımlarını da doğrudan etkilemiştir.

Bu bildirge ile kadına yönelik şiddet “ister kamusal, isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan, cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma” olarak tanımlanmıştır. bildirgede yer alan tanımda, kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet temellerine özellikle vurgu yapılmaktadır.

CEDAW Sözleşmesinde toplumsal cinsiyet temelli şiddete değinilmemektedir. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi'nce, 1992 tarihinde kabul edilen 19 No'lu Tavsiye Kararında ise cinsiyete dayalı şiddet, “kadınların, erkeklerle eşit olarak hak ve özgürlüklerini kullanmalarını ciddi şekilde engelleyen bir ayrımcılık biçimi” olarak ifade edilmiştir.

Pekin Eylem Platformu'nda, kadına yönelik şiddetin, kadınların temel hak ve özgürlüklerini kullanması önünde engel oluşturduğu belirtilmiş, erkek hakimiyeti ve kadına karşı ayrımcılığa yol açtığı, kadınlara erkek arasında çağlardır süregelen eşit olmayan güç ilişkilerinin bir yansıması olduğu vurgulanmıştır.

Bu tanımlarda ortak olarak, kadına yönelik şiddetin kadın ve erkek arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerinden kaynaklandığı, ataerkil ilişki sistemini sürdürmede başvurulan evrensel bir araç olduğu ifade edilmektedir.

Konuyla ilgili en önemli uluslararası gelişmelerden biri de “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi⁴⁹”nin 2011 yılında onaylanmasıdır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 30 Nisan 2002 tarihli “Kadınların Şiddete Karşı Korunmasına” ilişkin tavsiye kararı, 7 Nisan 2011 tarihinde genişletilerek ve güncelleştirilerek sözleşme haline getirilmiştir.

Türkiye'nin başkanlığını yaptığı Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Sözleşmeyi 7 Nisan 2011 tarihinde Strazburg'da onaylamıştır. Sözleşmenin müzakereleri yaklaşık üç yıl sürmüş ve bu konuda Avrupa'daki en önemli hukuki düzenleme olarak kabul edilmiştir.

⁴⁹ <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/convention/Convention%20210%20Turkish.pdf>

Sözleşmede, "kadına yönelik şiddet"; ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı her türlü eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma olarak tanımlanmakta ve bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak ifade edilmektedir.

Sözleşmenin kadına yönelik şiddetin nedenlerine ve yol açtığı olumsuzluklara değinilen giriş bölümünde taraf devletlerin;

- *Kadına yönelik şiddetin, erkekler ve kadınlar arasındaki eşitlikçi olmayan güç ilişkilerinden kaynaklanan tarihsel bir olgu olduğu ve bu güç ilişkisinin erkekler tarafından kadınlar üzerinde baskı kurulmasına ve kadınlara yönelik ayrımcılık yapılmasına yol açtığı ve kadınların ilerlemelerini engellediği,*
- *Kadınlara yönelik aile içi şiddet, cinsel istismar, tecavüz, zorla evlendirme, sözde "namus" cinayetleri ve bir insan hakları ihlali olan şiddetin kadın erkek eşitliğini sağlamanın önündeki en büyük engel olduğu,*
- *Çocukların aile içindeki şiddete tanık olmak da dâhil aile içi şiddet mağduru oldukları*

hususlarında mutabakata vardıkları belirtilmiş ve kadın ve erkek arasında yasal ve fiili eşitliğin gerçekleşmesinin kadına yönelik şiddeti önlemede önemli bir unsur olduğu vurgulanmıştır.

Kadına yönelik şiddete ve aile içi şiddete son verilmiş bir Avrupa yaratmak amacıyla düzenlendiğine önemle dikkat çekilen sözleşmede kadına karşı şiddetle mücadelede kapsamlı bir hukuki çerçeve oluşturmak üzere önleme, koruma, kovuşturma ve mağdur destek mekanizmaları oluşturma politikaları konularına yer verilmiştir.

Sözleşme, uluslararası hukukta kadına yönelik ve aile içi şiddet konusunda yaptırım gücü olan ilk sözleşme olma özelliğini taşımaktadır. Kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet, kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kavramlarının tanımlandığı sözleşmede şiddet, yalnızca fiziksel değil, cinsel, ekonomik, psikolojik ve ekonomik boyutlarını da içerecek şekilde tanımlamakta; sözleşmede “kadın” sözcüğünün 18 yaşın altındaki kız çocuklarını da kapsadığı belirtilmektedir.

Sözleşmede “toplumsal cinsiyet” toplum tarafından kadın ve erkeğe yüklenen ve sosyal olarak kurgulanan roller, davranışlar ve eylemler anlamına geldiği ve “kadına yönelik cinsiyete dayalı şiddetin” doğrudan kadınlara yalnızca kadın oldukları için uygulandığı veya orantısız bir şekilde kadınları etkilediği belirtilmiştir.

Avrupa Konseyi üyesi olmayan ülkelere de açık olan sözleşmenin getirdiği en önemli yeniliklerinden biri ise “denetim mekanizmasıdır”. Buna göre, taraf devletlerce Sözleşmenin etkili bir şekilde uygulanmasını sağlamak üzere, “Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Grubu” (GREVIO) adı altında Avrupa Konseyi bünyesinde bir denetim mekanizması oluşturulması öngörülmektedir. Avrupa devletlerinden insan hakları, kadın hakları ve kadına yönelik şiddetle mücadele uzmanı on ila on beş uzmandan oluşacak bu grup, sözleşmenin yürürlüğe girmesinin ardından taraf devletler hakkında düzenli denetim raporları hazırlayacak, raporlarda üye devletlere kadına yönelik ve aile içi şiddetle mücadelede önerilerde bulunacak, bu önerilerin ne derece yerine getirildiğini takip edecektir.

Sözleşme metni ile birlikte kabul edilen “açıklayıcı rapor”⁵⁰ sözleşmeyi yazan komite tarafından hazırlanmış ve Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulunca da kabul edilmiştir. Bu belge, Sözleşmenin içeriğini madde madde ve ayrıntılı olarak açıklamakta ve her maddenin nasıl uygulanması gerektiği hakkında bilgi vermektedir. Belgede, sözleşme hükümlerinin nasıl yorumlanması ve uygulamada nelerin yapılması gerektiği hususunda örnekler verilmektedir. Bu açıklayıcı metin, devletler açısından sözleşme gibi hukuken bağlayıcı değilse de, özellikle uygulayıcılar için aydınlatıcı ve yol göstericidir.

2.2.1.1 Uluslararası Belgelerde Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddetin uluslararası düzeyde görünürlük kazanmaya başlaması, 1980’li yıllarla birlikte olmuştur. Özellikle 1990’ların başı itibarıyla bu olgu, toplumsal bir sorun ve bir insan hakkı meselesi olarak görülmeye başlanmıştır. Bu anlamda kadına yönelik şiddet, özellikle de aile içinde şiddetle mücadeleyle yönelik hizmetlerin, yasal düzenlemelerin ve diğer mekanizmaların kapsamlı şekilde, farklı boyutlarıyla ele alınmaya başlaması ve kurumsallaşmaya başlaması da bu döneme denk düşmektedir (Bozkurt, 2010).

1980 yılında gerçekleştirilen İkinci Dünya Kadın Konferansı’nda cinsel şiddete özel vurgu yapılmış, aile içi şiddetin ve cinsel şiddetin önlenmesi için gerekli yasal ve diğer önlemlerin alınması çağrısında bulunulmuştur (The Advocates for Human Rights, 2009).

1985 yılında Nairobi’de gerçekleştirilen 3. Dünya Kadın Konferansı’nda kabul edilen “Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Yönelik Stratejiler” belgesinde ise kadına yönelik şiddet konusuna daha geniş şekilde değinilmiş ve önlenmesi, mağdurun korunmasına dönük yasal tedbirlerin alınması öngörülmüştür. Ayrıca kadına yönelik şiddetin ulusal-uluslararası kalkınma, barış ve eşitlik önünde büyük

⁵⁰ Explanatory Report

bir engel olduğu da bu belge ile ilk kez vurgulanmış; böylece şiddetin bu olgularla doğrudan ilişkisi görünürlük kazanmaya başlamıştır (The Advocates for Human Rights, 2009; Moroğlu, 2009).

Kadına yönelik şiddet konusundaki önemli bir gelişme, CEDAW’da yer alan hükümlerin uygulanmasını denetlemekle görevlendirilmiş olan CEDAW Komitesi’nce 1992 yılında kabul edilen 19 No’lu Tavsiye Kararı ile devletlerin, şiddeti önleme konusunda sorumlu kılınmasıdır.

Uluslararası hukukta kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin ilk belge ise, Aralık 1993’te BM Genel Kurulu’nda kabul edilen “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Bildirge”dir. Kadına yönelik şiddet konusunda temel tanım ve standartları belirleyen bu belge bir yandan da şiddetin önlenmesi için devletlerin alması gereken önlemlere ayrıntılı olarak yer vermektedir. Bu gelişmeye paralel olarak da 1994 yılında İnsan Hakları Komisyonunca “Kadına Yönelik Şiddetin Sebepleri ve Sonuçlarını Araştırmak Üzere Özel Raportörlük” oluşturularak tüm dünyada kadına yönelik şiddet konusunda derinlemesine inceleme yapacak bir mekanizma kurulmuştur (Bozkurt, 2010).

1995 yılında gerçekleştirilen 4. Dünya Kadın Konferansı sonunda kabul edilen Pekin Deklarasyonu ve Pekin Eylem Platformu’nda kadın haklarının insan hakları olduğunun altı çizilmiş, kadının ilerlemesi ve kadın-erkek eşitliğinin bir insan hakları sorunu ve sosyal adaletin şartı olduğu vurgulanarak, adil ve kalkınmış bir toplum için kadının her alanda güçlendirilmesinin şart olduğu belirtilmiştir.

Kadına yönelik şiddet ise Pekin Eylem Platformu ile eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşılabilmesi için acilen önlem alınması gereken on iki kritik alandan biri olarak belirlenmiş; şiddetin önlenmesi konusunda devletin alması gereken önlemler ve bu kapsamda yürütülmesi gereken çalışmalara ayrıntılı olarak yer verilerek devletin bu konudaki sorumluluğunun altı özellikle çizilmiştir (KSSGM, 2003).

4. Dünya Kadın Konferansı sonucunda kabul edilen bahse konu belgelerin uygulanmasında geline noktaı değerlendirmek, yeni girişimleri belirlemek amacıyla 2000 yılında gerçekleştirilen Pekin +5 Konferansı'nda, daha önce tanımlanmamış farklı şiddet türleri de resmi belgelerde yerini almıştır. Yine 2000 yılında BM Güvenlik Konseyi tarafından silahlı çatışma halinde kadına yönelik şiddete ilişkin 1325 sayılı Kadın, Barış, Güvenlik konulu karar yayınlanmış, kadın hakları konusu yeni bir düzeye taşınmıştır (UN DAW, 2009).

BM bünyesinde özellikle 1980'li yıllarla birlikte kurumsallaşmaya başlayan kadına yönelik şiddetle mücadele çalışmaları, tüm dünyada hem ülkeler düzeyinde hem de uluslararası kuruluşlar düzeyinde şiddetle mücadele konusunda farklı mekanizmalar oluşturulması açısından güçlü bir zemin oluşturmuştur.

Otuz yılı bulan süreç içerisinde gerek uluslararası kadın hareketinin çabaları gerekse uluslararası kuruluşların istikrarla yürüttüğü çalışmalar doğrultusunda yüzyıllardır 'normal' karşılanarak içselleştirilen kadına yönelik şiddet, özellikle aile içinde yaşanan şiddet görünürlük kazanmaya başlamış, bir insan hakkı ihlali olarak kabul edilmiş ve bu doğrultuda şiddeti nleme konusunda politikalar üretilmeye başlanmıştır (Bozkurt, 2010).

Bu gelişmeler ışığında oluşan kadına yönelik şiddet gündemi, özel alanı devlet denetimine aarak insan hakları kuram ve pratiğini dönüştürmüştür. Kadına yönelik şiddetin bir insan hakkı ihlali olarak gündeme gelmesi, evrensel olarak kabul edilmiş insan hakları ihlallerini kadınların yaşadıkları ihlalleri de kapsayacak şekilde genişletmiş, suç ve adalet anlayışını ve sistemini aile içi şiddet, evlilik içi tecavüz gibi yeni suç türlerine göre yeniden düzenlemiştir. Ayrıca, kadına yönelik şiddetle mücadelenin gerek nleme, gerek koruma, gerekse cezalandırma ve rehabilitasyon aşamalarında devletin zen yükümlülüğünün altı çizilerek, devlet tarafından üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülükler olduğu ortaya konmuştur (Ertürk 2006, 2008: 49- 71).

Kadına yönelik şiddetle mücadelede en üst düzey siyasi kararlılık sağlanması zorunludur. Bu bağlamda, uluslararası örgütlerce kabul edilen sözleşme, bildirge, tavsiye ve ilke kararları taraf ülkeler açısından, kadına yönelik aile içi şiddetle mücadelenin her aşamasında yapılması gerekenler konusunda bağlayıcı ve yol gösterici olmaları bakımından önem arz etmektedir.

2.2.1.1.1 Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformunda Kadına Yönelik Şiddet

Kadının Statüsü Komisyonu, BM sistemi içinde Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformunun⁵¹ uygulanmasının takibiyle sorumlu kılınmıştır. Komisyonun 1997-2001 ve 2002-2006 arası çok yıllık programları, 12 kritik alanın gözden geçirilmesini ve Eylem Platformunun uygulanmasına yönelik tavsiyelerde bulunulmasını öngörmüştür. Eylem Platformunun taslağı üzerine müzakereleri bizzat koordine eden ve Pekin Konferansının hazırlık çalışmalarını yürüten Komisyon için Eylem Platformu ilkesel kılavuz ve yol haritası olarak işlev görmektedir. Komisyon her sene uzlaşmış sonuçların ilk paragrafında; Pekin Bildirgesi ve Eylem Platformunu, Genel Kurulun 23. Özel Oturumunun sonuç belgelerini ve 4. Dünya Kadın Konferansını yeniden tasdik etmektedir. Bu anlamda kadına yönelik şiddet konusunun Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformunda nasıl ele alındığına değinmenin uzlaşmış sonuçların sağlıklı bir şekilde tartışılması için önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Pekin Deklarasyonunun 8. paragrafında; “kadın ve erkeklerin eşit haklarına ve doğuştan değerli olduklarına ve BM Kuruluş Yasası’nda kabul edilen diğer karar ve ilkelere, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’ne ve diğer uluslararası insan hakları belgelerine, özellikle Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine ve Çocuk Hakları Sözleşmesine, Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Deklarasyonu ve Kalkınma Hakkı Bildirgesi’ne olan bağlılık” Deklarasyonu imzalayan ülkeler tarafından yinelenmiştir. Deklarasyonun 29.

⁵¹ <http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/pekin.pdf>

paragrafında ise hükümetler “kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türden şiddeti önlemeye ve ortadan kaldırmaya” kararlı olduklarını belirtmişlerdir.

Eylem Platformunda yer alan 12 kritik alandan dördüncüsü kadına yönelik şiddet olarak belirlenmiştir.

Eylem Platformunun “Küresel Çerçeve” başlıklı 2. bölümünde “kadına yönelik şiddet” olgusu; kalkınma, barış ve güvenliği ve insan merkezli sürdürülebilir kalkınmayı sağlayacak yollar aramaya devam etme gerekçelerinden biri olarak sıralanmıştır⁵². Bu şekilde kadına yönelik şiddet barış, güvenlik ve sürdürülebilir kalkınma önündeki engellerden biri olarak kabul edilmektedir.

Yine “Küresel Çerçeve” bölümünde yer alan 24. paragrafta; din, maneviyat ve inancın özgürlükler kapsamında ele alınması ve bunlara saygı duyulması gerektiği ve “din, düşünce, vicdan ve inancın, kadın ve erkeklerin manevi, ahlaki ve ruhsal ihtiyaçlarına cevap vermeye ve toplumdaki tüm potansiyellerinin farkına varmalarına katkıda bulunduğu / bulunacağı ifade edilmektedir. Dört uzun cümleden oluşan bu paragraftaki cümlelerin asıl amacının; ülkelerin kırmızı çizgilerini ihlal etmeden tarafları son cümleye hazırlamak olduğu düşünülmektedir: *“Bununla birlikte, her tür aşırılığın kadınları olumsuz etkileyebileceği ve şiddete ve ayrımcılığa yol açabileceği gerçeği unutulmamalıdır”*.

“Küresel Çerçeve” bölümünün bir paragrafı da kız çocuklarının dezavantajlı konumuna ve kız çocuklarına yönelik zararlı uygulamalara ayrılmıştır. Bu paragrafta; “bütün dünyada, kız çocuklarına karşı ayrımcılık ve şiddetin hayatın erken dönemlerinde başladığı ve hayat boyunca azalma olmadan sürdüğü” ifade edilmekte; kız çocuklarının beslenme, fiziksel ve zihinsel sağlık hizmetleri ve eğitime ulaşma olanaklarının daha kısıtlı olduğu ve kız çocuklarının “sık sık cinsel ve ekonomik istismarın çeşitli biçimlerine, pedofiliye, fahişeliğe zorlanmaya, organ ve dokularının satılmasına, şiddete ve kız bebeklerin öldürülmesi ve doğum öncesi

⁵² Eylem Platformu 17. Paragraf

cinsiyet seçimi gibi zararlı uygulamalara, enste, kadının cinsel organlarına zarar verme uygulamalarına ve erken yaşta evlenmeye maruz kaldıkları” vurgulanmaktadır⁵³. Bu paragraf ile Eylem Platformunda kadına yönelik şiddetin hayatın erken yaşlarında başladığı ve bu durumun kız çocuklarının dezavantajlı sosyal konumları ile doğrudan alakalı olduğu kabul edilmektedir.

Eylem Platformunun 4. bölümünde her bir kritik alan için stratejik hedefler önerilmiş ve bu hedeflere ulaşmak için çeşitli aktörlerin gerçekleştirmesi gereken somut eylemler belirlenmiştir. Bölümün girişinde, hedefler ve eylemlerin birbiriyle ilişkili olduğu ve karşılıklı olarak birbirlerini teşvik ettikleri özellikle vurgulanmıştır. Ayrıca bölümün giriş paragrafında mülteci kadınlar, ülke içinde yerinden edilmiş kadınlar ve göçmen işçi kadınların ek engellerle karşılaştıkları ve pek çok kadının çevresel felaketlerden, ciddi ve bulaşıcı hastalıklardan ve kadına yönelik şiddetin çeşitli biçimlerinden özellikle etkilendiği ifade edilmektedir.

2.2.1.1.2 Diğer Kritik Alanlarda Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet konusu Eylem Platformunda özel bir kritik alan olarak belirlenmiş olmasına rağmen diğer kritik alanlarda da çeşitli bağlamlarda konuya atıflar yapılmaktadır.

“Kadınlar ve yoksulluk” alanında yer alan “yoksulluk içindeki kadınların ihtiyaçlarına ve çabalarına cevap veren makroekonomik politikaları ve kalkınma stratejilerini gözden geçirmek, benimsemek ve uygulamak” stratejik hedefi kapsamında “göçmen işçi kadınlar dahil bütün göçmen kadınların insan haklarının tam olarak kullanılmasını ve şiddet ve istismara karşı korunmalarını sağlamak”⁵⁴ hükümetler tarafından gerçekleştirilecek eylemlerden biri olarak ifade edilmiştir.

⁵³ Eylem Platformu 39. Paragraf

⁵⁴ Eylem Platformu 58/k

“Kadınların eğitimi ve öğrenimi” bölümünde yer alan “ayrımcı olmayan eğitim ve öğrenimi geliştirmek” stratejik hedefinde; “istenmeyen gebeliklerden, cinsel yolla geçen hastalıkların yayılmasından özellikle HIV/AIDS'ten, cinsel taciz ve şiddet gibi olaylardan kaçınmak” eğitim sistemleri için acil bir ihtiyaç olarak ifade edilmiştir⁵⁵.

“Kadınlar ve sağlık” bölümü kadına yönelik şiddet konusuna en çok atıf yapılan kritik alanlardan birisidir. Konu üreme hakları ve üreme sağlığı bağlamında ele alınmıştır. Bu bölümde; kadına yönelik şiddet, kadın sağlığını olumsuz yönde etkileyen sosyal gerçeklerden biri olarak ifade edilmiştir⁵⁶. Ayrımcılık, baskı ve şiddete maruz kalmadan üremeyle ilgili konularda karar verme hakkı temel bir insan hakkı olarak tanınmıştır⁵⁷. HIV/AIDS ve diğer cinsel yolla geçen hastalıkların cinsel şiddetin bir sonucu olabileceğine dikkat çekilmiş, kadına yönelik şiddetin kadın sağlığına olan olumsuz etkisi bölüm içerisinde farklı bağlamlarda vurgulanmıştır:

“Aşırı yorulma, stres, ev içi şiddetin oluş sıklığının artması, ayrıca sürekli taciz, marjinalizasyon, güçten yoksun olma ve yoksulluğun yanı sıra bunlara bağlı zihinsel bozukluklar, endişeleri artıran kadınlara yönelik sağlık sorunlarından birkaçıdır”⁵⁸.

Ayrıca, ilgili stratejik hedef altında “kadına yönelik şiddet vakalarında sorunları tanımlama ve bakım sağlama amacıyla birinci basamak sağlık görevlilerini eğitmek ve destekleyici programlar geliştirmek” devletlerin sorumluluğu olarak ifade edilmiştir.⁵⁹ Böylece kadına yönelik şiddet mağduruna sunulacak sağlık hizmetlerinin özen gerektirdiği vurgulanmıştır. Yine ilgili

⁵⁵ Eylem Platformu 83/1

⁵⁶ Eylem Platformu 92. Paragraf

⁵⁷ Eylem Platformu 95. Paragraf

⁵⁸ Eylem Platformu 100. Paragraf

⁵⁹ Eylem Platformu 106/q

bölümde devletler “kadınları, gençleri ve çocukları, cinsel taciz, istismar, alınıp satılma ve şiddet dahil her türden tacizden koruyacak belirgin önlemler almak, yasalar düzenlemek ve uygulamak ve yasal korumanın yanı sıra tıbbi ve diğer türden yardım sağlamak” ile de sorumlu tutulmuştur⁶⁰.

“Kadınlar ve silahlı çatışma” başlıklı bölümde toplumdaki statüleri ve cinsiyetleri yüzünden kadınlar ve kız çocuklarının çatışmalardan daha çok etkilendiği, bir savaş ve terörizm taktiği olarak sistematik tecavüzün kullanıldığı bu tip durumlarda kadına yönelik şiddet ve kadının insan hakları ihlalinin, her yaşta kadının karşılaştığı bir davranış olduğu ifade edilmektedir. Savaş sebebiyle yerinden edilen mülteci kadınlara yönelik cinsel taciz ve şiddet de bu bölümde özellikle vurgulanmıştır. Bu bölümde ele alınan şiddet, fail ya da failerin genellikle tamamen mağdura yabancı kişiler olması sebebiyle yaygın olan aile içi şiddetten farklı bir niteliğe sahip olsa da cinsiyete dayalı şiddetin bir uzantısıdır.

Eylem Platformunda ayrıca hükümetler kadına yönelik şiddet hareketinde bulunan, silahlı çatışma durumlarında uluslararası hukuku ve kadınların insan haklarını ihlal eden emniyet, güvenlik ve silahlı kuvvetler mensuplarını ve diğerlerini soruşturmak ve cezalandırmak için harekete geçmek ile sorumlu kılınmıştır⁶¹.

Platformun “kadın ve ekonomi” başlıklı bölümünde kadına yönelik şiddete ilişkin atıflar sınırlıdır. Sadece başlık altında yer alan “planlama ve değerlendirme için cinsiyete göre toplanmış veri ve bilgi oluşturmak ve yaymak” stratejik hedefinin altında taraflar, “kadına yönelik her türden şiddetin kurbanlarına ve uygulayıcılarına ilişkin cinsiyete göre toplanmış ve yaşa göre sınıflanmış ayrıntılı veri geliştirmek” ile sorumlu tutulmuştur⁶².

⁶⁰ Eylem Platformu 107/r

⁶¹ Eylem Platformu 143/c

⁶² Eylem Platformu 206/j

“Kadının insan hakları” başlığında ise “zararlı geleneksel veya adetlere ilişkin uygulamalardan, kültürel önyargılardan ve aşırılıklardan kaynaklanan” kadına yönelik şiddetin, kadınların insan haklarını ve temel özgürlüklerini ihlal ettiği vurgulanmakta; kadına yönelik şiddetin yasaklanması ve ortadan kaldırılması gerektiği ifade edilmektedir⁶³.

Diğer bir kritik alan olan “kadınlar ve medya” bölümünde ise reklamların ve ticari mesajların uygun olmayan bir biçimde kız çocuklarının ve her yaşta kadınların hedef alındığı bir ortamın doğmasına yol açtığı ifade edilmektedir⁶⁴. Bu şekilde kadınların medya aracılığıyla asıl tüketiciler olarak sunulduğu ve bu durumun doğrudan veya dolaylı olarak kadınlara yönelik ayrımcılık ve şiddeti artırdığı ima edilmektedir. “Medyada kadınların dengeli ve klişeleşmiş olmayan görüntülerini yaygınlaştırmak” stratejik hedefinin altında hükümetler ve uluslararası örgütler “medyada kadın ve çocuklara yönelik şiddetin yansıtılmasını ve pornografiyi önlemek için uygun yasalar çıkarmak dahil olmak üzere, etkili önlemler almakla sorumlu kılınmıştır⁶⁵. Medya, STK’lar ve özel sektöre ise “ev içi şiddet dahil kadına yönelik şiddetin bütün türlerini, eş ve çocuk tacizini ortadan kaldırmayı hedefleyen bilgiler yayan medya kampanyaları yoluyla aile sorumluluklarının eşit paylaşımını yaygınlaştırmak” sorumluluğu yüklenmiştir.⁶⁶

“Kadınlar ve çevre” başlığında ise kadına yönelik şiddet konusuna atıfta bulunulmamaktadır. Sadece tek bir paragrafta genel anlamıyla şiddetin çevresel bozulmayı artıran bir unsur olduğu ifade edilmektedir⁶⁷.

Kadına yönelik şiddetin yaygın olarak ifade edildiği bölümlerden biri de “kız çocukları” olmuştur. 12 kritik alandan biri olan “kız çocukları” bölümünde

⁶³ Eylem Platformu 232/g

⁶⁴ Eylem Platformu 236. paragraf

⁶⁵ Eylem Platformu 243/f

⁶⁶ Eylem Platformu 245/a

⁶⁷ Eylem Platformu 247. Paragraf

“kız çocuklarına yönelik şiddeti yok etmek” başlıklı stratejik hedef bulunmaktadır. Bu hedefin altında hükümetler ve gerektiğinde uluslararası kuruluşlar ve STK’lar; “işyerlerinde ve eğitim kurumlarında kız çocuklarının güvenliğini ve emniyetini koruyacak önlemler almak ve programlar yürürlüğe koymak, kız çocuklarını evde ve toplumda her türden şiddetten koruyacak önlemler almak, şiddet mağduru kız çocuklarına hizmet verenlere yönelik toplumsal cinsiyete duyarlı eğitim programları gerçekleştirmek ve kız çocuklarını her tür şiddetten koruyacak yasaları yürürlüğe koymak ve uygulamak” ile sorumlu kılınmıştır⁶⁸.

Diğer kritik alanlarda kadına yönelik şiddete yapılan vurguların sıklığı, sorunun kadının statüsünü belirleyen göstergelerle (eğitime ve sağlık hizmetlerine erişim, karar alma mekanizmalarına katılım vb.) doğrudan ilintili olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Eylem Platformunda da ifade edildiği üzere; “kadınların sosyal ve ekonomik statüsünün düşük olması, kadınlara yönelik şiddetin hem nedeni hem de sonucu olabilmektedir”⁶⁹.

2.2.1.1.3 Kritik Alan Olarak Kadına Yönelik Şiddet

Eylem Platformunda 4. kritik alan olarak belirlenen “kadına yönelik şiddet” çok geniş bir bağlamda ele alınmış, ilk paragrafta “kadınlara yönelik şiddetin; eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerine ulaşılmasını engellediği, kadınların sosyal ve ekonomik statüsünün düşük olmasına bağlı olarak tüm toplumlarda gözlemlendiği ve şiddetle mücadelede tüm devletlerin yükümlü olduğu”⁷⁰ vurgulanmıştır. İlgili bölümde yapılan detaylı ve kapsayıcı kadına yönelik şiddet tanımı da konuyla ilgili sonraki bütün uluslararası metin ve sözleşmeleri de etkilemiştir⁷¹:

⁶⁸ Eylem Platformu 283. Paragraf

⁶⁹ Eylem Platformu 112. Paragraf

⁷⁰ Eylem Platformu 112. Paragraf

⁷¹ Pekin tanımı ülkelerin iç hukuklarında da etkili olmuştur. Türkiye’de geçerli olan 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un 2. maddesinde yapılan şiddet tanımı ile Eylem Platformundaki tanım neredeyse tamamen örtüşmektedir.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/03/20120320-16.htm>

"Kadınlara yönelik şiddet" terimi, kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türden şiddet anlamına gelmektedir. Buna bağlı olarak kadınlara yönelik şiddet, aşağıdakileri kapsamakla birlikte, bunlarla sınırlı değildir:

(a) Dayak dahil aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, evdeki kız çocuklarının cinsel istismarı, çeyizle bağlantılı şiddet, evlilikte tecavüz, kadınlara zararlı olan, kadının cinsel organına zarar verme ve diğer geleneksel uygulamalar, nikah dışı şiddet ve istismarla bağlantılı şiddet;

(b) Tecavüz, cinsel taciz, işyerinde, eğitim kurumlarında ve başka yerlerde sarkıntılık ve cinsel zorlama dahil toplum içinde meydana gelen fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet, kadınların alınıp satılması ve fahişeliğe zorlanması;

(c) Nerede olursa olsun, Devletin yürüttüğü veya göz yumduğu fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet⁷².

Eylem Platformunda kadına yönelik şiddet tanımı sonraki iki paragraf boyunca da genişletilmiş, “silahlı çatışma durumlarında kadınların insan haklarının ihlal edilmesi, özellikle cinayet, sistematik tecavüz, cinsel kölelik ve gebeliğe zorlama, zorla kısırlaştırma ve düşüğe zorlama, kontraseptiflerin zorla/baskıyla uygulanması, kız bebeklerin öldürülmesi ve doğum öncesi cinsiyet seçimi” de kadına yönelik şiddetin diğer biçimleri olarak sıralanmıştır.⁷³ Kadına yönelik şiddetin bütün tezahürlerinin ortak yönü ise hepsinin “kadınla erkek arasında çağlar boyunca sürmüş eşit olmayan güç ilişkilerine” dayanıyor olmasıdır⁷⁴.

⁷² Eylem Platformu 113. Paragraf

⁷³ Eylem Platformu 114 ve 115. Paragraflar

⁷⁴ Eylem Platformu 118. Paragraf

Eylem Platformunda kadına yönelik şiddetle ilgili olarak üç stratejik hedefe yer verilmektedir:

a) Kadına yönelik şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak için bütünleşmiş önlemler almak.

b) Kadına yönelik şiddetin nedenleriyle sonuçlarını ve engelleyici önlemlerin etkinliğini incelemek.

c) Kadın ticaretini önlemek ve fahişelikle kadın ticaretine bağlı olarak şiddete maruz kalanlara yardımcı olmak.

Eylem Platformunda en çok detaylandırılan stratejik hedeflerin ilki, “kadına yönelik şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak için bütünleşmiş önlemler almak” olmuştur. İlgili stratejik hedefte yerel yönetimler dahil olmak üzere hükümetler, toplumsal örgütler, STK’lar, eğitim kurumları, kamu ve özel sektör kuruluşları, kitle iletişim araçları, işverenler, sendikalar, BM Genel Sekreteri ve uluslararası örgütler sorumlu kılınmış; her birinin yapacağı eylemler titizlikle detaylandırılmıştır. Stratejik hedef altında yer alan hükümetler tarafından gerçekleştirilecek eylemler arasında öne çıkanlar özetle şunlardır:

- Kadına yönelik şiddeti meşrulaştırmak için herhangi bir adet, gelenek ya da dini düşüncüyü ileri sürmekten kaçınmak; kadına yönelik şiddeti önlemek, araştırmak ve ulusal yasalara uygun olarak şiddet hareketlerini cezalandırmak için gerekli dikkat ve çabayı göstermek;
- Kadına yönelik şiddeti cezalandırmak için, ulusal yasaların yaptırımlarını uygulamak ve/veya pekiştirmek; şiddetin telafisi için önlemler almak ve şiddete başvuranların rehabilitasyonunu sağlamak;

- Uluslararası insan hakları maddelerini ve araçlarını onaylamak ve/veya uygulamak;
- Kadına yönelik şiddetle ilgili bütün politika ve programlara cinsiyete dayalı bir bakış açısını ana görüş olarak yerleştirmek için faal ve görünür bir politika izlemek, uygulayıcıların kadına yönelik şiddetin nedenleri, sonuçları ve mekanizmalarına ilişkin bilgi ve anlayışlarını artırmayı hedefleyen programları teşvik etmek;
- Eylem planları oluşturmak ve uygulamak;
- Sosyal ve kültürel davranış modellerini değiştirmek ve erkeklerle kadınların klişeleşmiş rollerine dayanan önyargıları, geleneksel uygulamaları ve bütün diğer yaklaşımları ortadan kaldırmak amacıyla uygun önlemler almak;
- Görevini yerine getirirken kadına yönelik şiddet hareketlerine başvuran polis, güvenlik güçleri veya devletin herhangi bir görevlisini cezalandıran hali hazırdaki yasaları pekiştirmek veya çıkarmak⁷⁵.

Ayrıca; ilgili stratejik hedef altında yerel yönetimlere ve STK'lara da şiddet mağduruna sunulacak barınma, sağlık vb. hizmetlerle ilgili olarak önemli sorumluluklar verilmiştir.

Sonuç olarak; Nairobi Stratejileri'nde 2000 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere koyulmuş hedeflerin çoğuna henüz ulaşamadığının saptandığı 1995 Pekin Konferansında, bir durum değerlendirmesi yapılarak Eylem Platformu meydana getirilmiş ve kadınlar ve kız çocuklarıyla ilgili CEDAW Sözleşmesi hükümleriyle

⁷⁵ Eylem Platformu 124. Paragraf

de bağlantılı olarak 12 kritik alan belirlenmiştir. Başlı başına bir kritik alan olan kadına yönelik şiddete diğer kritik alanlarda da özel vurgu yapılmıştır. Kadına yönelik şiddetin bütün kritik alanlara nüfuz etmiş olması, onun çok boyutlu yapısının ve kadının ekonomik ve sosyal statüsünden bağımsız olarak ele alınamayacağına uluslararası arenada kabulü anlamına gelmektedir.

Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, kadın haklarının insan hakları olduğunun altını çizerek; hükümetlere, kadına karşı şiddeti önleme ve yeryüzünden silme çağrısında bulunmuştur. Eylem Platformunda kullanılan ve üzerinde uzlaşmış dil; KSK uzlaşmış sonuçları başta olmak üzere konuyla ilgili bütün uluslararası metin ve belgeleri etkilemiş ve temel referans kaynağı olmuştur.

2.3 UZLAŞILMIŞ SONUÇLAR ve MÜZAKERELERİ

Yukarıda da çeşitli bağlamlarda ifade edildiği gibi; KSK'nın ilkesel sonuç belgesi o senenin öncelikli teması üzerine kabul edilmiş "uzlaşmış sonuçlardır"⁷⁶. Uzlaşmış sonuçlar öncelikli tema üzerine bir analizi ve hükümetler, hükümetler arası organlar ve diğer kuruluşlar (sivil toplum aktörleri ve ilgili diğer paydaşlar) için uluslararası, ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde uygulamaya yönelik somut tavsiyeleri içerir⁷⁷.

Komisyonun 1996 yılından 2014 yılına kadar gerçekleşen oturumlarının on altısında uzlaşmış sonuçlar kabul edilmiştir⁷⁸. Uzlaşmış sonuçlar, BM'nin kabul

⁷⁶ İng. *Agreed Conclusions*

⁷⁷ Rakamlar ve harflerle sıralandırılmış paragraflardan oluşan uzlaşmış sonuçlar belgesi iki ana bölüme içerir. İlk bölüm öncelikli konuyla alakalı uluslararası belgelerin hatırlanmasını/yeniden tasdik edilmesi ve bir durum analizinden oluşur. Bu paragraflar, giriş paragrafları (ing. *preambler paragraphs*) olarak adlandırılır. İkinci bölüm ise hükümetler başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları, ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde kuruluşlara tavsiyeleri içeren ve emir kipiyle başlayan eylemsel paragraflardan (ing. *operative paragraphs*) oluşur. Daha fazla bilgi için bkz.: <https://www.un.org/womenwatch/daw/csw/agreedconclusions.html>

⁷⁸ Bkz. Tablo 4

ettiği resmi diller olan Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca olarak BM'nin resmi web sitesinde de yayınlanmaktadır⁷⁹.

Uzlaşmış sonuçların taslağının hazırlanması çalışmaları KSK oturumundan yaklaşık dört-beş ay önce başlamaktadır. Hazırlıklar kapsamında BM işbirliği ya da desteğiyle bölgesel toplantılar, uzmanlar grubu toplantıları, hazırlık toplantıları ve paydaş forumları gerçekleştirilmekte; her etkinlik sonrasında bir bildirme ya da rapor ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4 Kabul Edilmiş Uzlaşmış Sonuçlar Tablosu

Yıl	Kabul Edilen Uzlaşmış Sonuçlar
1996	1996/2 Kadınlar ve Medya 1996/3 İş ve Aile Sorumluluklarının Paylaşılması Dahil Olmak Üzere Çocuk ve Muhtaç Bakımı
1997	1997/1: Kadınlar ve Çevre 1997/2: Güç Sahibi Kadınlar ve Karar Alma 1997/3: Kadınlar ve Ekonomi 1997/4: Kadınların Eğitimi
1998	1998/1 : Kadına Yönelik Şiddet 1998/2 : Kadınlar ve Silahlı Çatışma 1998/3 : Kadının İnsan Hakları 1998/4 : Kız Çocukları
1999	1999/1: Kadınlar ve Sağlık 1999/2: Kadınların İlerlemesi İçin Uluslararası Mekanizmalar
2000	<i>Kabul edilen uzlaşmış sonuçlar bulunmamaktadır.</i>
2001	A. Kadınlar ve Kız Çocuklarını Etkileyen Edinsel İmmün Yetmezlik Sendromu B. Toplumsal Cinsiyet ve Irkçılık, Irk Ayrımcılığı, Yabancı Düşmanlığı ve Bunlarla Bağlantılı Hoşgörüsüzlük Başta Olmak Üzere Ayrımcılığın Bütün Biçimleri
2002	A. Küreselleşen Dünyada, Ömür Döngüleri Boyunca Kadınların Güçlendirilmesi Dahil Olmak Üzere Yoksulluğu Yok Etmek B. Çevre Yönetimi ve Doğal Afetleri Hafifletme

⁷⁹ Şimdiye kadar kabul edilmiş tüm uzlaşmış sonuçlar için bkz: <http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/agreedconclusions.html>

2003	2003/44: Kadınların Medyaya, Bilgiye ve İletişim Teknolojilerine Erişimi ve Katılımı ve Bunların Araç Olarak Kadınların İlerlemesine ve Güçlendirilmesine Olan Etkisi
2004	2004/11: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasında Erkeklerin Rolü 2004/12: Çatışmanın Önlenmesine, Yönetimine, Çözümüne ve Çatışma Sonrası Barış İnşasına Kadınların Eşit Katılımı
2005	<i>Kabul edilen uzlaşılmış sonuçlar bulunmamaktadır.</i>
2006	A. Kadınların kalkınmaya katılımının artırılması: eğitim, sağlık ve çalışma alanları da dikkate alınarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve kadının ilerlemesinin başarılması için uygun bir çevre oluşturulması B. Karar alma süreçlerinin tüm düzeylerine kadınların ve erkeklerin eşit katılımı
2007	Kız çocuklarına yönelik ayrımcılığın ve şiddetin bütün biçimlerinin yok edilmesi
2008	Toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadınların güçlendirilmesine finans sağlamak
2009	HIV/AIDS Bağlamında Bakım Verilmesi de Dahil Olmak Üzere Sorumlulukların Kadınlar ve Erkekler Arasında Eşit Paylaşılması
2010	<i>Bir deklarasyonu yayınlanmış olmakla birlikte kabul edilen uzlaşılmış sonuçlar bulunmamaktadır.</i>
2011	Tam istihdama ve iyi işe eşit erişimlerinin teşvik edilmesi de dahil kadınların ve kız çocuklarının eğitim, öğretim, bilim ve teknolojiye erişim ve katılımları
2012	<i>Kabul edilen uzlaşılmış sonuçlar bulunmamaktadır.</i>
2013	Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik bütün şiddet biçimlerinin yok edilmesi ve önlenmesi
2014	Kadınlar ve kız çocukları için binyıl kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesinde zorluklar ve başarılar

Her oturumdan yaklaşık iki ay önce büro tarafından hazırlık toplantılarının sonuçlarından, uzman görüşlerinden, istatistiklerden ve diğer farklı kaynaklardan beslenen resmi belgeler yayınlanmaktadır. Bu resmi belgelerin büyük bir kısmını öncelikli tema veya o seneki oturumda öne çıkacak dikkate değer hususlar üzerine BM Genel Sekreteri tarafından hazırlanmış raporlar oluşturmaktadır. Böylelikle; uzlaşılmış sonuçların ilk taslağı⁸⁰ o sene yayımlanan resmi belgelere referanslarla

⁸⁰ İng. *Zero draft*

Komasyon sekretaryası tarafından kaleme alınmakta ve oturuma yaklaşık bir ay kala ortaya çıkmaktadır. Resmileşmesinin ardından ilk taslak, ülkelerin BM daimi temsilciliklerine görüşe sunulmakta; temsilcilikler de kendi ülkelerindeki ilgili birimlere danışarak ilk taslağa girdiler yapmaktadırlar⁸¹. Bu girdiler/değişiklik nerileri⁸² genellikle ifade, kelime, cümle ya da paragraf ekleme-çıkarma şeklinde gerçekleşmektedir. lke delegasyonları çoğunlukla değişikliklerini önceki oturumlarda kabul edilmiş uzlaşılmış sonuçlara, o senenin resmi belgelerine, Pekin Eylem Platformu gibi konuyla ilgili önceden kabul edilmiş belgelere veya sözleşmelere referanslarla yapmaktadırlar. Böylelikle gayri resmi⁸³ müzakerelerde değişiklik önerilerini savunurlarken ülke temsilcileri “uzlaşılmış dil” kullandıklarını ifade ederek, ellerini glendirirler⁸⁴.

Sınırlı zamanda ülkeler tarafından yapılan girdiler sekreteryaya iletilmekte ve sekreteryaya bütün girdileri bir araya getirerek oturuma yaklaşık iki hafta kala ”derleme metini”⁸⁵ meydana getirmektedir. Bu metin bir kez daha ülke delegasyonlarına sunulmaktadır⁸⁶. Oturumun resmi olarak başlamasına kadar geçen süreçte diplomasi işlemeye başlamakta; ülkeler veya ülkelerin oluşturduğu gruplar⁸⁷ hangi noktalarda işbirliğine gidebilecekleri konusunda birbirleriyle bazen de STK’larla gayri resmi yollardan temas etmektedirler. Bazen oturumun başlamasıyla, bazen de oturum başlamadan birkaç gün önce ilk gayri resmi toplantı gerçekleşmekte ve metin üzerinde ilk okuma tamamlanmaktadır. Daha sonra

⁸¹ 193 ye ülke müzakerelere katılma ve oy kullanma hakkına sahiptir. Gözlemci lkeler de toplantıya katılabilmekle birlikte oy kullanamamaktadırlar.

⁸² İng. *Amendments*

⁸³ İki haftalık oturum boyunca süren toplantılar “gayri-resmi toplantılar” olarak adlandırılmaktadır. nk resmi kararlar oturumun kapanış günü alınmaktadır. Fakat tüm müzakereler gayri-resmi toplantılarda gerçekleşmektedir.

⁸⁴ ülkelerin girdilerinin hepsini referanslarla sunma zorunluluğu bulunmamaktadır. Fakat referanslı girdiler göreli olarak diğer ülkeler tarafından daha kolay kabul görebilmektedir.

⁸⁵ İng. *Compilation text*

⁸⁶ Bkz. Tablo 5

⁸⁷ 58. Oturumda coğrafi ve/veya siyasi bağlarla bir araya gelmiş olan Afrika Grubu, Karayipler Grubu (CARICOM) ve Avrupa Birliği kendi grubundaki ülkeler adına müzakereleri yürütmüşlerdir. Grupların içerisindeki ülkeler istisnalar haricinde müzakerelerde szclerin dışında söz almazlar.

oturum boyunca “büro”⁸⁸ kolaylaştırıcılığında ülke delegasyonları, BM Genel Merkezinde sivil topluma kapalı bir salonda yoğun bir müzakere ve diplomasi mesaisinin ardından çeşitli karşılıklı tavizlerle ve ısrarlarla derleme metni sadeleştirerek uzlaşmış sonuçlara varırlar.

Tablo 5 58. oturumun ilk derlemesinden alınmış örnek paragraf⁸⁹.

The Commission [XXX DELETE: reaffirms] [XXX ADD: takes note] that the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women [XXX ADD: and the Convention on the Rights of the Child (based on CSW 57 AC, para. 3)] and the Optional [XXX DELETE: Protocol] [XXX ADD: Protocols] thereto [XXX ADD: as well as the Convention on the Rights of the Child and the Optional Protocols thereto], as well as other relevant [XXX ADD: human rights] conventions and treaties, provide [XXX ADD: the States Parties] an international legal framework and a comprehensive set of measures for the elimination [XXX ADD: and prevention] of all forms of discrimination [XXX ADD: and violence (based on CSW57 AC, para 3)] against women and girls [XXX DELETE: and promotion of] [XXX, XXX DELETE: substantive] [XXX DELETE: gender equality] [XXX ADD: and the empowerment of women]. (based on CSW 57 AC, para 3) [XXX ADD: It further recalls that all human rights are indivisible and interdependent, that equal attention and urgent consideration should be given to the implementation, promotion and protection of civil, political, economic, social and cultural rights. (based on A/RES/41/128)]

“Okuma” ülkelerin bütün girdileriyle birlikte taslak metnin bürodan atanan bir kolaylaştırıcı başkanlığında baştan sona ele alınması anlamına gelmektedir. Bu süreçte ülkeler metine yeni girdiler yapmanın yanı sıra, diğer ülkelerin girdileri üzerine yorum yapmakta ve kendi girdilerini savunmaktadırlar. Ülkeler hangi konularda esnek ve uzlaşmaya açık olduklarını, hangi konularda kırmızı çizgilere sahip olduklarını da bu gayri-resmi toplantılar sırasında açıkça ifade ederler.

⁸⁸ Komisyon bürosu oturumun hazırlıklarında ve oturumun başarılı sonuçlara imza atmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Büro üyeleri 2 yıllığına seçilmektedir. 2002 yılında Komisyon, çalışmalarını geliştirmek ve devamlılığı sağlamak için sonraki oturumun ilk toplantısını yeni başkanı ve diğer büro üyelerini seçmek amacıyla o yılki oturumun kapanışında gerçekleştirmeyi kararlaştırmıştır (2002/234 ECOSOC Kararı)

⁸⁹ Taslak derleme metin gizli/kapalı bir belge olduğu için önerileri veren ülkelerin isimleri (XXX) gizlenmiştir.

Okumalar sırasında uzlaşa sağlanan yani her hangi bir ülke tarafından itiraz görmeyen paragraflar *AD REF*⁹⁰ olarak ayrılır. *AD REF* olarak ayrılan paragrafların sayısı okumalar tekrarlandıkça artar. Metnin kabul edilmesi için Komisyon oturumunun kapanışına kadar bütün paragraflarda uzlaşmaya varılmış olması gerekmektedir⁹¹. Bazı durumlarda bazı ülke delegasyonları uzlaşmış sonuçların kabul edilmesinin ardından çekinceleri olan paragrafları sözel olarak dile getirirler ama bu çekinceler resmi olarak kayıt altına alınmazlar.

Uzlaşmış sonuçların müzakerelerinde görüşülen tema ne olursa olsun temel tartışmalar ve kutuplaşmalar kadın haklarıyla doğrudan ilgili belli başlı konular etrafında yoğunlaşmaktadır. Bu konuların başında “üreme sağlığı ve hakları”⁹² gelmektedir. Bazı ülke delegasyonları anne ve çocuk ölümlerinden kadına yönelik şiddetin belli biçimlerine kadar geniş ve hayati bir çerçeve çizen bu tanımlamayı sadece kadınların kürtaj hakkına indirgeyerek, taslak metnin herhangi bir yerinde bu ifadeyi görmek istememektedirler. Her sene benzer biçimlerde yaşanan zorlu tartışmalara rağmen ifade uzlaşmış sonuçlarda yer alabilmektedir. Benzer çerçevede; istenmeyen gebelikleri önlemeyi, gençleri cinsellik konusunda bilgilendirmeyi ve cinsel yolla bulaşan hastalıkları önlemeyi hedefleyen “kapsamlı cinsellik eğitimi”⁹³ de tartışmalı konuların başında gelmektedir⁹⁴.

Bir diğer ihtilafli konu ise uzlaşmış sonuçların her ülkenin kendi yasaları, kültürel ve dini arka planı ve öncelikleri çerçevesinde uygulayabilmesinin önünü açmayı hedefleyen ve en son 58. KSK oturumunda Afrika grubu tarafından önerilen paragraflardır. Söz konusu dil, uzlaşmış sonuçların anlam ve önemini

⁹⁰ AD REF müzakere edilen konuda gayri resmi uzlaşa sağlandığına fakat henüz uzlaşının resmileşmediğine işaret eden Latince kavramdır.

⁹¹ 2014 yılında gerçekleşen 58. Oturumda, 5 – 21 Mart tarihleri arasında toplam 3 okuma gerçekleşmiştir. 3. okumanın sonunda hala uzlaşamayan paragraflar kalmış, büyükelçi düzeyinde kapalı müzakereler ve karşılıklı tavizlerle uzlaşmaya varılmıştır.

⁹² *İng. Sexual reproductive health and rights*

⁹³ *İng. Comprehensive sexuality education*

⁹⁴ <http://www.unfpa.org/public/home/adolescents/pid/6483>

zayıflatacağı ve vazgeçilmez hakların bir kısmının keyfi ve olumsuz bir şekilde yorumlanmasının önünü açacağı gerekçesiyle Avrupa Birliği, Güney Amerika ülkeleri ve diğer bazı ülkelere sert bir şekilde reddedilmiş ve sonuçlarda yer alamamıştır. Bunların yanı sıra erken yaşta evlilikler, kadınlara zarar veren geleneksel uygulamalar ve kadının ailedeki önemi çeşitli delegasyonlarca sert itirazların yükseldiği diğer başlıca ihtilafli hususlardır. 58. KSK oturumunun kapanış konuşmalarına bu konular damgasını vurmuş, bazı delegasyonlar bu konulara atıf yapan ifadeleri içeren paragraflara çekince koymuşlardır.

Uzlaşmış sonuçların müzakereleri çoğunlukla ülkelerin BM nezdindeki daimi temsilciliklerinde görev yapan diplomatlar tarafından yürütülmektedir. Dolayısıyla ülkelerin siyasi, ekonomik, kültürel öncelikleri ve kaygıları çeşitli sözleşmeler ve beyannamelerle garanti altına alınmış kadının insan haklarına ilişkin bir belge olan uzlaşmış sonuçların hazırlığına yansımaktadır. Bu şekilde Pekin Eylem Platformu ya da Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Platformu gibi hali hazırda uluslararası arenada uzlaşmış kadın haklarına ilişkin kazanımlar tekrar tartışmaya açılabilen ve bazı delegasyonlar tarafından bu kazanımlara ilişkin aleyhte savunmalar yapılabilmektedir. Müzakerelerin diplomatik yapısı genellikle ülkelerin BM Genel Kurulu ve BM Güvenlik Konseyindeki konumları etrafında şekillenmekte, bu platformlarda ortaya çıkan çatışmaların izdüşümleri KSK müzakerelerinde de gözlemlenmektedir. Aynı şekilde ekonomik büyüme ve kalkınma gibi makroekonomi politikalarıyla ilgili kararlar alan İkinci Komite (Ekonomik ve Finansal Komite) ve insan haklarına ilişkin konulara bakan Üçüncü Komite'de (Sosyal, İnsani ve Kültürel Komite) ülkelerin konumlanması ve bu bağlamlarda birbirleriyle ilişkileri de uzlaşmış sonuçların müzakere ediliş biçimine doğrudan etki etmektedir. Aralarında bir dizi yardım ve yatırımı da içeren ekonomik ilişkilere sahip ülkeler hiyerarşik olarak konumlanmakta ve hiyerarşide altta yer alan ülkeler ekonomik imtiyazları zedelememek adına üstte yer alan ülkelerle ters bir diplomatik konuma düşmek istememektedirler. Sonuç olarak, kadın hakları ve uzun mücadeleler sonucu edinilmiş kazanımlarla doğrudan alakalı olmayan makro düzeyde ekonomik ve

siyasi süreçler, uzlaşmış sonuçların dilini doğrudan etkilemekte ve bu kazanımların kaybedilmesi riskini beraberinde getirmektedir.

Uzlaşmış sonuçlarla ilgili bir diğer önemli husus da metnin müzakere edilmiş sürecine STK'ların yeterince müdahil olamamasıdır. Yukarıda da ifade edildiği gibi müzakere yapılacak salon sadece ülke delegasyonlarına açıktır. Bütün süreç kapalı toplantı formatında devam etmektedir. Oturum moderatörü belirli aralıklarla bazen ülke delegasyonlarının şikayeti üzerine STK temsilcilerinin salonu terk etmeleri yönünde anons yapmaktadır. STK temsilcilerinin salonda bulunduğu şüphesi üzerine güvenlik görevlileri salonda bulunanların geçici kimlik kartlarını kontrol etmektedir. Bu sıkı kontrol mekanizmasına rağmen STK temsilcilerinin müzakere sürecine dahil olmadıklarını söylemek doğru olmaz. Öncelikle STK'lar her oturumdan önce bildirimlerini Komisyona sunma hakkına sahiptir. Sunulan bildirimler Komisyonun internet sitesinde yayınlanmaktadır. Fakat bildirimlerin resmi ülke delegasyonları tarafından dikkate alındığına ve bu bildirimlerin Komisyonun sonuç belgelerini etkilediğine yönelik bir veri bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, STK'ların bazı ülke delegasyonlarıyla yakın iletişim içinde olduğu ve taslak metine ilişkin önerilerin delegasyonlar tarafından kapalı oturumlarda savunulduğu da bilinmektedir.

Sonuç olarak sivil toplum KSK oturumları sonucunda ortaya çıkan politika metinlerini doğrudan etkileyebilecek derecede güçlü araçlara sahip değildir. Komisyonun yapısı ve BM'nin işleyiş sistemi gereği sivil toplum hiyerarşik olarak resmi ülke delegasyonlarının çok altında konumlanmaktadır. Bu şekilde STK'lar gündemi şekillendirebilmek adına ülke delegasyonlarına ulaşmak için zorlu ve başarı ihtimali düşük bir mücadele vermek zorunda kalmaktadırlar. Dünyanın en pahalı şehirlerinden olan New York'da 2 hafta boyunca oturumu takip etmek de çoğu STK'yı maddi olarak oldukça zorlamaktadır. Maddi yetersizliğin yanı sıra, bilgi eksikliği ve yabancı dil hakimiyetinin zayıflığı da sivil toplum katılımını zorlaştıran diğer hususlardır (Jauk, 2013).

2.3.1. Uzlaşılmış Sonuçlarda Kadına Yönelik Şiddet

Bugüne kadar kabul edilmiş olan uzlaşılmış sonuçların çoğunda kadına yönelik şiddet farklı bağlamlarda ele alınmış; konu 1998 yılında gerçekleştirilen 48. oturumda, 2007 yılında gerçekleştirilen 51. oturumda ve 2013 yılında gerçekleştirilen 57. oturumda öncelikle tema olarak ele belirlenmiştir. Konunun bu tavsiye ve rehber niteliğindeki politika dokümanlarında nasıl sunulduğunu ortaya koymak adına uzlaşılmış sonuçların tamamını konu bağlamında ele almanın faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

2.3.1.1 40. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar

1996 yılında gerçekleştirilen 40. oturumda “kadınlar ve medya” ve “iş ve aile sorumluluklarının paylaşılması dahil olmak üzere çocuk ve muhtaç bakımı” temaları olmak üzere; iki uzlaşılmış sonuçlar belgesi kabul edilmiştir.

“Kadınlar ve medya” temalı uzlaşılmış sonuçlarda ifade ve basın özgürlüğünün önemi vurgulanmaktadır. İfade özgürlüğü, toplumsal cinsiyet bakış açısıyla; kadınların ifade özgürlüğünden tam faydalanması, medyaya eşit erişim, kadınlar ve muhtelif rollerinin medyada ele alınışı ve kadına yönelik şiddeti sonlandırmayı hedefleyen medyatik bilgiler bağlamında ele alınmaktadır. Kadın gazeteciler dahil olmak üzere alanda çalışan kadınlara yönelik ayrımcılık, tehditler ve şiddet eylemleri de kaygıyla karşılanmıştır⁹⁵. Ayrıca hükümetler ve ilgili aktörler, medyanın kadına yönelik şiddetin sebep ve etkileri üzerine insanları eğitime ve bilgilendirme rolü konusunda farkındalık yaratmakla sorumlu kılınmışlardır.⁹⁶

⁹⁵ 1996/2 AC (Agreed Conclusions) Paragraf 2

⁹⁶ 1996/2 AC Paragraf 6

Aynı yıl kabul edilen “iş ve aile sorumluluklarının paylaşılması dahil olmak üzere çocuk ve muhtaç bakımı” temalı uzlaşmış sonuçlarda ise kadına yönelik şiddetin en yaygın biçimlerinden birinin aile içi şiddet olduğu düşünüldüğünde, konuya hiçbir atıf yapılmamış olması dikkat çekicidir.

2.3.1.2 41. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşmış Sonuçlar

1997 yılında gerçekleştirilen 41. KSK oturumunda “kadınlar ve çevre”, “güç sahibi kadınlar ve karar alma”, kadınlar ve ekonomi” ve “kadınların eğitimi” olmak üzere dört tema üzerine uzlaşmış sonuçlar belgesi kabul edilmiştir. Günümüzde, yaygınlıkla kadınların eğitime ve ekonomik fırsatlara erişimindeki engellerden biri kadına yönelik şiddet olarak kabul edilirken, 1997 yılında kabul edilen uzlaşmış sonuçlarda hiçbir başlık altında kadına yönelik şiddet konusuna atıf yapılmamış olması dikkat çekicidir.

2.3.1.3 42. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşmış Sonuçlar

1998 yılında gerçekleştirilen 42. KSK oturumunda Pekin Eylem Platformunda yer alan dört kritik alana (kadına yönelik şiddet, kadınlar ve silahlı çatışma, kadının insan hakları ve kız çocukları) ilişkin sonuçlar kabul edilmiştir.

Aynı zamanda 42. oturum, kadına yönelik şiddetin tema olarak geniş kapsamlı bir şekilde ele alındığı ilk KSK oturumu olma özelliğini taşımaktadır. Konuyla ilgili hükümetlere ve uluslararası topluluğa tavsiyeler altı başlık altında ele alınmıştır. Bu başlıklar; kadına yönelik şiddete bütünlük bir yaklaşım geliştirmek, kadına yönelik şiddetle mücadele için kaynak temin etmek, kadına yönelik şiddetin farklı biçimlerine yönelik bağlantılar ve işbirlikleri oluşturmak, yasal tedbirler almak, toplumsal cinsiyete göre ayrılmış veri toplamak ve tavırları değiştirmek olarak belirlenmiştir.

Sonuçlarda vurgulanan tavsiyelerden bazıları şunlardır: “kapsayıcı ve multidisipliner ulusal planlar, programlar, stratejiler geliştirilmesi; etkin ulusal, bölgesel ve uluslararası işbirliklerinin kurulması; STK’larla işbirliği yapılması ve STK’ların çalışmalarının desteklenmesi; yasal mekanizmaların, yardım hatlarının, kriz ve destek merkezlerinin güçlendirilmesi için kaynak sağlanması; kadına yönelik şiddeti kapsayacak biçimde toplumsal cinsiyete duyarlı bütünleşik bir yasal çerçeve oluşturulması; ulusal yasalarla uyumlu olarak kadına yönelik şiddet hareketlerinin soruşturulması ve cezalandırılması; cinsel sömürü amacıyla gerçekleştirilen kadınlara ve kız çocuklarına yönelik insan kaçakçılığı hareketlerinin suç olarak tanımlanması, kadına yönelik şiddetle ilgili araştırmaların teşvik edilmesi, medyanın önemli rolünün pekiştirilmesi, kadına yönelik şiddetin kabul edilemez olduğuna yönelik kapsamlı kampanyalar düzenlenmesi”⁹⁷.

Sonuçlarda yer alan tavsiyelerin genellikle Pekin Eylem Platformunda yer alan ifadelerle örtüştüğü ve onun çizdiği çerçevenin sınırlarından dışarı çıkmadığı görülmektedir. Konunun multi-disipliner ve kapsamlı bir şekilde ele alındığını söylemek mümkündür. 1998 yılında yapılan tavsiyelerde belirlenen standartlara günümüzde birçok ülkede halen ulaşamamış olması dikkat çekicidir.

2.3.1.4 43. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşmış Sonuçlar

1999 yılında gerçekleştirilen 43. KSK oturumunda iki alana (kadınlar ve sağlık, uluslararası mekanizmalar) ilişkin uzlaşmış sonuçlar kabul edilmiştir.

Kadınlar ve sağlık bölümünün 5. paragrafıyla Komisyon, kadınların sağlığını etkileyen zararlı tavırlar ve geleneksel uygulamalar dahil olmak üzere şiddetin bütün biçimlerini de kapsayacak şekilde kadınların beden ve zihin sağlığıyla ulusal kalkınma seviyesi arasındaki bağlantıyı kabul etmektedir⁹⁸. Ayrıca

⁹⁷<http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/agreedconclusions/Agreed%20conclusions%2042nd%20session.pdf>

⁹⁸ 1999/1 AC Paragraf 6

metnin eylem paragraflarında, kadına yönelik şiddetin belirli bir biçimini işaret eden ve kadınların ve kız çocuklarının sağlığını olumsuz etkileyen kadın sünneti ve diğer zararlı geleneksel uygulamaların tamamen yok edilmesi tavsiye edilmektedir.⁹⁹

Kadın ve sağlıkla ilgili uzlaşmış sonuçlarda hükümetler ayrıca; HIV/AIDS ve diğer cinsel yolla bulaşan hastalıkların sebeplerinden biri olan kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsel şiddetin yok edilmesi için yasalar çıkarmak ve önlemler almakla sorumlu kılınmıştır.¹⁰⁰ Kadına yönelik şiddet vakalarında sağlık personelinin rolü gibi Pekin Eylem Platformunda ele alınan bazı önemli hususlara ise değinilmemiş olması dikkat çekmektedir.

2.3.1.5 44. KSK Oturumu

2000 yılında gerçekleştirilen 44. KSK oturumunda Komisyon “Kadınlar 2000: 21. Yüzyıl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış” başlıklı 23. BM Genel Kurulu Özel Oturumu için geçici hazırlık komitesi olarak görev yapmış olup, kabul edilen uzlaşmış sonuçlar bulunmamaktadır.

2.3.1.6 45. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşmış Sonuçlar

2001 yılında gerçekleştirilen 45. KSK oturumunda iki alana (edinsel ümmin yetmezlik sendromu ve ayrımcılığın bütün biçimleri) ilişkin uzlaşmış sonuçlar kabul edilmiştir. Kadınlar, kız çocukları ve edinsel ümmin yetmezlik sendromuna ilişkin uzlaşmış sonuçlar HIV/AIDS bağlamında ele alınmıştır. 43. oturumdaki tavsiyelere paralel olarak hükümetler, HIV/AIDS’in yayılmasını hızlandıran zararlı geleneksel uygulamalar dahil olmak üzere kadına yönelik şiddeti; istismarı ve

⁹⁹ 1999/1 AC Paragraf 2/h

¹⁰⁰ 1999/1 AC Paragraf 3/c

tecavüzü ve kadınları ve kız çocuklarını etkileyen insan ticareti eylemlerini yok etmek için somut tedbirlerin güçlendirilmesiyle sorumlu kılınmıştır¹⁰¹.

Uzlaşmış sonuçların ayrımcılıkla ilgili bölümünde ise kadınların ırkları, yaşları, dilleri, etnik kökenleri, kültürleri, dinleri sebebiyle ayrımcılığa uğradığı ve birçok kadının çevresel afetler, ciddi ve bulaşıcı hastalıklar ve kadına yönelik şiddetin çeşitli biçimlerinden etkilendiği vurgulanmaktadır¹⁰². Aynı bölümde başka bir paragrafta ise kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerinin önünde büyük bir engel olduğu, kadınların insan hakları ve temel özgürlüklerden faydalanmasını engellediği ve insan onurunu zedelediği ifade edilmektedir¹⁰³.

2.3.1.7 46. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşmış Sonuçlar

2002 yılında gerçekleştirilen 46. KSK oturumunda iki alana (yoksulluğu yok etmek ve çevre yönetimi) ilişkin uzlaşmış sonuçlar kabul edilmiştir. Uzlaşmış sonuçların “küreselleşen dünyada, ömür döngüleri boyunca kadınların güçlendirilmesi dahil olmak üzere yoksulluğu yok etmek” başlıklı bölümünde, kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın bütün biçimlerinin yok edilmesi için en güçlü tedbirlerin alınması tavsiye edilmektedir¹⁰⁴.

“Çevre yönetimi ve doğal afetleri hafifletme” başlığının altında ise hükümetler, kalkınma hakkı ve afet yönetimi dahil olmak üzere kadınların ve kız çocuklarının bütün insan haklarından tam faydalanmasının sağlanmasıyla sorumlu

¹⁰¹ 2001/5/A AC Paragraf 1/j

¹⁰² 2001/5/B AC Paragraf 1/g

¹⁰³ 2001/5/B AC Paragraf 5/p

¹⁰⁴ 2002/44/A AC Paragraf 5/k

kılınmış ve bu bağlamda toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin önlenmesi ve cezalandırılmasına özel önem atfedilmesi gerektiği vurgulanmıştır¹⁰⁵.

2.3.1.8 47. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşmış Sonuçlar

2003 yılında gerçekleştirilen 47. KSK oturumunda “kadınların medyaya, bilgiye ve iletişim teknolojilerine erişimi ve katılımı ve bunların kadınların ilerlemesine ve güçlendirilmesine araç olarak etkisi” başlıklı uzlaşmış sonuçlar kabul edilmiş olup oturumun teması olan “kadının insan hakları ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin bütün biçimlerinin yok edilmesi” başlığı altında bir uzlaşma sağlanamamıştır.

Uzlaşmış sonuçlarda, kadınları değersiz gösteren sunumlardan kaçınılması ve cinsel taciz amaçlı olarak bilgi ve iletişim teknolojilerinin kötü niyetli kullanımı dahil olmak üzere medya odaklı kadına yönelik şiddetin yok edilmesi için medyanın teşvik edilmesi tavsiye edilmektedir. Aynı paragrafta hükümetler cinsel sömürü ve kadına yönelik şiddetten etkilenmiş olanlar da dahil olmak üzere kadınların güçlendirilmesi için bilgi ve iletişim teknolojilerini desteklemekle sorumlu kılınmıştır¹⁰⁶.

Kadına yönelik şiddetle ilgili bir diğer paragrafta ise kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadelenin bir parçası olarak; medyanın bütün biçimlerinde toplumsal cinsiyete dayalı kalıp yargılara ve kadınların negatif resmedilmesi ve sömürülmesine karşı bir duruş sergilemek için iyi uygulamaların toplanması, paylaşılması ve tanınması tavsiye edilmektedir¹⁰⁷.

¹⁰⁵ 2002/44/B AC Paragraf 7/d

¹⁰⁶ 2003 AC Paragraf 4/o

¹⁰⁷ 2003 AC Paragraf 4/s

2.3.1.9 48. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşılmış Sonuçlar

2004 yılında gerçekleştirilen 48. KSK oturumunda iki alana (“toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamada erkeklerin rolü”, “çatışmanın önlenmesine, yönetimine, çözümüne ve çatışma sonrası barış inşasına kadınların eşit katılımı”) ilişkin uzlaşılmış sonuçlar kabul edilmiştir.

“Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında erkeklerin rolü” başlıklı uzlaşılmış sonuçların 4. paragrafında Komisyon; toplumsal cinsiyete dayalı kalıp yargıları ve kadına yönelik şiddeti yok etmek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek amacıyla erkeklerin gençlerle birlikte pozitif inisiyatif almasını teşvik etmektedir. Bunun araçları olarak ise akran programları, bilgi kampanyaları ve eğitim programları gösterilmiştir. Aynı paragrafta toplumsal cinsiyete duyarlı eğitimin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için kritik bir rolü bulunduğu ifade edilmektedir¹⁰⁸.

“Çatışmanın önlenmesine, yönetimine, çözümüne ve çatışma sonrası barış inşasına kadınların eşit katılımı” başlığı altında ise silahlı çatışmanın hem erkekleri hem de kadınları etkilediği, fakat sıklıkla şiddetin ve mahrumiyetin farklı biçimlerine maruz kaldıkları için silahlı çatışmanın kadınlar üzerindeki etkisinin farklılaştığı vurgulanmakta, bu durumlarda hükümetler toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti ve insan ticaretini engellemek ve cezalandırmak için önlemler almaya davet edilmektedir¹⁰⁹.

2.3.1.10 49. KSK Oturumu

2005 yılında gerçekleştirilen 49. KSK oturumunda Pekin Eylem Platformunun ve 23. BM Genel Kurulu Özel Oturumunun sonuç belgelerinin

¹⁰⁸ 2004/11 AC Paragraf 4

¹⁰⁹ 20014/12 AC Paragraf 3

gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi gerçekleştirilmiş olup kabul edilen uzlaşmış sonuçlar bulunmamaktadır. Komisyon 49. oturumunda iki sayfalık bir bildirme yayınlamıştır¹¹⁰.

2.3.1.11 50. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşmış Sonuçlar

2006 yılında gerçekleştirilen 50. KSK oturumunda “kadınların kalkınmaya katılımının artırılması: eğitim, sağlık ve çalışma alanları da dikkate alınarak toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve kadının ilerlemesinin başarılması için uygun bir çevre oluşturulması” başlıklı uzlaşmış sonuçlar kabul edilmiştir.

Uzlaşmış sonuçların 4. paragrafında Komisyon, kadınlara ve kız çocuklarına karşı her türlü şiddetin onların insan haklarına bir tecavüz olduğunu, kadınların ve kız çocuklarının kapasitelerini kullanma yeteneklerine yönelik tehdit oluşturduğunu, kalkınmaya katılımlarını ve temsil yetkilerini kısıtlayıcı bir engel teşkil ettiğini kabul etmektedir¹¹¹.

Uzlaşmış sonuçlarda; kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddetin önlenmesi için stratejiler ve politikaların ayrıntılı olarak geliştirilmesi ve uygulanması, kurbanların korunması, şiddetin faillerinin kovuşturulması ve cezalandırılması gerektiği ifade edilmekte; kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin eşitlik, kalkınma ve barış amaçlarına ulaşılmasında büyük bir engel olduğu ve toplumların ve devletlerin sosyal ve ekonomik kalkınmasına olumsuz bir etkisi olduğu ifade edilmektedir¹¹². Kadına yönelik şiddetin sonlandırılması için

¹¹⁰<http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/agreedconclusions/Agreed%20conclusions%2049th%20session.pdf>

¹¹¹ 2006 AC Paragraf 4

¹¹² 2006/1 AC Paragraf 7/e

erkeklerde tutum değişikliği yaratacak stratejilerin gerekliliği de vurgulanmaktadır¹¹³.

“Karar alma süreçlerinin tüm düzeylerine kadınların ve erkeklerin eşit katılımı” başlıklı uzlaşmış sonuçlarda ise Komisyon; kadınların güçlendirilmesini ve kadınların karar alma ve politika yapma süreçlerine etkin katılımını toplumsal cinsiyet temelli şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak için kritik araçlar olarak nitelendirmekte ve bunun da kadınlara ve kız çocuklarına karşı her türlü şiddetin ortadan kaldırılmasını ve onların karar alma mekanizmalarına eşit katılımını sağlayacağını altını çizmektedir¹¹⁴.

Benzer tema üzerine olan 41. oturum uzlaşmış sonuçlarında vurgulanmayan kadına yönelik şiddet ve kadınların karar alma mekanizmaları arasındaki bağlantı bu şekilde 50. oturumda ifade edilmiş olup; hükümetler kamu ve siyasi hayata tam ve eşit katılımlarını geliştirmek için kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddeti önleyici ve ortadan kaldırmaya tedbirler almakla sorumlu kılınmıştır¹¹⁵.

2.3.1.12 51. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşmış Sonuçlar

2007 yılında gerçekleştirilen 51. KSK oturumunda “kız çocuklarına karşı her türlü ayrımcılığın ve şiddetin yok edilmesi” başlıklı uzlaşmış sonuçlar kabul edilmiştir. Uzlaşmış sonuçlarda şiddet kız çocukları bağlamında ele alınmış olup; kız çocuklarına yönelik her türlü şiddetin sona erdirilmesi ve bu bağlamda yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyler de dahil olmak üzere, savunuculuğun desteklenmesi için tüm sektörlerde, özellikle politik, toplumsal ve dini liderlerle, kamu ve özel sektör, medya ve sivil toplumun olduğu kadar her seviyede liderlik

¹¹³ 2006/1 AC Paragraf 7/r

¹¹⁴ 2006/2 AC Paragraf 12

¹¹⁵ 2006/2 AC Paragraf 17/r

yapılması gerektiği ifade edilmiştir¹¹⁶. Uzlaşmış sonuçlarda hükümetler kız çocuklarına karşı her türlü şiddetin önlenmesi ve şiddetin faillerinin soruşturulması, cezalandırması ve mağdurlara koruma sağlaması için gerekli özenin gösterilmesiyle sorumlu kılınmıştır.

Kız çocuklarına ayrımcılığın farklı alanlar altında başklandırıldığı uzlaşmış sonuçlarda, şiddet olgusu geniş kapsamlı bir şekilde alınmış; mağdurlara fiziksel, psikolojik ve sosyal anlamda sıhhi, psikolojik ve hukuki danışmanlık hizmetlerinin sağlanmasının önemi, kız çocuklarına yönelik şiddetle mücadeleye erkeklerin aktif katılımı ve kız çocuklarının öldürülmesi ve doğum öncesi cinsiyet seçimi gibi zararlı uygulamalarla sonuçlanan erkek çocuk tercihinin altında yatan sebeplerin ortadan kaldırılması gerektiği vurgulanmıştır.

2.3.1.13 52. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşmış Sonuçlar

2008 yılında gerçekleştirilen 52. KSK oturumunda “Toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kadınların güçlendirilmesine finans sağlamak” başlıklı uzlaşmış sonuçlar kabul edilmiştir. Uzlaşmış sonuçlarda kadına yönelik şiddet olgusuyla doğrudan ilgili bir paragraf bulunmamaktadır. Sadece bir paragrafta hükümetler; kadınların şiddete, ayrımcılığa ve kötü muameleye, yoksulluğa ve marjinalleşmeye maruz kalmada daha dezavantajlı komunda oldukları göz önüne alınarak HIV/AIDS ve bulaşıcı hastalıklar bağlamında kapsamlı koruma programları, tedavi, bakım ve desteğe evrensel erişim hedefini yükseltmek ve bu çabaların toplumsal cinsiyeti içermesini ve teşvik etmesini temin etmekle yükümlü kılınmıştır¹¹⁷.

¹¹⁶ 2007 AC Paragraf 13/e

¹¹⁷ 2008 AC Paragraf 21/ff

2.3.1.13 53. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşmış Sonuçlar

2009 yılında gerçekleştirilen 53. KSK oturumunda “HIV/AIDS bağlamında bakım verilmesi de dahil olmak üzere, erkekler ve kadınlar arasında sorumlulukların eşit olarak paylaşılması” başlıklı uzlaşmış sonuçlar kabul edilmiştir. Uzlaşmış sonuçlarda hükümetler, ayrımcılık yapılmaksızın uygulanıp uygulanmadıkları izlenen ve üzerlerinde gerekli değişiklikler yapılan yerel adalet mekanizmaları da kullanılmak suretiyle, kadınlar ve çocukların şiddete karşı etkili yasal korumaya tam ve eşit erişimini sağlamakla sorumlu kılınmıştır¹¹⁸.

Vurgulanan bir diğer nokta ise kadınlara yönelik şiddet ile HIV/AIDS, yoksulluğun ortadan kaldırılması, gıda güvenliği, barış ve güvenlik, insani yardım, sağlık ve suçun önlenmesi gibi konular arasındaki bağlantıların ortaya konması suretiyle kadına karşı şiddetin bir bütün olarak ele alınması ihtiyacı olmuştur¹¹⁹. İlgili paragrafla Komisyon kadına yönelik şiddet olgusunun çok farklı alanlarla keşşebildiğini bir kez daha kabul etmiştir. Kadına yönelik şiddetle mücadeleye erkeklerin katılımı 53. oturumun uzlaşmış sonuçlarında tekrar vurgulanmıştır. Kadınlara ve kız çocuklarına karşı şiddete sıfır tolerans stratejisinin bir parçası olarak failleri rehabilite etmek hükümetlere atfedilen bir diğer görevdir¹²⁰.

2.3.1.14 54. KSK Oturumu

2010 yılında gerçekleştirilen 54. KSK oturumunda Pekin Eylem Platformunun ve 23. BM Genel Kurulu özel oturumunun sonuç belgelerinin gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi gerçekleştirilmiş olup kabul edilen uzlaşmış

¹¹⁸ 2009 AC Paragraf 15/e

¹¹⁹ 2009 AC Paragraf 15/k

¹²⁰ 2009 AC Paragraf 15/tt

sonuçlar bulunmamaktadır. Komisyon 54. oturumunda iki sayfalık bir bildirme yayınlamıştır¹²¹.

2.3.1.14 55. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşımış Sonuçlar

2011 yılında gerçekleştirilen 55. KSK oturumunda “tam istihdama ve düzgün işe eşit erişimlerinin teşvik edilmesi de dahil kadınların ve kız çocuklarının eğitim, ğretim, bilim ve teknolojiye erişim ve katılımları” başlıklı uzlaşımış sonuçlar kabul edilmiştir. Komisyon uzlaşımış sonuçlarda, eğitimin bir insan hakkı olduğunu; eğitim, ğretim, bilim ve teknolojiye eşit erişimin küresel ekonomik ve teknolojik değişimler çerçevesinde kadınları ve kız çocuklarını güçlendireceğini ve bu sayede kız çocuklarına yönelik her türlü ayırmıcılık ve şiddeti ortadan kaldırma ve yoksulluğu yok etmede ilerleme sağlanacağını ifade etmektedir¹²². Ayrıca; kadına yönelik şiddet ve ayırmıcılığın bilim ve teknoloji eğitimi de dahil olmak üzere kadınların eğitime ve öğretime eşit erişimi ve katılımının sağlanmasının ve tam istihdam ve düzgün iş dahil olmak üzere hayatın tüm alanlarında erkeklerle eşit bireyler olarak tam potansiyellerini kullanmalarının önünde engel oluşturduğunun altı izilmektedir¹²³.

Uzlaşımış sonuçlarda, kadına yönelik şiddeti yok etmek için öğretmenlere yönelik eğitim programlarına toplumsal cinsiyet bakış açısının dahil edilmesi gerektiği ifade edilmektedir¹²⁴.

¹²¹<http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/agreedconclusions/B+15%20decl%20E.pdf>

¹²² 2011 AC Paragraf 6

¹²³ 2011 AC Paragraf 17

¹²⁴ 2011 AC Paragraf 22/u

2.3.1.15 56. KSK Oturumu

2012 yılında 56. KSK oturumu “kırsalda kadınların güçlendirilmesi, kadınların yoksulluk ve açlığı yok etmede ve kalkınmada rolü ve mevcut zorluklar” öncelikli temasıyla gerçekleştirilmiş olup kabul edilen uzlaşmış sonuçlar bulunmamaktadır. Müzakereler oturumun kapanışından sonra bile devam etmiş, fakat genelde KSK oturumlarında ihtilafli konular olan “kadınların üreme sağlığı ve hakları”, “kapsamlı cinsellik eğitimi”, “cinsel yönelim” gibi ifadeler içeren birçok paragrafta uzlaşma sağlanamadığı için sonuçlar kabul edilememiştir. Kapanış konuşmalarında dönemin UN Women İcra Direktörü Michelle Bachelet ve KSK Oturum Başkanı Marjon V. Kamara uzlaşmaya varılamamasından dolayı duydukları üzüntü ve hayal kırıklığını dile getirmişlerdir¹²⁵.

2.3.1.16 57. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşmış Sonuçlar

2013 yılında gerçekleşen 57. KSK¹²⁶ oturumunda “kadınlara ve kız çocuklarına yönelik bütün şiddet biçimlerinin önlenmesi ve yok edilmesi” başlıklı uzlaşmış sonuçlar kabul edilmiştir. 57. oturumun sonuçları kadına yönelik şiddet olgusuna Komisyonun yaklaşımını güncel bir şekilde gözler önüne sermesi açısından önem arz etmektedir.

57. KSK oturumuna beş yüz elli yedi STK’yı temsilen iki bin sekiz yüz seksen sekiz kişi katılım sağlamıştır. Bu katılımcı sayısı 2012 yılındaki katılımcı sayısından oldukça yüksektir. STK’larca birleşik bildirimler dahil olmak üzere iki yüz yirmi sekiz yazılı bildiri yayınlanmıştır. Bu sayı da 2012’deki oturumda

¹²⁵ <http://www.un.org/womenwatch/daw/csw/56sess.htm>

¹²⁶ Tezin yazarı 57. KSK oturumunda resmi Türkiye Delegasyonunda yer almıştır.

sunulan bildiri sayısından 3 kat fazladır¹²⁷. Bu durum KSK oturumlarına olan ilginin son yıllarda ciddi oranda arttığını göstermektedir.

57. oturumda kabul edilen uzlaşmış sonuçlarda toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadına yönelik şiddetin yapısal gerekçesi olarak tartışılmakta ve sağlık, kalkınma ve suç önleme gibi konularla kadına yönelik şiddet arasındaki bağlantılar tanınmaktadır. Bu şekilde konuya kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşım geliştirilmesi gerektiği ortaya konmaktadır.

Konuya ilişkin normatif çerçeveyi genişletmeyi hedefleyen uzlaşmış sonuçlar dört alana odaklanmaktadır:

a) Mağdurların ve kurbanların adalete erişimini sağlamak, kadına yönelik şiddeti önlemede ve mücadele etmede devletlerin yükümlülüğünü temin etmek ve erkeklerin sorumluluklarının bilincinde olmasını sağlamak da dahil olmak üzere yasal ve politik çerçevenin uygulamasının güçlendirilmesi,

b) Üreme hakları da dahil olmak üzere kadınların insan haklarının korunması ve geliştirilmesi yoluyla şiddetin ve toplumsal cinsiyete dayalı kalıp yargıların yapısal gerekçeleriyle mücadele edilmesi,

c) Kadına yönelik şiddet bağlamında ulusal yasaların izin verdiği yerlerde çok sektörlü hizmetlerin, programların ve acil kontrasepsiyon ve güvenli kürtaj gibi müdahalelerin güçlendirilmesi,

d) Konuyla ilgili olarak yasalar, politikalar ve toplumsal farkındalık hakkında bilgi sunan veri toplama ve analiz yöntem ve sistemlerinin geliştirilmesi.

57. KSK oturumu uzlaşmış sonuçları birçok yeniliği de beraberinde getirmiştir. Sonuçlarda kadına yönelik şiddetle mücadelede kapsamlı bir yaklaşım

¹²⁷ http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/CN.6/2014/2

gerektiğinin altı çizilerek “önleme” konusu güçlü bir şekilde odağa alınmıştır. Toplumsal cinsiyete duyarlı bir altyapı ve kamu çalışanları aracılığıyla kamusal alanları güvenli hale getirmek için özel bir dikkat çağrısını da içermektedir. Bilgi ve iletişim teknolojileri ve sosyal medya siber-takip ve siber-taciz gibi yeni riskler getirmenin yanı sıra farkındalık artırmak için uygun kaynaklar olarak görülmektedir.

Uzlaşmış sonuçlarla ilk defa toplumsal cinsiyete dayalı cinayetlerle mücadele edilmesi gerektiğinin altını çizilmekte; kendileri de şiddet riskiyle yüze yüze olan kadının insan hakları savunucularının ve kadına yönelik şiddeti sonlandırmak amaçlı faaliyet gösterenlerin desteklenmesi ve korunması gerektiği değerlendirilmektedir¹²⁸.

2.3.1.17 58. KSK Oturumunda Kabul Edilen Uzlaşmış Sonuçlar

2014 yılında gerçekleşen 58. KSK¹²⁹ oturumunda “Kadınlar ve kız çocukları için Binyıl Kalkınma Hedeflerinin gerçekleştirilmesinde zorluklar ve başarılar” başlıklı uzlaşmış sonuçlar kabul edilmiştir. Yoğun tartışmalarla geçen 58. oturum ilginç gelişmelere de sahne olmuştur. Özellikle Afrika Grubunun; Avrupa Birliği, Güney Amerika ülkeleri ve Türkiye’nin öneri ve müdahaleleriyle ortaya konmaya çalışılan kapsayıcı dile karşı direnç gösterdiği gözlemlenmiştir. Oturumun son günü olan 21 Mart tarihine gelindiğinde kırk sekiz paragrafta halen uzlaşma sağlanamamıştır. Aynı günün akşamı saat 18:00 civarında bitmesi beklenen ve Büyükelçilerin kapalı kapılar ardında sürdürdüğü müzakereler, gece saat 00:00 civarı sonuç vermiş ve uzlaşmış sonuçlar kabul edilmiştir.

Bütün dirençlere ve tartışmalara rağmen uzlaşmış sonuçlar kadına yönelik şiddet ve kalkınma arasındaki bağlantıyı güçlü bir şekilde kurabilmiştir. 28.

¹²⁸ http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/CN.6/2014/2

¹²⁹ Tezin yazarı 58. KSK oturumunda müzakereci olarak resmi Türkiye Delegasyonunda yer almıştır.

paragrafta; kadına yönelik şiddet, erken yaşta ve zorla evlilikler ve kadınların cinsel ve üreme sağlığı gibi toplumsal cinsiyet eşitliğiyle doğrudan alakalı birçok konunun Binyıl Kalkınma Hedeflerince kapsamadığı ifade edilmektedir¹³⁰.Metinde, kadına yönelik şiddet ve ayrımcılığın dünyanın her yerinde sürdüğü ve bu durumun kadınların tam potansiyellerini kullanabilmesinin ve Binyıl Kalkınma Hedefleri dahil olmak üzere sosyal ve ekonomik kalkınmanın önünde engel olduğu vurgulanmaktadır¹³¹.

Bunların yanı sıra kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede erkek katılımının, topluluk liderlerinin, çok sektörlü bir yaklaşımın, devlet yükümlülüğünün ve sağlıklı veri toplamanın önemi diğer bazı uzlaşmış sonuçlarda olduğu gibi yinelenmiştir. Sonuçlarda vurgulanan bir diğer önemli husus da Binyıl Kalkınma Hedeflerinin belirlenmesinden bugüne kadar geçen on beş yıllık süreçte hiçbir ülkenin kadınlar ve kız çocukları için eşitliği temin etmede başarılı olamamasıdır¹³².

2.3.1.18 Genel Değerlendirme

1996 yılından bu yana gerçekleştirilen KSK oturumlarında kabul edilen ve ülkeler arası diplomatik güç ilişkilerinden bağımsız olarak ele alınmaması gereken uzlaşmış sonuçlarda hala dünyada en yaygın insan hakkı ihlallerinden olan kadına yönelik şiddet olgusu Pekin Eylem Platformunda yer alan bütün kritik alanlar bağlamında ele alınmıştır. Bazı ilk dönem sonuçlarda kadına yönelik şiddetle diğer alanların (eğitim, karar alma mekanizmalarına katılım, yoksulluk vb.) bağlantısı net ve yeterli bir şekilde ortaya konmamış olsa da, son yıllarda kabul edilen sonuçlarda bu bağlantıların bazı ülke delegasyonlarından yükselen itirazlara rağmen güçlü bir şekilde tanımlanmasına yönelik bir eğilim ortaya çıktığı görülmektedir. Bu süreçte

¹³⁰ 2014 AC Paragraf 28

¹³¹ 2014 AC Paragraf 30/32

¹³² 2014 AC Paragraf 12

Pekin Eylem Platformu başta olmak üzere kadının insan haklarına yönelik kabul edilmiş uluslararası metinler ve sözleşmeler oldukça kapsamlı ve yol gösterici dayanaklar sunmaktadır.

Uzlaşmış sonuçlarda, kadına yönelik şiddet sağlıkla ilişkili olarak genellikle HIV/AIDS, kadın sünneti ve kadın sağlığını ve vücut bütünlüğünü tehdit eden diğer geleneksel zararlı uygulamalar bağlamında ele alınmıştır. Hükümetler; HIV/AIDS'in yayılmasını hızlandıran zararlı geleneksel uygulamalarla birlikte kadına yönelik şiddeti, istismarı ve tecavüzü ve kadınları ve kız çocuklarını etkileyen insan ticareti eylemlerini yok etmek için somut tedbirlerin güçlendirilmesiyle sorumlu kılınmıştır.

Uzlaşmış sonuçlarda, medyada kadın temsili farklı bağlamlar altında ele alınan bir diğer husus olmuştur. Medyada kadınları küçük düşüren ve ikincilleştiren sunumlar için önlemler alınması gerektiği vurgulanmıştır. Medya kamuoyunda farkındalık artırmak için önemli bir araç olarak görülürken, yeni medya biçimlerinin kadınlar için getirdiği risklerin de altı çizilmiştir.

Kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyet eşitliği, kalkınma ve barış hedeflerinin önünde büyük bir engel olduğu, kadınların insan hakları ve temel özgürlüklerden faydalanmasını engellediği de farklı bağlamlarda sıklıkla vurgulanmaktadır.

Birden fazla uzlaşmış sonuçlarda, kadına yönelik şiddetle mücadelede genç erkekler dahil olmak üzere tüm erkeklerin katkı sağlaması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda Komisyon toplumsal cinsiyete dayalı kalıp yargıları ve kadına yönelik şiddeti yok etmek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini desteklemek amacıyla erkeklerin gençlerle birlikte pozitif inisiyatif almasını teşvik etmektedir.

Son dönem uzlaşmış sonuçlarında kadına yönelik şiddet ve kadınların karar alma mekanizmalarına katılımı arasındaki bağlantı özellikle

vurgulanmaktadır. Komisyon; kadınların güçlenmesi ve karar alma ve politika yapma süreçlerine etkin katılımını toplumsal cinsiyet temelli şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak için kritik araçlar olarak nitelendirmektedir. Ayrıca hükümetler kamu ve siyasi hayata tam ve eşit katılımlarını geliştirmek için kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddeti önleyici ve ortadan kaldırıcı tedbirler almakla sorumlu kılınmıştır.

Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin bütün biçimlerinin önlenmesi ve yok edilmesi” öncelikli temasıyla gerçekleştirilen 57. oturum, Komisyonun uzlaşmış sonuçlarda kadına yönelik şiddeti ele alış biçimi için bir dönüm noktası olmuştur. Sonuçlarda şiddet mağdurlarının ve kurbanların adalete ve hizmetlere erişiminin garanti altına alınması, kadın cinayetlerinin önlenmesi, veri toplama ve analiz yöntem ve sistemlerinin geliştirilmesi, kadına yönelik şiddetle mücadele edenlerin korunması ve desteklenmesi gibi birçok önemli tavsiye yer almaktadır. Ayrıca, UN Women uzlaşmış sonuçların yerel ve ulusal düzeylerde uygulanmasına yönelik rehberler sunmuştur¹³³.

Kadına yönelik şiddete bütünlük bir yaklaşım geliştirmek, kadına yönelik şiddetle mücadele için kaynak temin etmek, kadına yönelik şiddetin farklı biçimlerine yönelik bağlantılar ve işbirlikleri oluşturmak, yasal tedbirler almak, toplumsal cinsiyete göre ayrılmış veri toplamak, kadınların üreme sağlığı ve haklarını tanımak ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten normları ve tavırları değiştirmek de kadına yönelik şiddet bağlamında uzlaşmış sonuçlarda vurgulanan diğer temel hususlardır.

Sonuç olarak, hükümetler için toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında temel bir politika rehberi olan uzlaşmış sonuçlarda kadına yönelik şiddet çok farklı bağlamlarda ele alınan bir olgu olmuştur. Farklı oturumlarda yinelenen tavsiyeler kadına yönelik şiddetin bütüncül ve kapsayıcı bir yaklaşımla ele alınması gerektiğinin altını çizmekte ve ülkeleri sorumluluk almaya davet etmektedir. KSK

¹³³ http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=E/CN.6/2014/2

oturumlarında, Pekin Eylem Platformunda yer alan kadın haklarıyla ilgili 12 kritik alandan biri olan kadına yönelik şiddet ilk dönem uzlaşılmış sonuçlarına göre son yıllarda daha da odağa alınmış ve ülkelerin yükümlülükleri detaylandırılmıştır. Bu anlamda yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeylerde hükümetlerin, uluslararası toplumun ve diğer bütün paydaşların kadına yönelik şiddetle mücadele politikalarını uzlaşılmış sonuçların çizdiği yol haritasını dikkate alarak geliştirmesi büyük önem arz etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

1920'lerden beri giderek kurumsallaşan ve güçlenen kadın hareketi, uluslararası platformlarda kadınların seslerinin duyulur olması ve kadın haklarının dünya genelinde tesis edilmesi için yoğun bir mücadele vermişlerdir. Bu mücadelenin dünya kadınları için olumlu sonuçlarını devletler-arası işbirliğinin başlangıcına işaret eden Milletler Cemiyeti döneminde, 1919 Paris Barış Konferansında, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin kabul edilmesinde, BM'nin kuruluş sürecinde ve birçok uluslararası sözleşme, belge ve konferansta görmek mümkündür. Özellikle BM'nin, kadın hareketine sağladığı alanın tarihsel bir önemi bulunmaktadır. BM aracılığıyla kadınların sesi daha çok duyulmuş ve ülkeler toplumsal cinsiyet eşitliği taahhütleri için sorumlu tutulmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitliği politikaları ve küresel BM kampanyaları aracılığıyla üye ülkelerde kültürel anlayışlar bile şekillendirilmiş ve toplumsal farkındalık artırılmıştır. Bununla birlikte, özellikle KSK oturumlarında kadın örgütlerinin uzmanlığının daha çok yer alması gerektiği de farklı taraflarca vurgulanmaktadır. Küresel kadın hareketinin bu alanda mücadelesinin giderek güçlendiği gözlemlenmekte ve bu durumun önümüzdeki dönemde KSK'nın işleyişinde bazı değişikliklere sebep olacağı düşünülmektedir.

BM sisteminin bir bileşeni olarak 1946 yılında kurulan KSK toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların ilerlemesi amaçlarına yönelik olarak faaliyet gösteren küresel ve ilkesel bir politika-oluşturma birimidir. Kadın hareketinin Komisyona olan ilgisi kuruluşun beri yüksek olmuştur.

1987 yılında ECOSOC tarafından KSK'nın yetkileri eşitlik, kalkınma ve barışı destekleyen; uluslararası alanda kadınların ilerlemesi için uzlaşmış tedbirlerin izlenmesini sağlayan; ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeydeki

gelişmelerin gözden geçirip değerlendirilmesine imkan veren aktiviteleri içerecek şekilde genişletilmiştir. Bu genişleme 1975 Uluslararası Kadın Yılı, 1976-1985 Kadın On Yılı ve 1985 Nairobi Konferansı deneyimleri sayesinde başarılmıştır.

4-15 Eylül 1995 tarihleri arasında Pekin'de bir "taahhütler konferansı" olarak da adlandırılan ve şimdiye kadar yapılan kadın konferanslarının en büyüğü olan 4. Dünya Kadın Konferansı gerçekleştirilmiştir.

Konferansta, kadın ile erkek arasındaki hak ve sorumluluklara dayalı ilişkilerin ve toplum yapısının yeniden analiz edilmesi gerektiği, toplumun yeniden yapılandırılmasıyla kadın erkek eşitliğinin sağlanabileceği görüşü kabul edilmiştir. Dünyada kadının ilerlemesi ve güçlenmesinde önemli bir dönüm noktası olan Pekin Bildirgesi ve Eylem Platformu bu konferansta kabul edilmiştir.

Pekin Bildirgesi hükümetleri, kadının güçlenmesi ve ilerlemesi, kadın-erkek eşitliğinin geliştirilmesi ve toplumsal cinsiyet perspektifinin ana politika ve programlara yerleştirilmesi konularında yükümlü kılmakta ve Eylem Platformunun hayata geçirilmesini öngörmektedir. Eylem Platformu, kadınların özel ve kamusal alana tam ve eşit katılımı önündeki engellerin, kadınların ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi karar alma pozisyonlarında ve mekanizmalarında yer almaları yoluyla ortadan kaldırılabileceğini ifade etmektedir. Eylem Platformunda kadın haklarına ilişkin 12 kritik alan belirlenmiş ve bu alanlar KSK'nın da temel çalışma alanları olarak kabul edilmiştir. KSK oturumlarının sonuç belgesi olan ve ülkelere normatif bir çerçeve sunan "uzlaşılmış sonuçların" başlıkları da Eylem Platformunda belirlenen alanlar kapsamında oluşturulmuştur. Uzlaşılmış sonuçlar her sene 2-3 aylık bir hazırlık dönemi ve yoğun bir diplomasi ve müzakere süreci sonrasında kabul edilmektedir. Bu süreçte diplomatik ilişkiler belirleyici olabilmekte, dünya kadınlarının acil ilgi bekleyen sorunları ve öncelikleri arka plana itilme riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. Sivil toplum temsilcilerinin müzakerelere katılması ve uzlaşılmış sonuçların dilini etkileyebilmesi için gerekli araçlar BM tarafından yeterli düzeyde sağlanamamaktadır. STK'lar müdahil olabilmek adına zorlu mücadeleler vermekte, kapalı kapılar arkasında oluşturulan politikaları etkileyebilmek için ülke

delegasyonlarında bulunan temsilcilerle kurulan kişisel bağlantılarından faydalanmaktadırlar.

Bugüne kadar kabul edilmiş olan uzlaşmış sonuçların çoğunda, en yaygın insan hakları ihlali olan ve tüm dünyada öncelikli bir sorun alanı olmaya devam eden kadına yönelik şiddet farklı bağlamlarda ele alınmış; konu 1998 yılında gerçekleştirilen 48. oturumda, 2007 yılında gerçekleştirilen 51. oturumda ve 2013 yılında gerçekleştirilen 57. oturumda öncelikle tema olarak ele belirlenmiştir. Komisyon, farklı oturumlarda yinelenen tavsiyeler kadına yönelik şiddetin bütüncül ve kapsayıcı bir yaklaşımla ele alınması gerektiğinin altını çizmekte ve ülkeleri sorumluluk almaya davet etmektedir.

Kadın haklarıyla ilgili aşırı tutucu bir pozisyon benimseyen ülkelerin Komisyon oturumlarına aylar önceden hazırlanarak gelmeleri ve uzlaşmış sonuçlara yönelik görüş ve önerilerini bir blok halinde sunmaları, kadın hakları konusunun dünya siyasi gündeminin üst sıralarında yer almaya başladığının ve küresel kadın hareketinin “muhalif” bir nitelik kazandığının göstergesidir. Bu durum en belirgin şekilde 56. oturumda ortaya çıkmıştır. Aşırı tutucu blok, sistematik bir engelleme politikası ile bu oturumda uzlaşmış sonuçların kabul edilmesini engellemiştir. Bir dönüm noktası olarak kabul edilebilecek 56. Oturum aynı şekilde küresel kadın hareketinin KSK oturumlarına çok daha örgütlü bir şekilde gelmesine de neden olmuş; 57. oturumdan başlayarak söz konusu hareket, açık fikirli ülkelerle daha sistematik bir şekilde iletişim kurarak, kararları dolaylı yollardan daha çok etkilemeye başlamıştır.

Tutucu blok ve küresel kadın hareketi müdahilliği arasındaki bu ilişki önümüzdeki yıllarda da dikkatle izlenmesi gereken bir etki-tepki süreci olarak değerlendirilmektedir. Resmi heyetlerin içinde olmayan ama kadın tabanının taleplerini temsil eden küresel kadın hareketinin daha etkin bir şekilde rol alabilmesi için KSK çalışma yöntemlerinin gözden geçirilmesi gerekliliği ise süregelen bir tartışmadır. Tartışmanın merkezini ise, kadınlar ilgili küresel politikaların sadece diplomatlarca alınamayacağı, kadın örgütlerinin sesinin ve önerilerinin bu politika

oluşturma sreclerinde etkin bir şekilde yer almasını sağlayacak mekanizmaların gerekliliği oluşturmaktadır. Bir diğer tartişma konusu da KSK oturumları sonucunda çıkan uzlaşılmış sonuçların hükümetlerce uygulanmasını garanti edecek izleme mekanizmalarının oluşturulmasıdır. Bu doğrultuda UN Women küresel ve bölgesel düzeyde kadın danışma kurulları kurmuştur. Henüz iki senelik bir geçmişe sahip olmakla birlikte, bu kurulların KSK işleyişini iyileştirmeye yönelik çalışmalar başlattıkları bilinmektedir.

Türkiye'nin KSK oturumlarındaki etkinliğini detaylı bir şekilde irdelemek bu tezin sınırlarını aşmakla birlikte, ülkemiz uzun yıllardır Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordineasyonunda KSK çalışmalarına etkin bir şekilde dahil olmaktadır¹³⁴. Türkiye, genellikle bakan düzeyinde bir temsille genel tartişmalara, yüksek düzeyli toplantılara, resmi panellere katılım sağlamakta, ülkelerle ve BM yetkilileriyle ikili görüşmeler gerçekleştirmekte ve yan etkinlikler düzenlemektedir.

Ayrıca, lke delegasyonumuzun müzakere sürecinde ve öncesinde uzlaşılmış sonuçların taslağına verdiği görüş ve önerilerin birçoğu Avrupa Birliği başta olmak üzere benzer görüşlere sahip birçok ülke tarafından desteklenmekte ve takdir edilmektedir. Türkiye'nin hiçbir grup içerisinde yer almaması, delegasyonumuza tek başına güçlü bir şekilde müzakereleri yönlendirme ve metni şekillendirme imkanı sunmaktadır¹³⁵. Türkiye'nin KSK oturumlarındaki başarisında kuşkusuz delegasyonumuzda yıllardır görev yapan alanında uzman kişilerin ve akademisyenlerin yüksek payı bulunmaktadır. Türkiye, yıllar boyunca KSK oturumlarında kadın STK'ların sesine en çok değer veren ülkeler arasında olmuştur. Resmi heyetlerine toplumsal cinsiyet konusunda uzman STK temsilcilerini katarak, ülkemiz kadın örgütlerinin taleplerinin resmi sonuçlarda yer almasını sağlamış ve bu niteliği ile de küresel kadın hareketi tarafından takdir edilen bir ülke olmuştur.

¹³⁴ 48. oturumdan itibaren Türkiye'nin katılım sağladığı KSK oturumları raporları ve uzlaşılmış sonuçların Türkçe evirisi için bkz: <http://www.kadinstatusu.gov.tr/tr/19133/Uluslararası-Toplantı-Sonuçları>

¹³⁵ özellikle 58. oturumda ülkemiz farklı delegasyonlardan çok sayıda tebrik almıştır. Tezin yazarı bu oturumda müzakereleri yürütmüş olduğu için bilgiler birinci ağızdan aktarılmaktadır.

Dahası, Türkiye'nin bu geleneğini uzun yıllar içerisinde istikrarlı bir şekilde sürdürmüş olması da vurgulanması gereken bir husustur.

Her ne kadar Türkiye'den kadın hakları alanında faaliyet gösteren çeşitli STK'lar KSK oturumlarına katılıyor ve bu kapsamda çeşitli etkinlikler düzenliyorlarsa da bu katılımın geçen yıllara oranla düştüğü gözlenmektedir. KSK'ya olan ilginin azalması, bu tezin konusu olmamakla birlikte üzerinde düşünülmesi gereken bir diğer konudur.

Sonuç olarak; KSK küresel düzeyde kadın politikalarını etkileyen ve önemi giderek artan hükümetler-arası bir mekanizma olarak karşımıza çıkmaktadır. Her sene UN Women'ın, KSK bürosunun ve ülke delegasyonlarının yoğun ve özverili çalışmalarının ardından, hükümetlere kadın politikaları üzerine çok önemli tavsiyeler sunan uzlaşmış sonuçlar kabul edilmektedir. Fakat uzlaşmış sonuçların dünya kadınlarının ihtiyaçlarını kapsamlı bir şekilde karşılayabildiğini iddia etmek zordur. Bunun sebeplerinden birisi, yukarıda da ifade edildiği üzere metin üzerinde gerçekleştirilen müzakerelerin tamamen diplomatik bir yapıda cereyan ediyor olmasıdır. Kadınların öncelikli ihtiyaçlarını ve sorunlarını ve bu sorunların nasıl çözülebileceğini dile getirenler kadınlar değil, diplomatlar olmaktadır. Kadın örgütlerinin sesini duyurabileceği araçlar bu süreçte oldukça sınırlı ve yetersiz kalmaktadır. Uzlaşmış sonuçların etki derecesini sorgulatan bir başka sebep de kabul edilen metinlerin bölgesel, ulusal ve uluslararası düzeylerde uygulanmasını izleyecek/denetleyecek bir takip mekanizmasının bulunmamasıdır. 53. oturumda Türkiye delegasyonu, Komisyona uzlaşmış sonuçlar için bir takip mekanizması kurulmasına yönelik öneri getirmiştir. Komisyonun böyle bir yapıyı gelecek oturumlarda gündemine alacağı tahmin edilmektedir.

Komisyonla ilgili olarak ifade edilebilecek bir diğer kaygı da kadın hakları konusunda tutucu bir tavır takınan ülke delegasyonlarının müzakerelerde giderek artan etkisidir. Uluslararası bir kadın politikası üretme sistemi ve aracı olan KSK, son iki senedir uzlaşmış sonuçların her ülkenin kendi yasaları, kültürel ve dini arka planı ve öncelikleri çerçevesinde uygulayabilmesinin önünü açmayı hedefleyen

önerilere sahne olmaktadır. Böyle bir önerinin kabul edilmesinin, uzlaşmış sonuçların tüm evrenselliğinin ve gücünün kaybolması anlamına geleceği değerlendirilmektedir.

3.1 ÖNERİLER

3.1.1. Kadının Statüsü Komisyonunun İşleyişine Yönelik Öneriler

KSK oturumlarında kabul edilen uzlaşmış sonuçlar, arşivlerde saklanacak belgeler olarak kalmamalı, sonuçların uygulanmasının izlenmesi ve denetlenmesine ilişkin mekanizmalar yerel, bölgesel ve küresel düzeyde hem hükümetler hem BM tarafından acilen kurulmalıdır. Bu süreçte hükümetlerin uzlaşmış sonuçların uygulanmasına ilişkin siyasi kararlılığı oldukça önemlidir. Komisyon da ülkelerden düzenli olarak veri talep etmeli ve raporlar hazırlamalıdır.

Komisyon BM bünyesinde bulunan diğer işlevsel komisyonlarla işbirliğini artırmalı ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel politikalara yansıtılması konusundaki birleştirici işlevini güçlendirmelidir. Bu kapsamda; farklı komisyonların çalışma programları arasında bilgi alışverişi yapılması, birleşik paneller düzenlenmesi, oturum sonuçlarının ve çıktılarının paylaşılmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Komisyon, çalışma programında yer alan tematik konular bağlamında CEDAW Komitesiyle olan etkileşimini güçlendirmelidir. Bu kapsamda KSK oturumlarında çeşitli panel tartışmaları düzenlenebilir.

Komisyon öncelikli temanın ele alınmasındaki etkileşime açık yapısını üst düzey temsilcilerin ve uzmanların da katılımıyla sürdürmeli ve güçlendirmelidir. Düzenlenecek ve ortaya konacak politikalarda ve eylemlerde kararlılığın güçlendirilmesi amacıyla, üye ülkeler ve diğer paydaşlar için öncelikli tema üzerine

farklı perspektiflerden bilgi ve deneyim paylaşımına imkan verecek aktiviteler artırılmalıdır.

Komisyon, STK'lara daha fazla ve etkin katılım imkanları sunmalıdır. Bu kapsamda; genel tartışmalarda ve resmi panellerde STK'lara verilen söz hakkının daha uzun tutulması ve bölgesel ya da uluslararası STK ağlarına müzakerelere katılma veya müzakerelerde bulunma hakkı verilmesi öncelikli olarak değerlendirilmelidir.

3.1.2. Ülkemizin Kadının Statüsü Komisyonundaki Etkinliğine Yönelik Öneriler

Ulusal düzeyde, kadına yönelik şiddetle mücadeleyle ilgili olarak yapılacak her türlü yasal ya da hizmete yönelik düzenlemede, politika oluşturmada ve alınacak önlemlerde 58. oturumda kabul edilen uzlaşmış sonuçlar başta olmak üzere bütün uzlaşmış sonuçlarda yer alan tavsiyeler önemli kılavuz araçlar olarak tanınmalı ve dikkate alınmalıdır.

Uzlaşmış sonuçların uygulanmasına yönelik olarak KSK bünyesinde kurulacak olası bir denetim ve takip mekanizmasının ülkemizde desteklenmesi ve talep edilmesi halinde Komisyona konuya ilişkin veri ve istatistiğin sağlanmasının gerekli olacağı değerlendirilmektedir.

Uzlaşmış sonuçların kabul edilmesinin ardından metnin profesyonel çevirisinin ivedilikle yapılmasının ve sonuçların ilgili kamu kuruluşları başta olmak üzere, STK'larla ve kamuoyuyla paylaşılmasının gerekli olduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda şimdiye kadar kabul edilmiş bütün uzlaşmış sonuçların Türkçe olarak tek bir kitapta toplanarak basılmasının ve dağıtılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Ülkemizin KSK oturumlarında yıllar içinde diğer ülke delegasyonları arasında; uzmanlık ve bilgi düzeyi ve teknik katkıları sayesinde kazanmış olduğu itibar sürdürülmeli ve güçlendirilmelidir. Bu kapsamda kadın hakları konusunda ilerici bir tutum benimseyen ve ülkemizle benzer pozisyonlara sahip ülke delegasyonlarıyla ve gruplarla işbirliğiyle, Pekin Eylem Platformu başta olmak üzere uluslararası belgelerde kadın haklarına yönelik sağlanan kazanımların korunması ve ileriye götürülmesine yönelik çalışmalara devam edilmelidir. Oturumlara hazırlık ve pozisyon belirleme süreçlerinde ve sonrasında, Dışişleri Bakanlığı ve BM Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliğiyle ortaklaşa çalışılmalıdır.

KSK resmi Türkiye delegasyonu kadın alanında faaliyet gösteren çeşitli alanlara yoğunlaşmış ve farklı görüşlere sahip STK'lardan temsilciler içermeli, aynı şekilde kadın çalışmaları konusunda uzmanlaşmış akademisyenler oturumlara davet edilmelidir.

KSK oturumlarına katılım sağlarken süreklilik gözetilmeli ve Türkiye'den katılım sağlayacak heyet üyelerinin gereğinden fazla veya yetersiz sayıda olmamasına dikkat edilmelidir. Oturuma hazırlık sürecinde uzman gücünün bir kısmı sadece oturum kapsamında kabul edilecek taslak belgelere odaklanmalı, teknik uzmanlık gerektirmeyen organizasyon vb. işlerin dikkat dağınıklığı ve zaman kaybı yaratmasına izin verilmemelidir.

KSK çalışmalarının Bakanlığımız bünyesinde kurumsallaşması amacıyla Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünde görev yapan uzmanlar için, müzakere teknikleri ve İngilizce hakimiyetine yönelik olarak kapsamlı eğitim programları hazırlanmalı ve bu eğitimlere süreklilik kazandırılmalıdır. Özellikle farklı bir dilde ve son derece yoğun olarak süren müzakerelerin tekniği konusunda yapılacak eğitimler büyük önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, yerel, bölgesel ve küresel boyutta kadın haklarının ilerlemesini sağlamak açısından büyük önem arz eden ve kaynak tahsisini de gerektiren KSK

oturumları, başlı başına bir politika süreci olarak kabul edilmeli ve bu doğrultuda çok yönlü plan, program ve politikalar geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

Ackerly, Brooke A. ve D'Costa, Bina. (2005). *Transnational Feminism: Political Strategies and Theoretical Resources*, Working Paper, Australian National University.

Acuner, Selma. (1999). *Türkiye'de Kadın Erkek Eşitliği ve Resmi Kurumsallaşma Süreci*. Ankara Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora tezi, Ankara.

Beijingandbeyond.org. (2005). *Gender Monitoring Group of the World Summit, "What's At Stake for Women in the World Summit" ve "UN 2005 World Summit Outcomes"*.

Belek, Umut. (2006). *Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) ve Denetim Mekanizması*, Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gökçen ALPKAYA, Yüksek Lisans Tezi.

Berktaş, F. (2004). *Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye. Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları*. http://stk.bilgi.edu.tr/docs/berktay_std/7.pdf

Bhasin, Kamla.Khan. (2003). *Feminizm Üzerine Bazı Sorular* (1. Basım). (M. Yalçın Fuller, Çev.). İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları.

Bozkurt, Ekin. (2010). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirmesi*. Yayınlanmış uzmanlık tezi, KSGM.

Bunch, Charlotte ve Reilly, Niamh. (1994). *Demanding Accountability: The Global Campaign and Vienna Tribunal for Women's Human Rights*, New York, UNIFEM

Bunch, Charlotte. (2007) *Women and Gender: The Evolution of Women Specific Institutions and Gender Integration at the United Nations*. Edited by Thomas G. Weiss & Sam Daws, London: 2007.

Butler, Jennifer. (2006). *Born Again: The Christian Right Globalized*. Ann Arbor: University of Michigan.

Cook, R. J. (1994). *Human Rights of Women National and International Perspectives*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Coomaraswamy, Radhika. (2002). *Are Women's Rights Universal? Re-Engaging the Local Meridians: Feminism, Race, Transnationalism*. Wesleyan University Press.

Copelon, Rhonda. (2003). *Rape and Gender Violence: From Impunity to Accountability in International Law*. Human Rights Dialogue.

DESA NGO. (2013). *Civil Society Participation - Advancement of Women*. <http://esango.un.org/civilsociety/displayAowSearch.do?method=search&sessionCheck=false>

Desai, Manisha. (2002). *Transnational Solidarity. Women's Agency, Structural Adjustment, and Globalization*. Pp. 15-33 in *Women's Activism and Globalization. Linking Local Struggles and Transnational Politics*, edited by N. A. Naples and M. Desai. New York: Routledge.

Desai, Manisha. (2009). *Gender and the Politics of Possibilities : Rethinking Globalization*. Lanham/MD: Rowman & Littlefield Publishers.

Ertürk, Yakın. (2006). *Integration of the Human Rights of Women and the Gender Perspective: Violence Against Women The Due Diligence Standard As A Tool For The Elimination of Violence Against Women*. E/CN.4/2006/61. 05 Kasım 2009. http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/PDF_UN_Sp_Rapp_report_due_diligence_standard.pdf

Ferree, Myra Marx. (2006). *Globalization and Feminisms: Opportunities and Obstacles for Activism in the Global Arena* Pp. 3-23 in *Global Feminism : Transnational Women's Activism, Organizing, and Human Rights*, edited by M. M. Ferree and A. M. Tripp. New York: New York University Press.

Gaer, Felice. (2009). *Women, International Law and International Institutions: The Case of the United Nations*. Women's Studies International Forum.

Ghali, Boutros. (1996). *The Secretary-General: Excerpts from Statements by United Nations Secretary-General*. UN Chronicle, Vol. 33.

Gönlübol, Mehmet. (1993). *Uluslararası Politika, İlkeler-Kavramlar-Kuramlar*. Atilla Kitabevi, Ankara.

Hawkesworth, M. E. (2012). *Political Worlds of Women: Activism, Advocacy, and Governance in the Twenty-First Century*. Boulder, CO: Westview Press.

İlkkaracan, Pinar. (2000). *Women and Sexuality in Muslim Societies*. İstanbul, Women for Women's Human Rights.

Jain, Devaki. (2008). *Women, Development, and the UN: A Sixty-Year Quest for Equality and Justice*. United Nations Intellectual History Project Series.

Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Vakfı. (2001). *Birleşmiş Milletler'de Kadının İnsan Hakları ve Türkiye'nin Taahhütleri*.

Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği. (2008). *Niye Kadının İnsan Hakları*. http://www.kadinininsanhaklari.org/id_231.

Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. (2003). *Pekin+5 Siyasi Deklarasyonu ve Sonuç Belgesi Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu*. (2. Baskı), Ankara: Cem Web Ofset.

Kapani, M. (1991) *İnsan Haklarının Uluslararası Boyutları* (2. Baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.

Kiriakos, Rachel. (2003). *Status of Women*, Colorado State University.

Logar, Rosa. (2006). *Boşlukların Giderilmesi – İyi Niyetten İşbirliğine: Aile İçi Şiddetle Mücadelede Etkili Çok Kurumlu İşbirliği El Kitabı*.

Meyer, Mary K. ve Prügl, Elisabeth. (1999). *Gender Politics in Global Governance*. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield Publishers.

Moroğlu, Nazan. (2002). *Kadınların İnsan Hakları Bildirisi ve Ek İhtiyari Protokol*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No: 718.

Moroğlu, Nazan. (2009). *Kadına Yönelik Şiddet ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun*. 2009. TBB Yayını.

Moser, Caroline. (1993). *Gender Planning and Development; Theory, Practice and Training*. London, Routledge.

Naples, Nancy A. and Manisha Desai. (2002). *Women's Activism and Globalization : Linking Local Struggles and Transnational Politics*. New York: Routledge.

National Crime Records Bureau. (2008). *Chapter 5: Crime against Women, Crime in India*. Ministry of Home Affairs, New Delhi.

Patil, Vrushali. (2011). *Transnational Feminism in Sociology: Articulations, Agendas, Debates*. Sociology Compass 5(7):540-50.

Pierotti, Rachael S. (2013). *Increasing Rejection of Intimate Partner Violence: Evidence of Global Cultural Diffusion*. American Sociological Review 78.

Pietilä, Hilka. (2002). *Engendering the Global Agenda: The Story of Women and the United Nations, NLGS, <http://www.un-ngls.org/orf/gender%20part%201cover.pdf>*

Pietilä, Hilka. (2002). *Women Go Global*. NLGS.

Rupp, Leila J. (1997). *Worlds of Women : The Making of an International Women's Movement*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.

Schöpp-Schilling, Hanna Beate (2004). *The Role of the CEDAW and its Monitoring Procedures for Achieving Gender Equality in Political Representation*. A paper presented at the International Institute for Democracy and Electoral Assistance\Network for Gender Issues Conference, Budapest.

Snyder, Margaret. (2006). *Unlikely Godmother: The Un and the Global Women's Movement* Pp. 24-50 in *Global Feminism : Transnational Women's Activism, Organizing, and Human Rights*, edited by M. M. Ferree and A. M. Tripp. New York: New York University Press.

The Advocates for Human Rights. (2009). *UN Conference Documents* http://www.stopvaw.org/UN_Conference_Documents3.html

UN. (1996). *The United Nations and The Advancement of Women, 1945-1995*. The United Nations Blue Books Series, Volume VI, Rev. Ed. New York.

UNDAW. (2009). *Short History of the Commission on the Status of Women*. <http://www.un.org/womenwatch/daw/CSW60YRS/CSWbriefhistory.pdf>

UNICEF.(2000). *Domestic Violence against Women and Girls*, Italy: UNICEF.

UN Statistics Division. (2010). *The World's Women 2010: Trends and Statistics*. https://unstats.un.org/unsd/demographic/products/Worldswomen/WW_full%20report_color.pdf

US Department of Justice, Office of Justice Programs, Bureau of Statistics. (2007). *Homicide trends in the U.S Intimate Homicides*.

Volger, Helmut. (2010). *A Concise Encyclopedia of the United Nations*. Brill Academic Publishers.

Waring, Marilyn. (1988). *If Women Counted: A New Feminist Economics*. San Francisco: Harper and Row.

Wotipka, Christine Min ve Ramirez, Francisco O. (2004). *World Society and Human Rights: An Event History Analysis of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*, International Diffusion of Democracy and Market Conference, Stanford University.